

STAN
BEZPIECZEŃSTWA SANITARNEGO
POWIATU SANDOMIERSKIEGO

2019 ROK

POWIATOWA STACJA SANITARNO - EPIDEMIOLOGICZNA W SANDOMIERZU
ul. FRANKOWSKIEGO 8, 27-600 SANDOMIERZ
fax:158323258 tel.158322263,

email: psse.sandomierz@pis.gov.pl www.psse-sandomierz.pl

Sandomierz luty 2020

SPIS TREŚCI

WSTĘP	2
I. OCENA ZAGROŻENIA EPIDEMIOLOGICZNEGO.	3
II. JAKOŚĆ WODY DO SPOŻYCIA I CIEPŁEJ WODY UŻYTKOWEJ.	25
III. ZAPOBIEGAWCZY NADZÓR SANITARNY.	34
IV. STAN SANITARNY OBIEKTÓW UŻYTECZNOŚCI PUBLICZNEJ I MIEJSC WYKORZYSTYWANYCH DO KĄPIELI.	42
V. STAN SANITARNY PODMIOTÓW, W KTÓRYCH WYKONYWANA JEST DZIAŁALNOŚĆ LECZNICZA.	49
VI. WARUNKI SANITARNO – HIGIENICZNE ŚRODOWISKA PRACY.	53
VII. STAN SANITARNY PLACÓWEK NAUCZANIA I WYCHOWANIA.	55
VIII. STAN SANITARNY OBIEKTÓW ŻYWNOŚCI ŻYWIENIA I PRZEDMIOTÓW KOSMETYCZNYCH	61
IX. ODDZIAŁ LABORATORYJNY.	69
X.PROMOCJA ZDROWIA I OŚWIATA ZDROWOTNA	71

WSTĘP

Państwowa Inspekcja Sanitarna dokonuje corocznej oceny stanu sanitarnego powiatu sandomierskiego, uwzględniając istniejące zagrożenia dla zdrowia ludzi.

Coroczna ocena stanu sanitarnego przeprowadzana jest w oparciu o wyniki kontroli sanitarnych planowanych oraz interwencyjnych, wizytacji oraz wyników badań laboratoryjnych epidemiologicznych, badań wody, żywności, kosmetyków.

Działania Państwowego Powiatowego Inspektora Sanitarnego w Sandomierzu w zakresie ochrony zdrowia publicznego obejmowały wszelakie aspekty życia, pracy, nauki oraz wypoczynku człowieka, w tym także:

- monitoring jakości wody przeznaczonej do spożycia przez ludzi,
- ocenę żywności prowadzoną w ramach urzędowej kontroli, której zanieczyszczenia chemiczne i bakteriologiczne mogą powodować istotne skutki zdrowotne oraz ocenę sanitarno – techniczną obiektów żywnościowo – żywieniowych,
- ocenę środowiska pracy w którym występują czynniki szkodliwe lub uciążliwe dla zdrowia pracowników,
- ocenę sanitarną podmiotów wykonujących działalność leczniczą, placówek nauczania i wychowania oraz obiektów użyteczności publicznej.

We wszystkich nadzorowanych obszarach opieramy się na wynikach badań uzyskiwanych z akredytowanych laboratoriów Państwowej Inspekcji Sanitarnej w tym także laboratorium PSSE w Sandomierzu, którego wiarygodność potwierdzana jest corocznie przez audytorów Polskiego Centrum Akredytacji.

Działalność kontrolna prowadzona jest w ramach systemu zarządzania, który audytowany jest przez audytorów WSSE w Kielcach.

Niezmiernie ważnym elementem działalności Państwowej Inspekcji Sanitarnej jest edukacja zdrowotna prowadzona, od przedszkolaków po seniorów, przez wszystkich pracowników PSSE w Sandomierzu. Właściwie przyjmowana pozwala prowadzić życie wolne od chorób i związanych z nimi ograniczeń.

Serdecznie dziękuję za współpracę organom samorządowym, inspekcjom i strażom, współpraca ta w znaczący sposób wpływa na zwiększenie efektywności działań podejmowanych przez Państwową Inspekcję Sanitarną w zakresie zdrowia publicznego

Państwowy Powiatowy
Inspektor Sanitarny
w Sandomierzu

Leszek Zbrojkiewicz

I. OCENA ZAGROŻENIA EPIDEMIOLOGICZNEGO W 2019

W 2019 r. działalność przeciwepidemiczna Państwowego Powiatowego Inspektora Sanitarnego w Sandomierzu była ukierunkowana na kontynuowanie bieżącego nadzoru w zakresie zapobiegania oraz zwalczania zakażeń i chorób zakaźnych u ludzi, obejmujący między innymi:

- zapobieganie i zwalczanie chorób zakaźnych i zakażeń u ludzi poprzez stały monitoring sytuacji epidemiologicznej, przeprowadzanie dochodzeń epidemiologicznych, opracowywanie ognisk chorób zakaźnych, w tym zbiorowych zatruc pokarmowych ,
- prowadzenie rejestracji chorób zakaźnych zgodnie z Międzynarodową Statystyczną Klasyfikacją Chorób i Problemów Zdrowotnych (ICD - 10) oraz Definicjami Chorób Zakaźnych w Unii Europejskiej,
- działania związane z profilaktyką i poprawą sytuacji w zakresie chorób zakaźnych, ze szczególnym uwzględnieniem schorzeń i zakażeń alarmowych, chorób zakaźnych szczególnie niebezpiecznych i wysoce zakaźnych stanowiących szczególny problem zdrowotny,
- nadzór nad uodpornieniem populacji w ramach obowiązkowych szczepień ochronnych oraz egzekwowanie obowiązku poddania się szczepieniom ochronnym przez osoby zobowiązane,
- nadzór nad przechowywaniem szczepionek służących do przeprowadzania obowiązkowych szczepień ochronnych,
- prowadzenie nadzoru nad realizacją programu obowiązkowych szczepień ochronnych,
- nadzór nad podmiotami udzielającymi świadczeń zdrowotnych na terenie powiatu sandomierskiego w celu realizowania przez nie działań zapobiegających szerzeniu się zakażeń i chorób zakaźnych jak również utrzymania właściwego stanu sanitarno-technicznego obiektów.

1. Sytuacja epidemiologiczna w zakresie chorób zakaźnych

Jednym z podstawowych zadań realizowanych przez Państwową Inspekcją Sanitarną jest zwalczanie chorób zakaźnych. Ustawa dnia 5 grudnia 2008 r. o zapobieganiu oraz zwalczaniu zakażeń i chorób zakaźnych u ludzi określa zasady i tryb zapobiegania oraz zwalczania zakażeń i chorób zakaźnych u ludzi, zasady rozpoznawania i monitorowania sytuacji epidemiologicznej, podejmowania działań przeciwepidemicznych i zapobiegawczych. Zgodnie z jej artykułem Państwowy Powiatowy Inspektor Sanitarny jest zobowiązany prowadzić rejestr zakażeń, zachorowań na choroby zakaźne i ich podejrzeń, zgonów z powodu zakażenia lub choroby zakaźnej oraz przypadków stwierdzenia dodatnich wyników badań laboratoryjnych, podlegających obowiązkowi zgłoszenia przez podmioty lecznicze.

Rejestracja chorób zakaźnych i zakażeń u ludzi prowadzona jest zgodnie z Międzynarodową Klasyfikacją Chorób ICD-10 oraz w oparciu o aktualne definicje przypadków chorób zakaźnych na potrzeby nadzoru epidemiologicznego. Na jej podstawie sporządzane są sprawozdania statystyczne: dwutygodniowe, kwartalne, roczne o zachorowaniach na choroby zakaźne, zakażeniach i zatruciach MZ-56, miesięczne, kwartalne i roczne raporty o zachorowaniach oraz podejrzaniach zachorowań na niektóre choroby zakaźne i sprawozdanie o zachorowaniach i podejrzaniach zachorowań na gripę (dziennie, tygodniowe, kwartalne, roczne). Przepisy ustawy stosuje się do zakażeń i chorób zakaźnych, których wykaz jest określony w załączniku nr 1 do w.w ustawy.

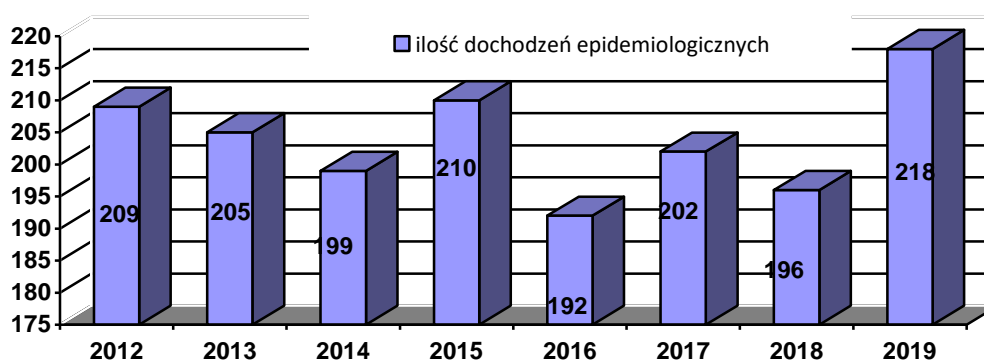
Analiza sytuacji epidemiologicznej powiatu sandomierskiego w roku 2019 została oparta na danych zawartych w sprawozdaniu MZ-56 o zachorowaniach na choroby zakaźne, zakażeniach i zatruciach oraz na sprawozdaniu o zachorowaniach i podejrzaniach zachorowań na gripę MZ-55.

Z terenu powiatu sandomierskiego w 2019r. do Państwowego Powiatowego Inspektora Sanitarnego w Sandomierzu zgłoszono 859 przypadków podejrzeń lub zachorowań na choroby zakaźne (2018- 1216 , 2017 -1581. 2016- 1253).

W przypadkach podejrzeń lub zachorowań na choroby zakaźne przeprowadzono 218 dochodzeń epidemiologicznych (2018 – 196, 2017-202, 2016- 192).

Dochodzenia przeprowadzane były w tych jednostkach chorobowych, w których wymagane jest: ustalenie źródła zakażenia,

- wykrycie czynnika etiologicznego powodującego zachorowanie,
- objęcie nadzorem osób kontaktujących się z chorym lub podejrzanym o zakażenie,
- ustalenie stanu zdrowia zwierzęcia podejrzanego o zakażenie wścieklizną, w celu podjęcia ostatecznej decyzji dotyczącej szczepienia osoby pogryzionej przez to zwierzę,
- przeprowadzenie kwalifikacji zachorowań, zgodnie z definicjami przypadków chorób zakaźnych dla potrzeb nadzoru epidemiologicznego.

Wykres .1 Ilość przeprowadzonych dochodzeń epidemiologicznych w latach 2012 -2019

Sytuację epidemiologiczną w zakresie chorób zakaźnych i zakażeń na terenie powiatu sandomierskiego w 2019 r. można określić jako stabilną. Nie obserwowano epidemicznego występowania chorób zakaźnych, nie rejestrowano przypadków chorób wymagających uruchamiania systemu wczesnego ostrzegania takich jak: cholera, dżuma, ospa prawdziwa, nie

zaistniały zdarzenia, których następstwa mogłyby wywołać konieczność uruchamiania elementów zarządzania kryzysowego.

Zachorowania i zapadalność na wybrane choroby zakaźne i zatrucia w powiecie sandomierskim w latach 2018 i 2019 przedstawia tabela nr 1 .

Tab. 1 Zachorowania i zapadalność na wybrane choroby zakaźne i zatrucia w powiecie sandomierskim w latach 2018 i 2019

Kod wg ICD-10	Jednostka chorobowa	2019		2018	
		Liczba zachorowań	zapadalność *	Liczba zachorowań	zapadalność *
A02.0	Salmoneloza zatrucie pokarmowe	20	25,71	15	19,20
A04.4	Inne bakteryjne zakażenia jelitowe wywołane przez <i>E. coli</i> inną i bno	15	19,28	8	10,24
A04.7	Inne bakteryjne zakażenia jelitowe wywołane przez <i>Clostridium difficile</i>	19	24,43	7	8,96
A04.8	Inne bakteryjne zakażenia jelitowe inne określone	18	23,14	25	32,00
A04.9	Inne bakteryjne zakażenia jelitowe nieokreślone	-	-	1	1,2
A04	Inne bakteryjne zakażenia jelitowe u dzieci do lat 2	29	37,28	25	32,00
A.07.1	Giardioza (lamblioza)	1	1,28	1	1,28
A08.0	Wirusowe zakażenia jelitowe wywołane przez rotawirusy	101	129,87	36	46,08
A08.1	Wirusowe zakażenia jelitowe wywołane przez norowirusy	29	37,28	22	28,16
A08.2-3	Wirusowe zakażenia jelitowe inne określone	9	11,57	17	21,76
A08.4	Wirusowe zakażenia jelitowe nieokreślone	20	25,71	14	17,92
A08.0-4	Wirusowe zakażenia jelitowe u dzieci do lat 2	13	16,71	37	47,36
A09	Biegunka i zapalenie żołądkowo-jelitowe bno, o prawdopodobnie zakaźnym pochodzeniu ogółem	8	10,28	9	11,52
	Biegunka i zapalenie żołądkowo-jelitowe bno, o prawdopodobnie zakaźnym pochodzeniu w tym u dzieci do lat 2	5	6,42	3	3,84
A32	Listerioza	1	1,28	-	-
A37	Krztusiec	2	2,57	1	1,28
A38	Płonica (szkarlatyna)	19	24,43	23	29,44
A46	Choroba wywołana przez streptococcus pyogenes inwazyjna ogółem	2	2,57	2	2,56
A51	Kiła wczesna			2	2,56
A69.2	Borelioza (choroba z Lyme)	17	21,58	3	3,84
Z24.2;Z28	Styczność i narażenie na wściekliznę / potrzeba szczepień ¹¹⁾	25	32,14	29	37,12
A86	Inne wirusowe zapalenie mózgu nieokreślone	1	1,28	-	-
A87.1;B02.1	Wirusowe zapalenie opon mózgowych inne określone i nieokreślone	1	1,28	-	-
B01	Ospa wietrzna	185	237,87	247	316,22
B06	Różyczka	-	-		
B15	Wirusowe zapalenie wątroby typu A	-	-	1	1,28
B18.0-1	Wirusowe zapalenie wątroby typu B – przewlekłe i bno	4	5,14	-	-
B17.1; B18.2	Wirusowe zapalenie wątroby typu C: wg definicji przypadku - 2014 r.	-	-	1	1,28
odpowiednio	Wirusowe zapalenie wątroby typu B+C (mieszane)	-	-	-	-
B20-B24	AIDS- zespół nabytego upośledzenia odporności	1	1,28	1	1,28
B26	Świnka (nagminne zapalenie przyusznic)	1	1,28	3	3,84
B95.3/G04.2	Choroba wywołana przez Streptococcus pneumoniae, inwazyjna ogółem	1	1,28	-	-

Kod wg ICD-10	Jednostka chorobowa	2019		2018	
		Liczba zachorowań	zapadalność *	Liczba zachorowań	zapadalność *
G00.9; G04.2	Bakteryjne zapalenie opon mózgowych i/ lub mózgu inne, nieokreślone	2	2,57	-	-
G03	Zapalenie opon mózgowych inne i nieokreślone	1	1,28	3	3,84
G04.8-9	Zapalenie mózgu inne i nieokreślone	-	-	2	2,56

* obliczono na 100tysięcy mieszkańców

Pogrubiono w przypadkach gdy współczynnik zachorowalności wzrósł w porównaniu do 2018 roku

W 2019r. podobnie jak w roku 2018 organy Państwowej Inspekcji Sanitarnej nie zarejestrowały wystąpienia na terenie powiatu sandomierskiego przypadków: brucelozy, wągrzycy, włośnicy, legionelozy, encefalopatii gąbczastych, malarii, pryszczycy, duru brzuszego, paraduru, czerwonki bakteryjnej, poliomyelitis, ostrych porażeń wiotkich u dzieci w wieku 0-14 lat, wścieklizny, odry, błonicy, tężca, bąblowicy.

Natomiast w porównaniu z latami ubiegłymi odnotowano WZW typ B przewlekłe (B18.01), Inne wirusowe zapalenie mózgu nieokreślone (A86), Choroba wywołana przez *Streptococcus pneumoniae*, inwazyjna ogółem (B95.3), Bakteryjne zapalenie opon mózgowych i/ lub mózgu inne, nieokreślone (G 00.9-G04.2) .

1.1. Choroby zakaźne wieku dziecięcego

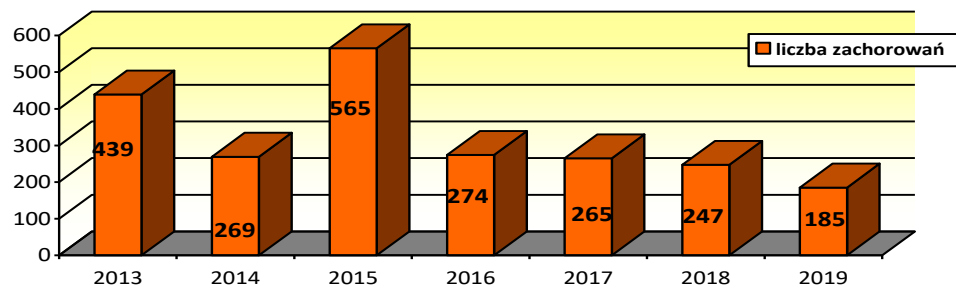
Choroby wieku dziecięcego to choroby wirusowe i bakteryjne, które przechodzi niemal każde dziecko. Do tej grupy chorób zalicza się, m.in.: ospa wietrzna, różyczka, nagminne zapalenie przyusznic (świnka), szkarlatyna .

- **Ospa wietrzna**

Ospa wietrzna to choroba zakaźna wywołana przez wirusa ospy wietrznej *Varicella-zoster virus*. Źródłem zakażenia jest chory człowiek. Ospa wietrzna to ostra choroba zakaźna przebiegająca z charakterystyczną polimorficzną wysypką grudkowo-pęcherzykową.

W 2019 r. w powiecie sandomierskim zarejestrowano 185 zachorowań (w 2018 – 247, 2017 – 265). Zapadalność w powiecie sandomierskim wyniosła 237,87/100 tys. ludności (w 2018r. – 316,22/100 tys. ludności), a w Polsce – 469,86/100 tys. ludności (w 2018r. – 389,36/100 tys. ludności).

Na utrzymującą się wysoką zapadalność wpływa brak szczepienia przeciw ospie wietrznej w kalendarzu obowiązkowych szczepień ochronnych, z wyjątkiem wskazanych w PSO, wybranych grup dzieci do ukończenia 12 roku życia. W 2019 roku przeciwko ospie wietrznej zaszczepiono w ramach szczepień zalecanych –62 osób.

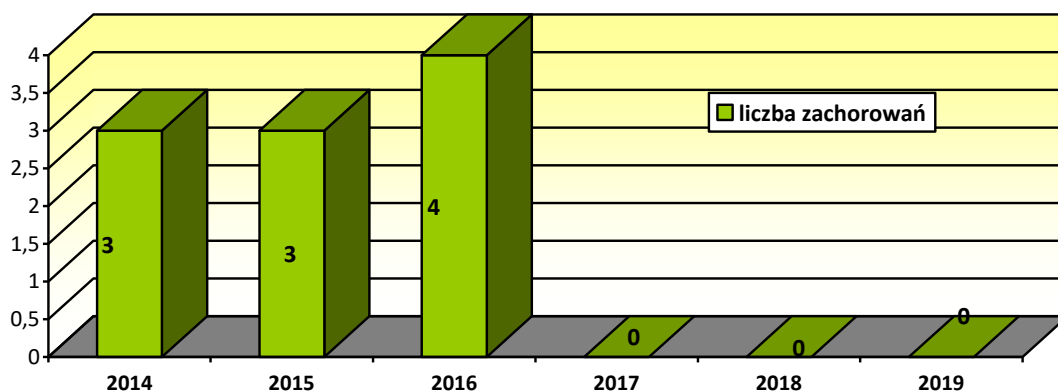
Wykres 2. Liczba zachorowań na ospę wietrzną w latach 2013-2019 na terenie powiatu sandomierskiego.

- **Różyczka**

Różyczka jest wirusową chorobą zakaźną, a jedynym rezerwuarem wirusa jest człowiek. Zakazić się można od innego człowieka drogą kropelkową i drogą krwionośną przez łożysko (płód od matki) w przypadku różyczki wrodzonej. Najskuteczniejszą metodą zapobiegania przeciwko różyczce są szczepienia ochronne.

W 2019r. w powiecie sandomierskim nie zarejestrowano zachorowań na różyczkę.

Ostatnia epidemia wyrównawcza różyczki wystąpiła w Polsce (i województwie) w 2013r. głównie wśród młodych mężczyzn, którzy nie byli objęci obowiązkowymi szczepieniami w latach 90 XX wieku.

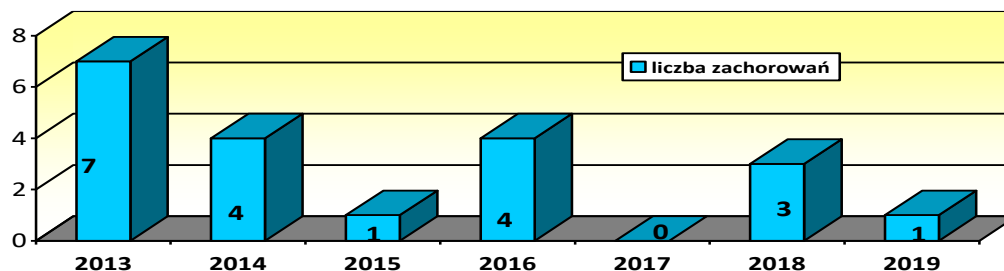

Wykres .3. Zachorowania na różyczkę w latach 2014-2019 na terenie powiatu sandomierskiego.

- **Nagminne zapalenie przyusznic (świnka)**

Świnka jest ogólnoustrojową chorobą wywołaną zakażeniem wirusem świnki (paramyksowirus) przebiegającą z zajęciem narządów gruczołowych (najczęściej ślinianek, niekiedy trzustki, rzadziej układu nerwowego). Źródłem zakażenia jest chory człowiek. Zakażenie jest powszechne, ale u 20–40% zakażonych choroba przebiega bezobjawowo. W Polsce występuje coraz rzadziej ze względu na wprowadzone powszechne szczepienia dzieci.

W 2019r. w powiecie sandomierskim zarejestrowano 1 zachorowanie na świnkę (w 2018 – 3 przypadki). Zapadalność na świnkę w powiecie sandomierskim wynosiła 1,28/100 tys.ludności (2018- 3,84/100 tys.ludności). W Polsce w 2019r zarejestrowano 1338 zachorowań na świnkę ,zapadalność wyniosła 3,48/100 tys. ludności.

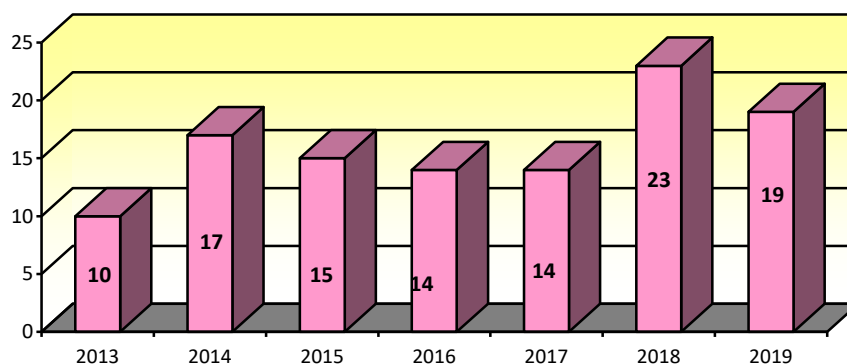
Wykres 4 Zachorowania na świnkę w latach 2013-2019 na terenie powiatu sandomierskiego.

- **A38 - Płonica (szkarlatyna)**

Płonica (szkarlatyna) jest ostrą chorobą zakaźną wywołaną przez bakterie – paciorkowce hemolizujące grupy A. Okres wylegania choroby jest krótki, trwa przeważnie 2 – 5 dni. Płonica szerzy się drogą bezpośrednią (wskutek kontaktu z osobą kaszlącą bądź kichającą) lub pośredni (przez przedmioty, zakażony pył lub żywność).

W 2019r. w powiecie sandomierskim zarejestrowano 19 przypadków zachorowań na płonicę (w 2018r- 23, 2017-14). Zapadalność w powiecie sandomierskim wyniosła 24,43/100tys. ludności, zapadalność w 2018r. – 29,44/100tys.ludności, natomiast zapadalność krajowa w 2019 wynosiła 54,25/100tys.ludności).

Wykres 5. Liczba zachorowań na płonicę w latach 2013-2019 na terenie powiatu sandomierskiego

- **Biegunki u dzieci do lat 2 (A04;A08;A09)**

(A04) Inne bakteryjne zakażenia jelitowe u dzieci do lat 2, z wyłączeniem salmonelozy

W 2019 r. w powiecie sandomierskim zarejestrowano 29 przypadków innych bakteryjnych zakażeń jelitowych u dzieci do lat 2 (2018- 25 przypadków, 2017–52 przypadków). Współczynnik zapadalności wyniósł 37,28/100 tys. ludności (w 2018 r. – 32,00/100 tys. ludności), a w Polsce 190,42/100 tys. dzieci w tej grupie wiekowej.

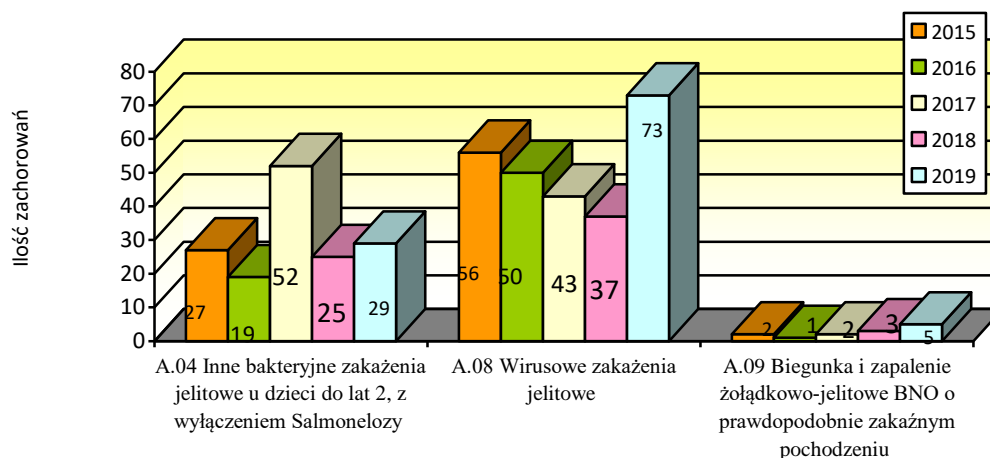
(A08.0-4)Wirusowe zakażenia jelitowe u dzieci do lat 2

W 2019r. w powiecie sandomierskim zarejestrowano 73 przypadków (2018- 37, w 2017r. – 43 przypadków). Współczynnik zapadalności wyniósł 93,86/100 tys. ludności (w 2018 r. – 47,36/100 tys. ludności), a w Polsce 3530,14/100 tys. dzieci w tej grupie wiekowej.

(A09) Biegunka i zapalenie żołądkowo-jelitowe BNO o prawdopodobnie zakaźnym pochodzeniu u dzieci do lat 2

W 2019r. w powiecie sandomierskim zarejestrowano 5 przypadków zachorowania (w 2018r. -3 przypadki). Współczynnik zapadalności wyniósł 6,42/100 tys. ludności (w 2018r. –3,84/100 tys. ludności), a w Polsce 2366,78/100 tys. dzieci w tej grupie wiekowej.

Zakażenia jelitowe dzieci mogą stanowić miarę poziomu opieki nad dziećmi w zakresie higieny gospodarstw domowych.

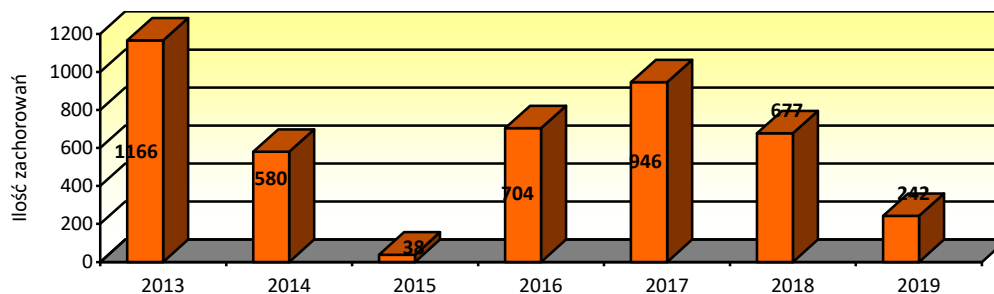
Wykres 6. Liczba zachorowań na biegunki u dzieci do lat 2 (A04;A08;A09) w latach 2015-2019 na terenie powiatu sandomierskiego

1.2. Sytuacja epidemiologiczna w zakresie innych, wybranych jednostek chorobowych w powiecie sandomierskim.

• Grypa i zachorowania grypopodobne

Nadzór i analiza sytuacji epidemiologicznej powiatu sandomierskiego w zakresie zachorowań na grypę i choroby grypopodobne polegał m. in. na analizie zbiorczych raportów o zachorowaniach i podejrzeniach zachorowań na grypę (MZ-55) przekazywanych do PSSE przez podmioty lecznicze w sezonie grypowym i poza sezonem, 4 razy w miesiącu .

W 2019 r na terenie powiatu sandomierskiego odnotowano 242 zachorowań i podejrzeń zachorowań na grypę (w 2018- 677 przypadków, 2017-946 przypadków). Wykazywane w prowadzonym nadzorze epidemiologicznym „zachorowania i podejrzenia zachorowań na grypę” obejmują (zgodnie z przyjętą definicją), zarówno zachorowania grypopodobne jak i ostre zakażenia dróg oddechowych, wywołane przez różne czynniki etiologiczne.

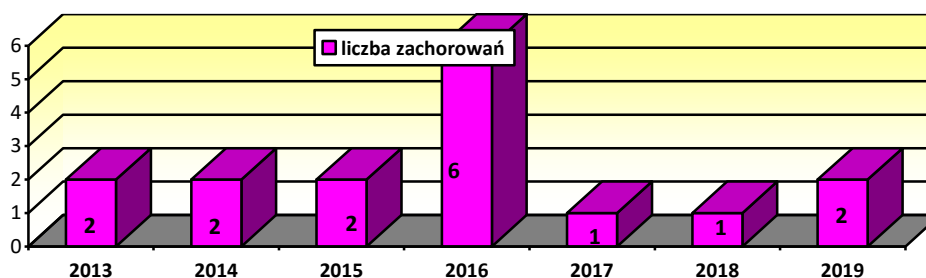
Wykres 7. Zachorowania na grypę i grypopodobne (wg MZ-55) w latach 2013-2019 na terenie powiatu sandomierskiego .

• Krztusiec

Krztusiec jest ostrą chorobą zakaźną górnych dróg oddechowych układu oddechowego wywołaną przez bakterie - pałeczki Gramm ujemne *Bordetella pertussis*. Charakterystycznym

objawem choroby jest długotrwanie utrzymujący się napadowy kaszel z wydzielaniem lepkiej płwociny. Jedynym źródłem zakażenia jest chory człowiek. Zakażenie następuje drogą powietrzno- kropelkową. W wyniku kontaktu z chorą osobą zakażeniu ulega do 90% nieuodpornionych osób.

W 2019 r. w powiecie sandomierskim zarejestrowano 2 przypadki krztuśca (w 2018r. – 1 przypadek, 2017- 1 przypadek). Zapadalność w powiecie sandomierskim wyniosła 2,57/100 tys. ludności, zapadalność na krztusiec w Polsce w 2019 roku wynosił – 4,23/100 tys. ludności .

Wykres 8 Zachorowania na krztusiec w latach 2013-2019 na terenie powiatu sandomierskiego.

W Polsce zgodnie z Programem Szczepień Ochronnych szczepienia przeciwko krztuścowi są obowiązkowe. Wrażliwość na zakażenia osób nieuodpornionych za pomocą szczepień ochronnych jest powszechna. Przebiecie krztuśca pozostawia długotrwałą odporność organizmu, ale powtórne zachorowanie jest możliwe. Przyczyną zachorowań jest stopniowy (po 5 – 7 latach) spadek odporności po szczepieniu podstawowym i brak stosowania dawek przypominających w starszych grupach wiekowych.

- **Choroba wywołana przez *Streptococcus pneumoniae*, inwazyjna**

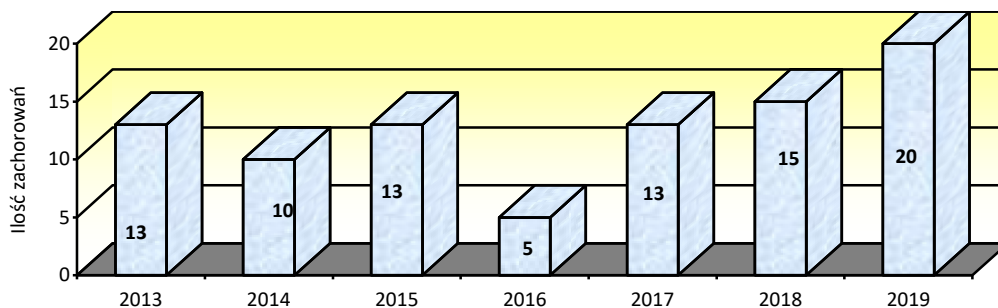
Do najczęstszych chorób inwazyjnych wywołanych przez *Streptococcus pneumoniae* (pneumokok, Gram-dodatnia dwoinka zapalenia płuc) należą zapalenie płuc, sepsa, i zapalenie opon mózgowo rdzeniowych, określane mianem inwazyjnej choroby pneumokokowej IChP. U człowieka naturalnym miejscem bytowania pneumokoków jest jama nosowo- gardłowa. Pneumokoki przenoszone są drogą kropelkową lub przez kontakt bezpośredni. W 2019 roku w powiecie sandomierskim zarejestrowano 1 przypadek zachorowania na chorobę wywołaną przez *Streptococcus pneumoniae*, inwazyjna (posocznica) Zapadalność na tę chorobę w powiecie wynosiła 1,28/100tys ludn.

W Polsce w 2019r było ogółem 1035 zachorowań – zapadalność 2,69/100tys.ludności.

- **Salmonelozy –zatrucie pokarmowe.**

Do najczęściej spotykanych zatruc pokarmowych należą salmonelozy. To zatrucia wywołane przez bakterie – pałeczki Salmonella. U zdrowego człowieka zakażenie niewielką ilością bakterii może przebiegać bezobjawowo. Większa dawka zarazków wywołuje najczęściej kilkudniowe dolegliwości żołądkowo-jelitowe. Objawy chorobowe występują zwykle po 6 -72 godzinach, od spożycia zakażonej żywności i są to: bóle brzucha, gorączka, czasem nudności i wymioty.

W 2019 roku sytuacja epidemiologiczna zachorowań uległa nieznacznemu pogorszeniu. Na terenie powiatu sandomierskiego odnotowano 20 przypadków zachorowań na tę chorobę (2018- 15 w 2017– 13). Współczynnik zapadalności na salmonellozę w powiecie sandomierskim w roku 2019 wynosił 25,71/100tys.ludności. Krajowy współczynnik zapadalności na salmonellozę w 2019 r wynosił – 24,06 /100 tys. ludności.

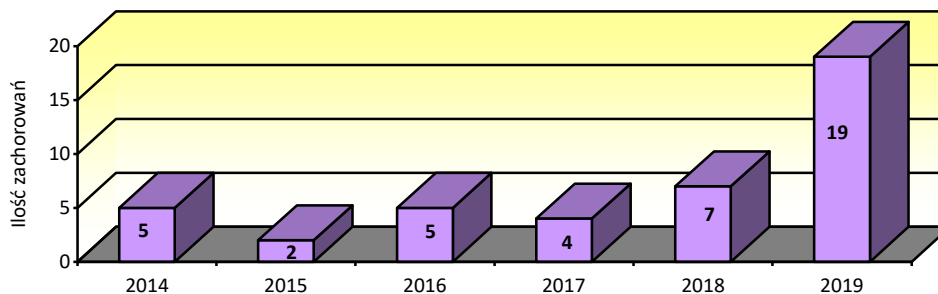

Wykres 9. Zachorowania na salmonellozy w latach 2013-2019 na terenie powiatu sandomierskiego.

- **Zakażenia jelitowe wywołane przez *Clostridium difficile***

Clostridium difficile jest bakterią występującą powszechnie w środowisku naturalnym (w glebie, w wodzie), a także w przewodzie pokarmowym niektórych gatunków zwierząt. U niemowląt i małych dzieci ta beztlenowa bakteria stanowi część flory fizjologicznej, nie wywołując zazwyczaj objawów choroby. U osób dorosłych *Clostridium difficile* jest przyczyną schorzeń przewodu pokarmowego o różnym stopniu nasilenia objawów. Powodować może łagodne biegunki, ale zarazem ciężkie zapalenia jelita grubego. Wodnistej biegunce towarzyszy zwykle podwyższona temperatura ciała oraz bóle brzucha. Za wymienione objawy odpowiedzialne są przede wszystkim dwie toksyny A i B, będące białkami wytwarzanymi przez bakterie *Clostridium difficile*. Czynnikiem ryzyka zakażenia *Clostridium difficile* jest zaawansowany wiek, hospitalizacja oraz długotrwała antybiotykoterapia pacjenta, zwłaszcza antybiotykami o szerokim spektrum działania.

W powiecie sandomierskim w 2019r. zarejestrowano 19 przypadki zakażenia *Clostridium difficile* (2018r – 7 przypadków). Powiatowy współczynnik zapadalności na inne bakteryjne zakażenia jelitowe wywołane przez *Clostridium difficile* wynosił 24,43/100 tys. ludności, (2018- 8,96/100tys. ludności), zapadalność w Polsce w 2019 r. kształtowała się na poziomie 29,43/100 tys. ludności.

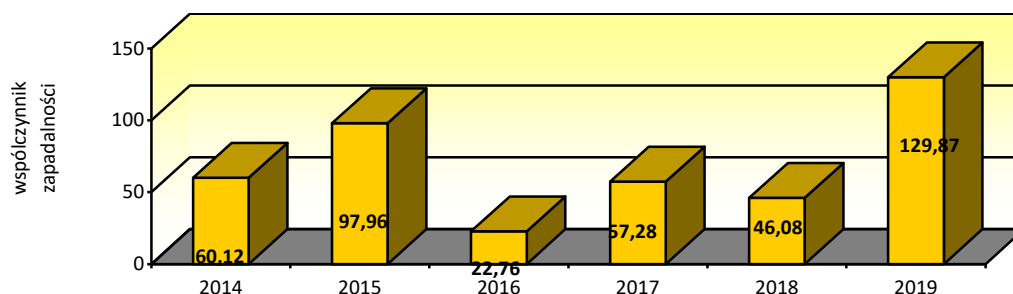

Wykres 10. Zakażenia *Clostridium difficile* w latach 2014-2019 na terenie powiatu sandomierskiego.

- **Wirusowe zakażenia jelitowe wywołane przez rotawirusy**

Najczęstszą przyczyną ostrych biegunek, są zakażenia wirusowe, a wśród nich rotawirusowe. Największe nasilenie infekcji tymi wirusami chorobotwórczymi w klimacie umiarkowanym notuje się późną jesienią i zimą - ok. 80% zachorowań. Do zakażenia dochodzić więc może za pośrednictwem brudnych rąk, wody, pokarmu.

Sytuacja epidemiologiczna wirusowych zakażeń jelitowych wywołanych przez rotawirusy uległa pogorszeniu. Liczba zachorowań w porównaniu do roku ubiegłego wzrosła z 36 do 101 przypadków. Współczynnik zapadalności dla powiatu sandomierskiego w 2019 wynosił – 129,87/100 tys. ludności, (w roku 2018- 46,08/100 tys. ludności). Średnia krajowa zapadalność na wirusowe zakażenia jelitowe wywołane przez rotawirusy w 2019 wynosiła 88,53/100.tys. ludności

Wykres 11. Współczynnik zapadalności na wirusowe zakażenia jelitowe wywołane przez rotawirusy w latach 2014-2019 na terenie powiatu sandomierskiego.

- **Ogniska chorób przenoszonych drogą pokarmową**

W 2019 roku w woj. świętokrzyskim zarejestrowano 2 ogniska chorób przenoszonych drogą pokarmową (w 2018 r. – 3). Łącznie zachorowało 5 osób (w 2018 r. - 6). Stan zdrowia wszystkich 4 osób chorych wymagał hospitalizacji. Ogniska wystąpiły po spożyciu posiłków domowych przygotowywanych w mieszkaniach prywatnych.

Czynnikiem etiologicznym który wywołał ogniska chorób przenoszonych drogą pokarmową było zakażeniem pałeczkami Salmonella.

- **Wirusowe Zapalenie Wątroby**

Wirusowe zapalenia wątroby (WZW) to grupa chorób zakaźnych wywołanych przez hepatotropowe wirusy powodujące zapalenie wątroby. Choroby te wywoływane są najczęściej przez wirusy: HAV, HBV, HCV.

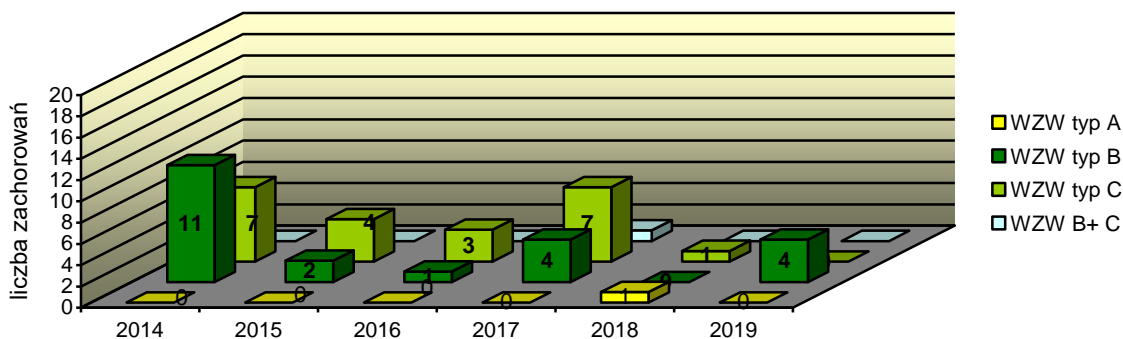
W 2019 roku w powiecie sandomierskim nie zarejestrowano zachorowania na **WZW typu A**. Współczynnik zapadalności w Polsce 2,77/100 tys. ludności (w 2018 r. – 3,79/100 tys. ludności).

W 2019r. w powiecie sandomierskim zarejestrowano 4 zachorowania **WZW typ B** (w 2018 – 0 2017r. – 4 przypadki). Nie odnotowano przypadków ostrych wzw typu B. Zapadalność/wykrywalność wzw typ B w 2019- 5,14/100tys. ludności.

Aktualna dobra sytuacja epidemiologiczna wzv B wynika z powszechności obowiązkowych szczepień dzieci, popularności szczepień zalecanych przed zabiegami operacyjnymi, a także stale poprawiających się warunków świadczenia usług w sektorze ochrony zdrowia.

W 2019 roku w powiecie sandomierskim nie zarejestrowano zachorowania na **WZW typu C**. Współczynnik zapadalności w Polsce 8,70/100 tys. ludności (w 2018 r. – 8,96/100 tys. ludności).

W 2019 r. kontynuowano działania oświatowe zmierzające do zwiększenia świadomości w obszarze zakażeń i profilaktyki zakażeń HCV. Są one szczególnie istotne w sytuacji braku szczepionki przeciw wzv C. Wzv typu C stanowi jeden z priorytetów zdrowia publicznego na świecie w obszarze chorób zakaźnych, o czym świadczy przyjęta przez Światową Organizację Zdrowia w 2016 r. strategia, której głównym celem jest eliminacja wszystkich typów wzv do roku 2030. Cel ten ma zostać osiągnięty poprzez ograniczenie przenoszenia wirusów wzv, zmniejszenie zachorowalności i umieralności z powodu wzv oraz zapewnienie wszystkim równego dostępu do kompleksowej profilaktyki, a dla osób zakażonych rekomendowanej diagnostyki i leczenia.

Wykres 12. Liczba zachorowań na WZW typy A,B,C na terenie powiatu sandomierskiego w latach 2014-2019

Choroby szerzące się drogą krwi wymagają stałego nadzoru. PPIS w Sandomierzu realizuje działania mające na celu poprawę sytuacji epidemiologicznej tych zachorowań poprzez wzmożony nadzór nad procesami dezynfekcji i sterylizacji przy zabiegach wykonywanych z naruszeniem ciągłości tkanek, propagowanie szczepienia p/ WZW B a także prowadzenie akcji oświatowych na temat sposobów uniknięcia zakażeń HBV, HCV.

Z uwagi na brak swoistych metod zapobiegania zakażeniom HCV w drodze szczepień ochronnych, jedynie działania nieswoiste polegające na wdrażaniu i utrzymywaniu wysokich standardów higieniczno-sanitarnych wykonywania świadczeń medycznych oraz innych zabiegów przebiegających z naruszeniem ciągłości tkanek, mogą zapobiec szerzeniu się zachorowań na WZW C.

Realizowane są działania w zakresie bieżącego nadzoru sanitarnego, mające na celu poprawę warunków sanitarnych udzielania świadczeń zdrowotnych oraz w zakresie sterylizacji narzędzi i dezynfekcji pomieszczeń i urządzeń. Podmioty wykonujące działalność leczniczą są zobowiązane do opracowywania i wdrażania wewnętrznych procedur postępowania

minimalizującego ryzyko szerzenia się zakażeń związanych z udzielaniem świadczeń zdrowotnych, w tym wywołanych przez wirus HCV, HBV, HIV i innych patogenów szerzących się drogą naruszenia ciągłości tkanek.

- **Zakażenia HIV i zachorowania na AIDS**

W 2019 podobnie jak w roku ubiegłym na terenie powiatu sandomierskiego zarejestrowano 1 nowo wykryty przypadek AIDS. Współczynnik wykrywalności w powiecie sandomierskim wynosił 1,28/100 tys. ludności, współczynnik wykrywalności w Polsce wynosił 0,32/100 tys. ludności.

- **Zapalenie opon mózgowo-rdzeniowych i/lub mózgu (bakteryjne i wirusowe, nieokreślone)**

Bakteryjne zapalenie opon mózgowo-rdzeniowych objawia się bólami głowy, sztywnością karku, światłowstrętem, zaburzeniami świadomości. W ciężkich przypadkach może wystąpić wstrząs i zgon. W przeciwieństwie do zachorowań bakteryjnych, wirusowe zapalenia opon mózgowo-rdzeniowych i mózgu przebiegają na ogół łagodnie. Rozpoznanie wirusowych zapaleń opon mózgowo-rdzeniowych i mózgu oparte jest zazwyczaj na podstawie obrazu klinicznego zachorowania i wynikach badań dodatkowych, bez badań wirusologicznych.

W roku 2019 zarejestrowano:

- 1 przypadek zachorowania na **inne wirusowe zapalenie mózgu nieokreślone**. Współczynnik zapadalności w powiecie sandomierskim wyniósł 1,28/100 tys. ludności,
- 1 przypadek zachorowania na **Wirusowe zapalenie opon mózgowych inne określone i nieokreślone**. Współczynnik zapadalności w powiecie sandomierskim wyniósł 1,28/100 tys. ludności,
- 2 przypadki zachorowań na **Bakteryjne zapalenie opon mózgowych i lub mózgu inne nie określone**. Współczynnik zapadalności w powiecie sandomierskim wyniósł 2,57/100 tys. ludności.
- 1 przypadek zachorowań na **Zapalenie opon mózgowych inne i nieokreślone** (w 2018 – 3 przypadki) .Współczynnik zapadalności w powiecie sandomierskim wyniósł 1,28/100 tys. ludności (w 2018 r - 3,84/100 tys. ludności).

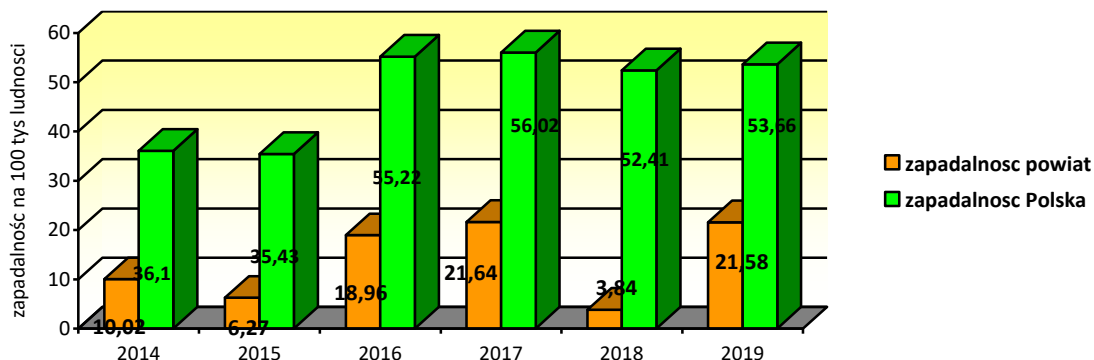
- **Borelioza**

Borelioza z Lyme Borelioza z Lyme to wieloukładowa choroba zakaźna, wywołana przez krętki *Borrelia burgdorferi*. Jest to przenoszone przez kleszcze zakażenie odzwierzęce. Na występowanie zachorowań na boreliozę mają prawdopodobnie 3 główne czynniki:

- spędzanie przez ludzi większej ilości czasu na spacerach, wycieczkach rowerowych, grzybobraniach;
- wyższe temperatury w zimie oraz na wiosnę sprzyjające większej przeżywalności gryzoni (głównych żywicieli kleszczy) oraz powodujące wzrost aktywności biologicznej larw i nimf, co skutkuje wzrostem odsetka zakażonych kleszczy;
- coraz bardziej dostępna diagnostyka laboratoryjna.

Na terenie powiatu w 2019r. odnotowano 17 przypadków zachorowań na boreliozę (w roku 2018- 3 , 2017 – 17 przypadków). Zapadalność na boreliozę w powiecie sandomierskim w roku 2019 wynosiła 21,58/100 tys.ludności (w roku 2018r.– 3,84/100 tys.ludności), zapadalność w Polsce w roku 2019 – 53,66/100 tys. ludności.

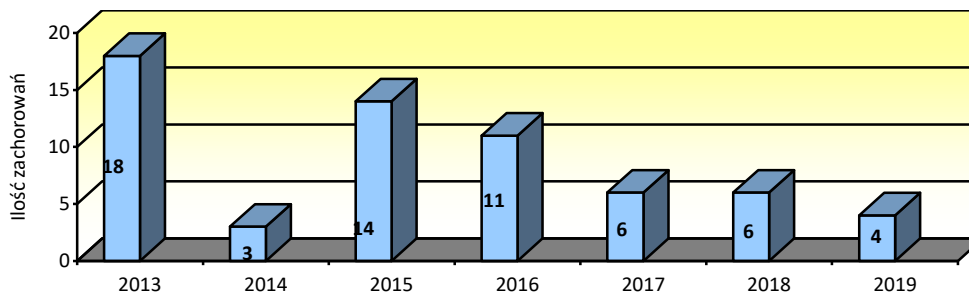
Wykres 13 .Zapadalność na boreliozę w latach 2014-2019 na terenie powiatu sandomierskiego i Polsce .

- **Gruźlica**

Gruźlica stanowi poważny problem zdrowia publicznego. Wywołwana jest przez prątki gruźlicy i ma powinowactwo głównie do układu oddechowego, ale może dotyczyć również wszystkich tkanek i narządów. Początek choroby jest niecharakterystyczny z okresami zaostrzeń i remisji. Nie ma objawów specyficznych dla gruźlicy, a początkowe dolegliwości nie są uciążliwe lub w ogóle nie występują. Stąd też chorzy późno zgłaszają się do lekarza, a w związku z tym choroba jest późno rozpoznawana. Aktualnie choroba jest w większości przypadków wyleczalna poza trudnościami terapeutycznymi wywołanymi zachorowaniami spowodowanymi przez szczepy wielolekooporne.

Zgodnie z ustawą o zapobieganiu oraz zwalczaniu zakażeń i chorób zakaźnych choroby na gruźlicę podlegają obowiązkowemu leczeniu, a osoby chore na gruźlicę w okresie prątkowania oraz osoby z uzasadnionym podejrzeniem o prątkowanie dodatkowo obowiązkowej hospitalizacji, osoby ze styczności z chorymi na gruźlicę w okresie prątkowania podlegają nadzorowi epidemiologicznemu, badaniom klinicznym i diagnostycznym.

Na dzień 31.12.2019 w powiecie sandomierskim zarejestrowanych było 4 przypadki zachorowań lub podejrzeń gruźlicy (2018 – 6, 2017 – 6 zachorowań) a współczynnik zapadalności wynosi 5,14/100 tys. ludności. (w 2018 – 7,68/100 tys. ludności).

Wykres 14 .Zachorowania na gruźlicę (zarejestrowane w rejestrze PSSE) w latach 2013-2019.

W 2019 r. w powiecie sandomierskim, dominowała gruźlica układu oddechowego. Rozkład zachorowań na gruźlicę wg miejsca zamieszkania przedstawia tabela 2. Gruźlica jest chorobą zakaźną ludzi i zwierząt występującą na całym świecie. Najważniejszą metodą zapobiegania szerzenia się gruźlicy w społeczeństwie jest wczesne wykrycie choroby i natychmiastowe leczenie.

Tabela.2 . Ilość zachorowań na gruźlicę latach 2013-2018 wg gmin powiatu sandomierskiego

m. zamieszkania	2014	2015	2016	2017	2018	2019
m.Sandomierz	-	1	8	-	2	3
Gmina Koprzywnica	1	3	1	1	-	-
Gmina Samborzec	1	4	2	-	2	-
Gmina Dwikozy	-	3	-	-	1	-
Gmina Klimontów ,	1	1	-	-	-	1
Gmina Wilczyce	-	1	-	2	-	-
Gmina Obrazów	-	1	-	2	-	-
Gmina Zawichost	-	-	-	-	-	-
Gmina Łoniów	-	-	-	1	1	-
Razem powiat	3	14	11	6	6	4

- **Przypadki pokąsania osób przez zwierzęta podejrzane o wściekliznę lub zanieczyszczenie śliną tych zwierząt.**

Wścieklizna jest wirusową chorobą odzwierzęcą objawiająca się ostrym zapaleniem mózgu i rdzenia, niemal zawsze prowadzącą do śpiączki i śmierci. Źródłem zakażenia są chore zwierzęta, np. psy, koty, dzikie zwierzęta drapieżne, nietoperze, sarny, krowy, wiewiórki. Do zakażenia dochodzi poprzez kontakt śliny chorego zwierzęcia z zranioną skórą lub błoną śluzową człowieka.

W 2019 roku zarejestrowano na terenie powiatu sandomierskiego 149 przypadki pokąsań przez zwierzęta (2018 – 150 , 2017 -132 przypadki).

W roku 2019 uodporniono poekspozycyjnie przeciwko wściekliznie 25 osób i jest to mniej niż w roku 2018 (2018- 29, 2017- 17 przypadki). W każdym przypadku kwalifikacji do szczepień poekspozycyjnych przeciwko wściekliznie po pogryzieniu, podrapaniu lub oślinieniu przez zwierzęta dokonuje lekarz specjalista chorób zakaźnych. Na terenie powiatu sandomierskiego nie ma poradni chorób zakaźnych – wszystkie szczepione osoby szczepione były w poradniach w Stalowej Woli, Mielcu i Kielcach.

Większość osób została zaszczepiona z powodu braku możliwości wykluczenia choroby u zwierzęcia, lub z braku możliwości poddania zwierzęcia obserwacji weterynaryjnej.

Tabela 3. Analiza przypadków pokąsań przez zwierzęta podejrzane o wściekliznę w latach 2013- 2019 na terenie powiatu sandomierskiego

Rok	Ilość osób pokąsanych przez zwierzęta	Ilość osób szczepionych p/wściekliznie ponarażeniowo	Odsetek osób szczepionych przeciwko wściekliznie w stosunku do osób pokąsanych zwierzęta podejrzane o wściekliznę
2013	121	22	18,18%
2014	135	17	12,5%
2015	134	34	25,37%
2016	123	24	19,51%
2017	132	17	12,87%
2018	150	29	19,33%
2019	149	25	16,77%

- **Odra**

Odra jest ostrą, wysoce zakaźną chorobą wirusową, zdolną do wywoływania epidemii. Zakaźność wirusa odry jest bliska 100% u osób podatnych na zakażenie. Indywidualne ryzyko zachorowania na odrę występuje u każdej osoby, która nie była szczepiona przeciw tej chorobie lub wcześniej na nią nie chorowała. Przyjmuje się również, że jedna osoba chora na odrę jest w stanie zakażać kolejnych 12-18 osób. Każda osoba nieszczepiona, która miała styczność z osobą zakażoną lub chorą, przyczynia się do podtrzymywania transmisji wirusa, w tym także jego przeniesienia na dzieci w okresie niemowlęcym, które zgodnie z kalendarzem szczepień nie były jeszcze szczepione.

W 2019 r. Polsce podobnie jak w Europie widoczne było znaczne zwiększenie liczby zachorowań na odrę. W 2019 Polsce zgłoszono 1492 przypadków odry. Zdecydowana większość zachorowań dotyczy osób nieszczepionych.

Liczbę odnotowanych przypadków zachorowań na odrę w Polsce przedstawia tabela.

Tabela 4. Liczba przypadków odry w Polsce w latach 2010-2019

Odra	
rok	Liczba przypadków
2010	13
2011	38
2012	70
2013	84
2014	110
2015	48
2016	133
2017	63
2018	339
2019	1492

W powiecie sandomierskim **nie odnotowano zachorowania na odrę**, nie mniej jednak ze względu na duże migracje ludności i ciągle zwiększającą się liczbę nowych przypadków, jak również spadający odsetek osób zaszczepionych (uodpornionych) należy spodziewać się wystąpienia zachorowania.

Stosowanie szczepień ochronnych ma zasadnicze znaczenie w zapobieganiu zachorowaniom na odrę i ze względu na wysoką zaraźliwość choroby oraz jej przenoszenie drogą kropelkową i poprzez bezpośrednią styczność z wydzieliną z jamy nosowo-gardłowej osoby chorej, nie może być zastąpione jakimikolwiek innymi środkami ochrony.

Szczepienie przeciwko odrze jest bardzo skuteczne. Po podaniu pierwszej dawki szczepionki osoba zaszczepiona uzyskuje odporność na poziomie 95%. Natomiast podanie drugiej dawki szczepionki pozwala osobie zaszczepionej osiągnąć odporność niemalże 100%. Zgodnie z Programem Szczepień Ochronnych (PSO), szczepienie przeciwko odrze wykonuje się planowo szczepionką skojarzoną przeciw odrze, śwince i różyczce u dzieci w 13-15. miesiącu życia, zaś drugą dawkę podaje się w 6 roku życia (zgodnie z PSO na 2019 r.).

W ostatnich latach w Polsce obserwuje się spadek odsetka dzieci szczepionych przeciw odrze, śwince i różyczce. W 2019 powiecie sandomierskim odsetek dzieci w 3 r.ż. zaszczepionych jedną dawką szczepionki wynosił 96,% (2018-98,3%); zaszczepionych drugą dawką szczepionki (10rż) - 97,45% (w 2018 - 98,74%), i zaszczepionych drugą dawką szczepionki (6 rż) - 66,6%.

W Polsce szczepienia są obowiązkowe dla dzieci i młodzieży, które nie ukończyły 19 roku życia. Szczepienia ochronne nie zapewniają wyłącznie odporności indywidualnej. Przy wysokim poziomie zaszczepienia w społeczeństwie uzyskuje się odporność populacyjną. W przypadku odry powstaje ona, gdy liczba osób uodpornionych osiąga poziom co najmniej 95%. Ten rodzaj odporności jest istotny dla ochrony osób, które ze względu na przeciwwskazania o charakterze medycznym nie mogły zostać poddane szczepieniom ochronnym oraz takich, które pomimo ich wykonania nie wykształciły odporności immunologicznej. Zaszczepione otoczenie osób nieuodpornionych tworzy wówczas tzw. kokon ochronny wokół nich, eliminując źródło zakażenia.

3. Realizacja programu szczepień ochronnych

System powszechnych szczepień ochronnych skutecznie zapobiegających szerzeniu się chorób zakaźnych realizowany jest na podstawie Programu Szczepień Ochronnych (PSO).

Szczepienia ochronne są najskuteczniejszą metodą ochrony przed groźnymi chorobami zakaźnymi. W przypadku wielu z nich jest to jedyna i skuteczna metoda chroniąca przed zakażeniem i powikłaniami. Realizacja szczepień gwarantuje podtrzymanie wysokiej odporności populacyjnej a także minimalizuje bądź doprowadza do przerwania krążenia czynnika zakaźnego w danej populacji poddanej szczepieniom. Szczepienia chronią nie tylko osoby zaszczepione, ale również zapewniają bezpieczeństwo innym, którzy z powodu przeciwwskazań nie mogą być zaszczepieni.

Obowiązek poddania się szczepieniom ma charakter powszechny i podlegają mu osoby przebywające na terenie Polski przez okres dłuższy niż 3 miesiące. Zalecenia do realizacji szczepień w Polsce uwzględnione w PSO są określone przez Pediatryczny Zespół Ekspertów ds. Programu Szczepień Ochronnych przy Ministrze Zdrowia oraz Radę Sanitarno-Epidemiologiczną działającą przy Głównym Inspektorze Sanitarnym. W Polsce kwestie doboru szczepionek oraz terminów ich podawania określa Program szczepień ochronnych (PSO). Co roku jest on aktualizowany, a nowy kalendarz – obejmujący zarówno szczepienia obowiązkowe (bezpłatne), jak i zalecane (płatne) – zostaje podany do publicznej wiadomości. Kalendarz szczepień zawiera wszystkie stosowane dawki poszczególnych szczepionek, potrzebne dla wytworzenia i utrzymania odporności (cykle szczepień); obejmuje schematy szczepień u zdrowych dzieci i osób, które są w szczególny sposób narażone na zakażenie; ustala terminy terminy i odstępy czasowe, rodzaj szczepionek, dawki i sposoby ich podania.

Działania inspekcji sanitarnej w zakresie realizacji szczepień ochronnych skupiają się na egzekwowaniu zapisów regulacji prawnych w tym obszarze, działalności oświatowo-zdrowotnej, egzekwowaniu obowiązku poddania się szczepieniom w odniesieniu do tych szczepień ochronnych, które są szczepieniami obowiązkowymi, zapewnieniu bezpieczeństwa szczepień ochronnych.

- **Szczepienia obowiązkowe.**

W ramach PSO prowadzone są szczepienia obowiązkowe dzieci i młodzieży do 19 roku życia przeciwko: gruźlicy, błonicy, krztuścowi, tężcowi, odrze, różyczce, śwince, nagminnemu porażeniu dziecięcemu (poliomyelitis), wirusowemu zapaleniu wątroby typu B, przeciwko zakażeniom wywoływanych przez *Haemophilus influenzae* typ B (Hib) - zakażenia układu oddechowego i zapalenia płuc, oraz przeciwko zakażeniom *Streptococcus pneumoniae* i przeciwko ospie wietrznej dzieci z grup ryzyka, ponadto, wśród grup osób w sposób szczególny narażonych na zakażenie przeciwko: wirusowemu zapaleniu wątroby typu B, błonicy, durowi brzuszemu, wściekliczynie, tężcowi oraz zakażeniom *Neisseria meningitidis*. Na terenie powiatu sandomierskiego w ramach realizacji Programu Szczepień Ochronnych, szczepieniom podlegała populacja 13952 dzieci i młodzieży do lat 19. (dane z MZ-54).

Wykonawstwo szczepień obowiązkowych w 2019 r. w porównaniu do analogicznego wykonawstwa w roku 2018 w powiecie sandomierskim przedstawia poniższa tabela. Pogrubiono czcionkę w pozycjach w których wyszczepialność spadła w porównaniu z rokiem 2018

Tabela 5. Wykonawstwo szczepień obowiązkowych zgodnie z PSO w rocznikach podlegających szczepieniu w powiecie sandomierskim w latach 2018 ÷ 2019

Szczepienie	Rocznik	Rodzaj szczepienia	Wykonawstwo w powiecie w 2019r	Wykonawstwo w powiecie w 2018r
BCG	2019	<i>Szczepienie noworodkowe</i>	98,96%	99,3%
p/WZW B	2019	<i>Szczepienie podstawowe</i>	86,23%	87,15%
	2018	<i>Szczepienie podstawowe</i>	95,96%	98,99%
p/streptococcus pneumoniae	2019	<i>Szczepienie pierwotne</i>	55,4%	60,99%
	2018	<i>Szczepienie podstawowe</i>	97,0%	95,55%
p/ hameophilus influenzae	2019	<i>Szczepienie pierwotne</i>	44,2%	42,87%
	2018	<i>Szczepienie podstawowe</i>	97,4 %	95,55%
p/ błonicy tężcowi krztuścowi	2019	<i>Szczepienie pierwotne</i>	44,2 %	42,87%
	2018	<i>Szczepienie podstawowe</i>	97,4%	95,69%
p/Odra świnka różyczka	2018	<i>Szczepienie podstawowe</i>	78,4%	78,33%
	2017		96,0%	98,30%
p/Odra świnka różyczka 6 lub 10 rok życia	2014	<i>rewakcyjnacja</i>	66,67%	
	2010		85,9%	88,36%
	2009		97,5%	98,74%
p/poliomyelitis	2019	<i>Szczepienie pierwotne</i>	44,2%	42,87%
	2018	<i>Szczepienie pierwotne lub uzupełniające</i>	97,4%	95,55%
DTaP +poliomyelitis (6 rok życia)	2014	<i>Szczepienie I przypominające</i>	86,5%	85,03%
	2013		96,15%	98,48%
p/błonicy tężec krztusiec (14 rok życia)	2006	<i>Szczepienie II przypominające</i>	89,0%	90,12%
	2005		98,2%	98,95%
p/błonicy tężec (19 rok życia)	2001	<i>Szczepienie III przypominające</i>	85,1%	88,14%
	2000		94,8%	95,45%

Zawarte informacje wskazują, że wykonawstwo szczepień na terenie powiatu sandomierskiego od kilku lat utrzymuje się na dość wysokim poziomie, mimo obserwowanego niewielkiego spadku .

- **Szczepienia zalecane.**

Szczepienia zalecane (odpłatne) to szczepienia nieobowiązkowe, które znacząco uzupełniają ochronę przed groźnymi chorobami. Do nich zaliczamy szczepienia przeciwko: pneumokokom i meningokokom typu C, ospie wietrznej, rotawirusom, wirusowemu zapaleniu wątroby typu A i typu B, odkleszczowemu zapaleniu opon mózgowych, grypie, ludzkiemu wirusowi brodawczaka, żółtej gorączce, wściekliznie

W 2019r. na terenie powiatu sandomierskiego, samorząd miasta Sandomierza finansował preparaty szczepionkowe przeciwko grypie dla grupy docelowej mieszkańców Gminy Sandomierz – kobiety i mężczyźni w grupie wiekowej powyżej 55 roku.

W 2019 roku na terenie powiatu sandomierskiego kontynuowano nadzór nad wykonywaniem szczepień zalecanych. W poniższej tabeli przedstawiono liczbę wykonanych, wybranych szczepień zalecanych (wg.MZ-54) w powiecie sandomierskim w latach 2013 - 2019.

Tabela 6. Liczba wykonanych, wybranych szczepień zalecanych we wskazanych grupach wiekowych (wg.MZ-54) w powiecie sandomierskim w latach 2013 -2019

Rodzaj szczepienia zalecanego wg. choroby przeciw której wykonano szczepienie	liczba zaszczepionych w poszczególnych latach						
	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019
Ospa wietrzna	70	33	50	45	40	67	62
Tęžec	959	985	1177	1210	1253	1363	1414
Zakażenia Streptococcus pneumoniae	292	209	227	403	301	280	81
Biegunka rotawirusowa	140	135	127	188	156	190	156
Kleszczowe zapalenie mózgu	8	7	10	15	26	116	58
WZW typ A	18	12	7	9	9	17	18
Grypa	2510	2306	2271	2291	2220	2154	2133
Zakażenia Neisseria meningitidis	88	102	110	146	94	205	168

W 2019 r. Państwowa Inspekcja Sanitarna kontynuowała na terenie powiatu zadania z nadzoru nad realizacją obowiązującego Programu Szczepień Ochronnych. Szczepienia ochronne w 24 punktach szczepień prowadziło 18 świadczeniodawców. Z zakresu szczepień ochronnych przeprowadzono 30 kontroli.

Zakres przedmiotowy kontroli obejmował: kontrolę dokumentacji medycznej związanej ze szczepieniami ochronnymi, ich wykonawstwem oraz wyposażeniem i stanem sanitarno-higienicznym punktów szczepień, obowiązujących w placówce procedur, kontrolę sprawozdawczości dot. rocznego sprawozdania ze szczepień ochronnych, kwartalnych sprawozdań ze szczepień oraz zgłaszalności niepożądanych odczynów poszczepiennych. Najczęściej wydawane przez pracowników Inspekcji Sanitarnej zalecenia pokontrolne w kontrolowanych podmiotach leczniczych, dotyczyły monitoringu warunków przechowywania preparatów szczepionkowych. Powyższe zalecenie związane było ze zwiększeniem nadzoru nad bezpieczeństwem przechowywania szczepionek przeznaczonych do realizacji Programu Szczepień Ochronnych.

Stwierdzono, iż większość placówek posiada całodobowy elektroniczny monitoring temperatury w lodówkach, w których przechowywane są preparaty szczepionkowe.

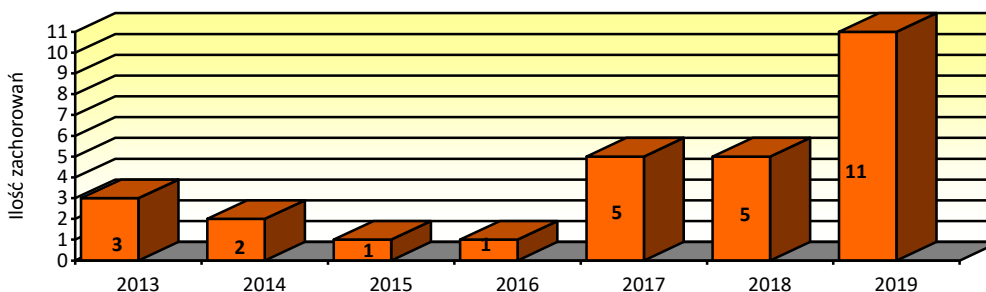
Niepożądane odczyny poszczepienne

Niepożądany odczyn poszczepienny (NOP - jest to nieprawidłowa reakcja organizmu, mająca związek z podaną szczepionką.

W roku 2019 podobnie jak w roku ubiegłym, lekarze z powiatu sandomierskiego zgłosili wystąpienie - 11 niepożądanych odczynów poszczepiennych. Niepożądane odczyny poszczepienne zakwalifikowano przez lekarzy jako łagodne 8 i poważne 3

Niepożądane odczyny poszczepienne wystąpiły po :

- 2- odczyny poszczepienne po szczepieniu szczepionką przeciwko odrze, śwince, różyczce - (MMR Vax Pro);
- 1- odczyn poszczepienny po szczepieniu przeciwko meningokokom grupy B (Bexero)
- 1 -odczyn poszczepienny po szczepieniu przeciwko meningokokom grupy B (Bexero) i krztuścowi, błonicy, tężcowi, wirusowemu zapaleniu wątroby typu B, poliomyelitis oraz haemophilus influenzae typu b (Hexacima)
- 1- odczyn poszczepienny po szczepionce przeciwko wirusowemu zapaleniu wątroby typu B (Euvax)
- 1- odczyn poszczepienny po szczepionce przeciwko błonicy, tężcowi, krztuścowi, poliomyelitis i haemophilus influenzae typ b (Pentaxim);
- 1 odczyn poszczepienny po szczepionce przeciwko krztuścowi, błonicy, tężcowi, wirusowemu zapaleniu wątroby typu B, poliomyelitis oraz haemophilus influenzae typu B (Hexacima)
- 1 - odczyn poszczepienny po szczepionce przeciwko krztuścowi, błonicy, tężcowi, (DTP);
- 1- odczyn poszczepienny po szczepionce przeciwko krztuścowi, błonicy, tężcowi, poliomyelitis (Tetraxim);
- 1 odczyn poszczepienny po szczepieniu szczepionką przeciwko odrze, śwince, różyczce - (MMR Vax Pro) i szczepionce przeciw pneumokokom (Synflorix)
- 1 odczyn poszczepienny po szczepionce przeciwko krztuścowi, błonicy, tężcowi, wirusowemu zapaleniu wątroby typu B, poliomyelitis oraz haemophilus influenzae typu B (Infanrix Hexa) , doustnej szczepionce przeciw rotawirusom (Rotarix) i szczepionce przeciw pneumokokom (Synflorix)

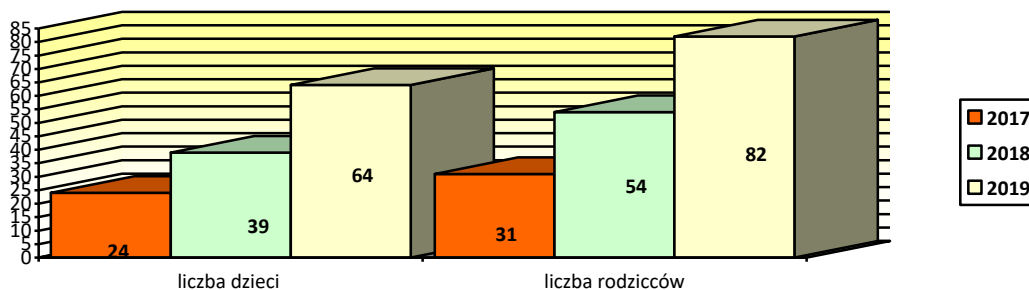
Wykres15. Liczba zgłoszonych Niepożądanych odczynów poszczepiennych w latach 2013-2019

Rodzice/opiekunowie prawni uchylający się od obowiązku szczepień ochronnych

Na terenie powiatu, podobnie jak w całym województwie i kraju, narasta problem osób uchylających się od szczepień. Wg informacji uzyskiwanych z placówek medycznych przyczyną uchylania się od obowiązku szczepień ochronnych jest wpływ ruchów

„antyszczepionkowych”, wpływ środowisk propagujących medycynę alternatywną lub przyczyna odmowy była nieznana.

Liczba osób uchylających się od szczepień ochronnych na koniec 2019 r. na terenie powiatu sandomierskiego wynosiła 64 dzieci od 82 rodziców. (2018 r. - 39 dzieci od 54 rodziców, 2017r. - 24 dzieci od 31 rodziców). Liczba osób uchylających się od szczepień systematycznie rośnie.

Wykres16. Liczba dzieci i rodziców zgłoszonych jako uchylające się od obowiązkowych szczepień ochronnych w latach 2017-2019

W 2019r. podejmowano czynności zmierzające do egzekwowania wykonania przez osoby uchylające się od obowiązkowych szczepień, wysłano:

- 83 pism skierowanych do obojga rodziców informujących o konieczności dopełnienia obowiązku szczepień u dzieci, wyjaśniających wątpliwości związane z wystąpieniem niepożądanych odczynów poszczepiennych,
- 24 –pism w sprawie stanowiska lekarza w sprawie szczepień ,
- 11 pism potwierdzających dane adresowe rodziców,
- 9 wniosków o wszczęcie egzekucji administracyjnej ,

W efekcie podjętych działań wykonano lub rozpoczęto szczepienia u 6 dzieci oraz u 1 dziecka rodzice dostarczyli zaświadczenie informujące o istniejących czasowych przeciwwskazaniach lekarskich do szczepień.

3. Działania w sytuacjach kryzysowych

W 2019 r. na terenie woj. świętokrzyskiego nie zaistniały zdarzenia, których następstwa mogły wywołać konieczność korzystania z procedur przewidzianych w planach zarządzania kryzysowego.

Państwowa Inspekcja Sanitarna prowadziła bieżącą działalność statutową oraz realizowała różne formy doskonalenia umiejętności działania w sytuacjach zagrożenia bezpieczeństwa sanitarnego ludności.

W 2019 r. zapewniono spójność działań Państwowej Inspekcji Sanitarnej powiatu sandomierskiego organami administracji w ramach planów postępowania kryzysowego.

Wnioski:

1. Sytuację epidemiologiczną w zakresie chorób zakaźnych i zakażeń na terenie powiatu sandomierskiego w 2019 r. można określić jako dobrą i względnie stabilną. Nadal jednak istnieje wysokie ryzyko ciągłej transmisji wirusa odry w związku z ruchem ludności między państwami członkowskimi UE/EOG i państwami trzecimi.

Z nadzoru nad ogniskami odry w Polsce prowadzonego przez organy PIS wynika, że zakażeniem ulega wielu pracowników sektora ochrony zdrowia, w tym lekarzy i pielęgniarek, co oznacza, że osoby te były nieuodpornione realizując swoje zadania na stanowiskach pracy, na których istnieje narażenie na biologiczne czynniki chorobotwórcze.

2. Na podstawie rocznych sprawozdań ze szczepień ochronnych oraz z przeprowadzonej analizy wykonawstwa szczepień ochronnych za rok 2019 wynika, że obowiązkowe szczepienia ochronne u dzieci i młodzieży podlegającej do szczepień w analizowanym okresie zostały wykonane w stopniu dobrym utrzymującym się spadkowym trendem.

Nadal jednak obserwuje się nieznaczny spadek wykonawstwa szczepień ochronnych. Jest on spowodowany uchylaniem się od obowiązku szczepień ochronnych, oraz działaniem ruchów antyszczepionkowych. Nałożenie kary na rodziców, którzy nie realizują obowiązku szczepień ochronnych dzieci nie zawsze przynosi właściwy skutek.

Najwłaściwsze jest położenie większego nacisku na edukację społeczeństwa i przedstawienie skutków nieszczepienia. Kampaniami edukacyjnymi powinni zostać objęci najpierw lekarze, którzy przełożą później tę wiedzę rodzicom. Chodzi o to, żeby do rodziców trafiały rzetelne informacje na temat szczepień.

3. W 2019r. nie zaistniały zdarzenia, których następstwa mogłyby wywołać konieczność uruchamiania elementów zarządzania kryzysowego. Na terenie powiatu sandomierskiego nie notowano zdarzeń oraz zagrożeń wymagających interwencji. W systemie Państwowej Inspekcji Sanitarnej jest zapewniona całodobowa możliwość kontaktu telefonicznego społeczeństwa z Powiatową Stacją Sanitarno-Epidemiologiczną w Sandomierzu (dyżurny telefon alarmowy).

4. Skuteczne działania w przypadku zagrożeń bezpieczeństwa sanitarno-epidemiologicznego wymagają doskonalenia i aktualizacji posiadanych procedur.

II. JAKOŚĆ WODY DO SPOŻYCIA I CIEPŁEJ WODY UŻYTKOWEJ.

1. Wprowadzenie

Państwowa Inspekcja Sanitarna na terenie powiatu sandomierskiego prowadzi nadzór nad jakością wody przeznaczonej do spożycia przez ludzi na podstawie ustawy z dnia 14 marca 1985 roku o Państwowej Inspekcji Sanitarnej i ustawy z dnia 7 czerwca 2001 roku o zbiorowym zaopatrzeniu w wodę i zbiorowym odprowadzeniu ścieków. Wymagania jakim powinna odpowiadać jakość wody, sposób oceny jej przydatności do spożycia oraz sprawowanie nad nią nadzoru określa rozporządzenie Ministra Zdrowia z dnia 7 grudnia 2017 r. w sprawie jakości wody przeznaczonej do spożycia przez ludzi, (Dz. U. z 2017 r., poz. 2294).

Na terenie powiatu sandomierskiego wodociągi oraz inne podmioty zaopatrujące ludność w wodę w 100% zasilane są z ujęć głębinowych.

Badania laboratoryjne wody w ramach bieżącego nadzoru sanitarnego na terenie powiatu prowadzone są w 2 akredytowanych laboratoriach Państwowej Inspekcji Sanitarnej, tj.:

- Wojewódzkiej Stacji Sanitarno – Epidemiologicznej w Kielcach (w ramach monitoringu przeglądowego),
- Powiatowej Stacji Sanitarno – Epidemiologicznej w Sandomierzu (w ramach monitoringu kontrolnego).

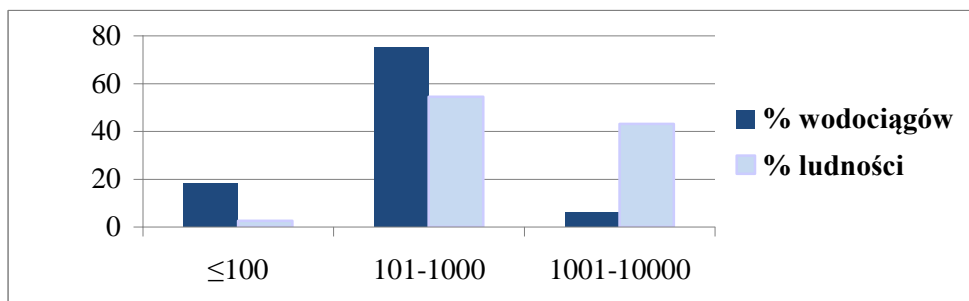
Natomiast zarządcy wodociągów badania wody w ramach kontroli wewnętrznej wykonują również w laboratoriach Państwowej Inspekcji Sanitarnej oraz innych laboratoriach posiadających akredytację Polskiego Centrum Akredytacji, zatwierdzonych przez organy Państwowej Inspekcji Sanitarnej.

W 2019 r. Państwowa Inspekcja Sanitarna w powiecie sandomierskim skontrolowała 16 wodociągów zbiorowego zaopatrzenia ludności w wodę oraz 7 innych podmiotów zaopatrujących w wodę czyli 100 % znajdujących się w ewidencji.

Wodę spełniającą wymagania określone w rozporządzeniu Ministra Zdrowia dostarczało w 2019 r. 100% skontrolowanych wodociągów oraz 100% skontrolowanych innych podmiotów zaopatrujących w wodę.

Według danych za 2019 r. z wody przesyłanej przez wodociągi zbiorowego zaopatrzenia (16 wodociągów na terenie powiatu sandomierskiego) korzystało ogółem 70,203 tys. stałych mieszkańców (ok. 93%). Z wody dostarczanej z wodociągów ościennych gmin korzystało ogółem 5,13 tys. mieszkańców (6%), tj.: z wody kupowanej z powiatu opatowskiego – 3,88 tys. (ok. 5%) i powiatu staszowskiego – 1,25 tys. (1%). Liczba ludności niezwodociągowanej w skali powiatu 1 % (większość miejscowości w gminie Klimontów, jedna miejscowość w gminie Dwikozy).

Z wody dostarczanej przez wodociągi nadzorowane, spełniającej stawiane wymagania, bądź warunkowo przydatnej do spożycia w 2019 r. korzystało 100 % zaopatrywanej ludności. Inne podmioty w 2019 r. nie zaopatrywały ludności w wodę. Woda z w/w urządzeń wykorzystywana jest na potrzeby zakładów.

Wykres nr17. Zaopatrzenie ludności w wodę dostarczaną przez wodociągi o produkcji w m³/dobę

2. Charakterystyka poszczególnych grup urządzeń zaopatrzenia ludności w wodę

Wodociągi zbiorowego zaopatrzenia w wodę w powiecie sandomierskim sklasyfikowane są w 3 głównych grupach urządzeń dostarczających wodę, biorąc pod uwagę produkcję wody w m³/d, tj.: ≤100, 101 - 1000 oraz 1001 – 10000 oraz czwartą grupę wodociągów stanowią inne podmioty zaopatrujące w wodę.

Charakterystykę poszczególnych grup przedstawiono poniżej.

2. 1. Wodociągi o produkcji ≤100 m³/d

W 2019 r. w powiecie sandomierskim znajdowały się 3 wodociągi o produkcji wody poniżej 100 m³/dobę. W stosunku do ubiegłego roku ich ilość nie zmieniła się.

Skontrolowano 3 urządzenia o w/w produkcji, co stanowiło 100 % objętych ewidencją. Przeprowadzono 4 - kontrole oceny stanu sanitarnego urządzeń wodociągowych oraz 9 kontroli terenowo - laboratoryjnych.

Urządzenia te stanowią 18,75 % wszystkich wodociągów zbiorowego zaopatrzenia ludności w wodę, zaopatrują w wodę tylko ok. 2,48% ogółu odbiorców w powiecie (w porównaniu do 2018 r. – 2,24%). Z jednego wodociągu korzystało średnio 582 osób. Wodę spełniającą wymagania sanitarne dostarczało 100% skontrolowanych wodociągów.

Tabela 7 Wodociągi o produkcji ≤100 m³/d

Powiat sandomierski	Według ewidencji (stan na 31 XII 2019 r.)	w tym kontrolowanych	przeprowadzonych kontroli ogółem	liczba ludności zaopatrywanej w wodę (w tys.)	% wodociągów w powiecie	% ogółu ludności w powiecie zaopatrywanej w wodę
	3	3	13*	1,745	18,75	2,48

* na ogólną liczbę przeprowadzonych kontroli składają się 4 kontrole oceny stanu sanitarnego urządzeń wodociągowych oraz 9 kontroli terenowo - laboratoryjnych

Ogółem na urządzenia wodociągowe o produkcji wody ≤100 m³/d wydano 2 decyzje administracyjne na poprawę jakości wody. Mandatów karnych nie nakładano.

Stwierdzone podczas kontroli terenowo - laboratoryjnej nieprawidłowości oraz termin wykonania nakazów przedstawiono w poniższej tabeli.

Tabela 8 . Decyzje administracyjne wydane na wodociągi o produkcji $\leq 100 \text{ m}^3/\text{d}$

Lp.	Obiekt	Stwierdzone nieprawidłowości	Termin wykonania zaleceń
1.	Wodociąg Romanówka	zła jakość wody pod względem bakteriologicznym, z uwagi na przekroczenie - ogólnej liczby bakterii w temp. 22°C tj.: >300 j.t.k./1ml (posesja prywatna Romanówka 13)	11.06.2019 r.
2.	Wodociąg Góry Wysokie	zła jakość wody pod względem bakteriologicznym i fizykochemicznym, z uwagi na przekroczenie: mętności - 5,8NTU, żelaza - 361 $\mu\text{g}/\text{dm}^3$, bakterii grupy coli - 5 j.t.k/100 ml. (Niepubliczne Przedszkole „Smerf” Góry Wysokie 61)	30.11.2019 r.

2. 2. Wodociągi o produkcji 101-1000 m^3/d

Pod nadzorem Państwowej Inspekcji Sanitarnej w 2019 r. znajdowało się 12 - wodociągów (w 2018 r. -11) o produkcji 101-1000 m^3/d (co stanowi ok. 75% urządzeń wodociągowych z ewidencji).

W okresie sprawozdawczym skontrolowano 12 wodociągów, 100% znajdujących się w ewidencji, w których przeprowadzono 13 kontroli oceny stanu sanitarnego i 56 kontroli terenowo - laboratoryjnych.

Wodociągi tej grupy stanowią w dalszym ciągu największy odsetek wszystkich wodociągów zbiorowego zaopatrzenia w wodę na terenie powiatu sandomierskiego (ok. 75%), zaopatrują w wodę ok. 54,41% ludności powiatu sandomierskiego. Dostarczały wodę dla 38,195 tys. osób. Z jednego wodociągu korzystało średnio 2938 osób.

Tabela .9 Wodociągi o produkcji od 101 do 1001 m^3/d

Powiat sandomierski	Według ewidencji (stan na 31 XII 2019 r.)	w tym skontrolowanych	Przeprowadzonych kontroli ogółem	Liczba ludności zaopatrywanej w wodę (w tys.)	% wodociągów w powiecie	% ogółu ludności w powiecie zaopatrywanej w wodę
	12	12	69*	38,195	75	54,41

*na ogólną liczbę przeprowadzonych kontroli składają się 13 kontroli oceny stanu sanitarnego urządzeń wodociągowych oraz 56 kontroli terenowo - laboratoryjnych

Ogółem na urządzenia wodociągowe o produkcji wody od 101 do 1000 m^3/d wydano 11 decyzji administracyjnych, w tym na poprawę jakości wody – 3 i 4 - opłatowe za stwierdzone przekroczenia badanych parametrów, 2 – przedłużające na poprawę stanu sanitarno-technicznego urządzeń wodociągowych, 1 decyzja o przydatności wody do spożycia przez ludzi (nowy wodociąg Garbów), ponadto wydano 1 ocenę higieniczną

materiałów zastosowanych do realizacji zadania – wykonania nowego urządzenia wodnego. Mandatów karnych nie nakładano.

Stwierdzone podczas kontroli terenowo- laboratoryjnych nieprawidłowości w poszczególnych obiektach oraz terminy wykonania nakazów przedstawiono w poniższej tabeli.

Tabela 10. Decyzje administracyjne wydane na wodociągi o produkcji od 101 do 1000 m³/d

Lp.	Obiekt	Stwierdzone nieprawidłowości	Termin wykonania zaleceń
1.	Wodociąg Wygoda	zła jakość wody pod względem bakteriologicznym, z powodu stwierdzonego przekroczenia liczby bakterii w temp. 22 °C > 300 j.t.k./1ml	07.05.2019r.
2.	Wodociąg Sulisławice-Ruszcza	zła jakość wody pod względem bakteriologicznym, z powodu stwierdzonego przekroczenia liczby Enterokoków kałowych – 38 j.t.k./100ml	28.06.2019 r.
3.	Wodociąg Samborzec-Szewce	zła jakość wody pod względem bakteriologicznym, z powodu stwierdzonego przekroczenia liczby bakterii w temp. 22 °C > 300 j.t.k./1ml	20.12.2019 r.

Na koniec okresu sprawozdawczego woda dostarczana przez wszystkie urządzenia tej grupy była przydatna do spożycia.

2.3. Wodociągi o produkcji 1001 - 10000 m³/d

W 2019 r. nie zmienił się odsetek wodociągów o produkcji wody od 1001 do 10000 m³/d. Skontrolowano 1 wodociąg - (100%) znajdujących się w ewidencji. Przeprowadzono 2 kontrole oceny stanu sanitarnego urządzenia wodociągowego oraz 25 kontroli terenowo-laboratoryjne. Urządzenie w tej grupie (wodociąg Sandomierz) stanowi ok. 6,25% wszystkich nadzorowanych wodociągów, zaopatruje aktualnie 30,263 tys. (28,837 tys. w 2018). mieszkańców, co stanowi ok. 43,11% ludności powiatu sandomierskiego zaopatrywanej w wodę.

Przeprowadzone kontrole terenowo-laboratoryjne wykazały, że jakość wody z w/w wodociągu w minionym roku była stabilna zarówno pod względem bakteriologicznym jak i fizykochemicznym.

Tabela 11. Wodociągi o produkcji od 1001 do 10000 m³/d

Powiat sandomierski	Według ewidencji (stan na 31 XII 2019r.)	w tym skontrolowanych	Przeprowadzonych kontroli ogółem	Liczba ludności zaopatrywanej w wodę (w tys.)	% wodociągów w powiecie	% ogółu ludności w powiecie zaopatrywanej w wodę
	1	1	27*	30,263	6,25	43,11

* na ogólną liczbę przeprowadzonych kontroli składają się 2 kontrole oceny stanu sanitarnego urządzenia wodociągowego oraz 25 kontroli terenowo-laboratoryjnych

Na sieć wodociągową, która zasilana jest z w/w urządzenia o produkcji wody od 1001 do 10000 m³/d, wydano 2 decyzje administracyjne w tym 1 decyzja na poprawę jakości wody pod względem mikrobiologicznym oraz 1 decyzja płatnicza za stwierdzone przekroczenia badanych parametrów. Mandatów karnych nie nakładano. Nie stwierdzono podczas oceny stanu sanitarnego nieprawidłowości w zakresie sanitarno-technicznym.

Stwierdzone podczas kontroli terenowo- laboratoryjnej nieprawidłowości w instalacji wewnętrznej obiektu oraz termin wykonania nakazów przedstawiono w poniższej tabeli.

Tabela 12. Decyzja administracyjna wydana na wodociąg o produkcji od 1001 do 10000 m³/d

Lp.	Obiekt	Stwierdzone nieprawidłowości	Termin wykonania zaleceń
1.	Wodociąg Sandomierz - instalacja wewnętrzna Szkoły Podstawowej w Obrazowie	zła jakość wody pod względem bakteriologicznym, z powodu stwierdzonego przekroczenia liczby bakterii Escherichia coli 10.j.t.k./100 ml, liczby bakterii grupy coli – 10 j.t.k./100 ml	17.10.2019 r.

2. 4. Inne podmioty zaopatrujące w wodę

Na terenie działalności w 2019 r. nadzorem sanitarnym objęto 7 innych podmiotów zaopatrujących w wodę (w 2018 r. - 5). W 2019 roku przybyło 2 wodociągi tj.: wodociąg DREHER Poland Spółka z o.o. w Koprzywnicy oraz wodociąg Zakładu Produkcyjno-Handlowego „KILIAN” Gałkowiec 49A. Skontrolowano 7 - 100% objętych ewidencją. W/w podmioty wykorzystują wodę z indywidualnych ujęć, dla prowadzonej działalności produkcyjnej bądź w budynkach użyteczności publicznej.

Ogółem na inne podmioty zaopatrujące w wodę wydano 6 decyzji administracyjnych w tym 2 - na poprawę jakości wody za stwierdzone przekroczenia chemiczne i fizykochemiczne badanych parametrów, 1- płatnicza za przekroczenia badanych parametrów, 1 decyzja o przydatności wody do spożycia (dot. wodociągu DREHER Poland Spółka z o.o. w Koprzywnicy), 2 decyzje przedłużające na poprawę stanu sanitarno-technicznego urządzenia wodociągowego. Mandatów karnych nie nakładano.

Stwierdzone nieprawidłowości oraz terminy wykonania nakazów przedstawiono w poniższej tabeli.

Tabela 13. Decyzje administracyjne wydane na wodociągi innych podmiotów

Lp.	Obiekt	Stwierdzone nieprawidłowości	Termin wykonania zaleceń
1.	Wodociąg T.B. FRUIT Polska Spółka z o.o. S.K.A. Dwikozy	zła jakość wody pod względem chemicznym, z powodu stwierdzonego przekroczenia wartości manganu 69 µg/dm³ Mn	14.03.2019 r.
2.	Zakład Przetwórstwa Owoców SAMBOR Spółka z o.o. Samborzec 55	zła jakość wody pod względem fizykochemicznym, z powodu stwierdzonego przekroczenia wartości manganu 261 µg/dm³ Mn, żelaza – 371 µg/dm³ Fe, mętności 1,4NTU	30.04.2019 r.

2. 5. Przyznane odstępstwa dla wody przeznaczonej do spożycia przez ludzi

W 2019 r. nie przyznawano odstępstw w odniesieniu do załącznika nr 1 część B rozporządzenia Ministra Zdrowia z dnia 7 grudnia 2017 r. w sprawie jakości wody przeznaczonej do spożycia przez ludzi (Dz. U. z 2017, poz. 2294).

Wyniki kontroli sanitarnych urządzeń zaopatrzenia w wodę w latach 2018-2019 zestawiono w poniższych tabelach

Tabela 14 Urządzenia do zaopatrzenia w wodę skontrolowane przez Powiatową Stację Sanitarno-Epidemiologiczną w latach 2018÷2019

Rodzaj urządzenia		Rok	Liczba	%	
Wodociągi o produkcji [m ³ /d]	≤100	2018	3	100	
		2019	3	100	
	101-1000	2018	11	100	
		2019	12	100	
	1001-10000	2018	1	100	
		2019	1	100	
	10000-100000	2018	0	0	
		2019	0	0	
	> 100000	2018	0	0	
		2019	0	0	
	Inne podmioty zaopatrujące w wodę	2018	5	100	
		2019	7	100	
	Razem wodociągi		2018	20	100
			2019	23	100

Tabela 15 Liczba ludności korzystającej z wody wyprodukowanej przez wodociągi w latach 2018-2019

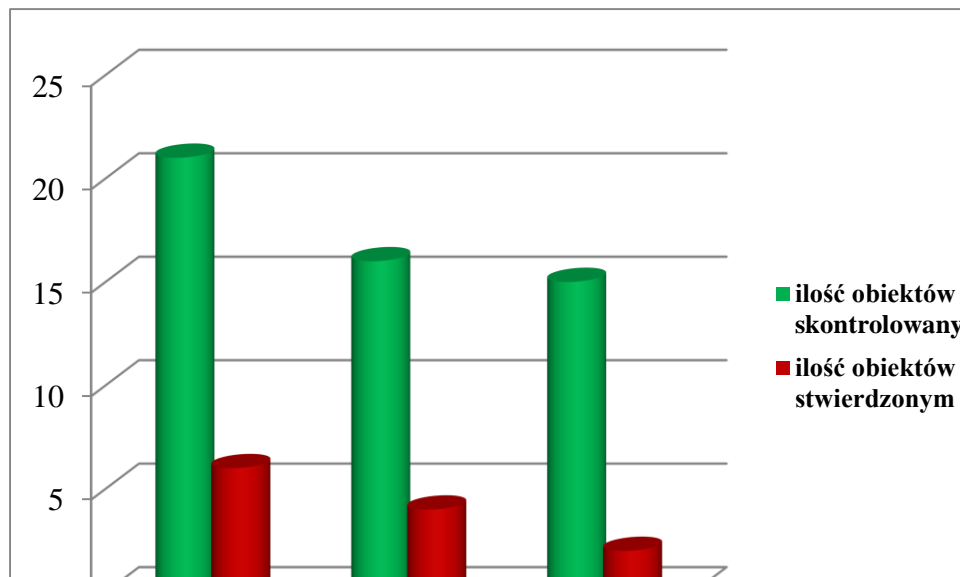
Rodzaj urządzenia		Rok	Razem		
			tys.	%	
Wodociągi o produkcji [m ³ /d]	≤100	2018	1,75	2,24	
		2019	1,745	2,48	
	101-1000	2018	38,062	48,72	
		2019	38,195	54,41	
	1001-10000	2018	28,837	36,9	
		2019	30,263	43,11	
	10000-100000	2018	0	0	
		2019	0	0	
	> 100000	2018	0	0	
		2019	0	0	
	Inne podmioty zaopatrujące w wodę	2018	0	0	
		2019	0	0	
	Razem wodociągi		2018	68,649	100
			2019	70,203	100

3. Badania ciepłej wody użytkowej w szpitalach i w budynkach zamieszkania zbiorowego na obecność pałeczek *Legionella sp.*

Zgodnie z obowiązkiem kontroli obecności bakterii *Legionella sp.* w ciepłej wodzie użytkowej w przedsiębiorstwach podmiotu wykonującego działalność leczniczą w rodzaju stacjonarne i całodobowe świadczenia zdrowotne, jakie nakłada rozporządzenie Ministra Zdrowia w sprawie jakości wody przeznaczonej do spożycia przez ludzi, przedstawiciele Państwowej Inspekcji Sanitarnej w powiecie sandomierskim w 2019 r. kontynuowali kontrole ciepłej wody użytkowej na obecność bakterii *Legionella sp.* Nadzorem objęto: 1 zakład opiekuńczo-leczniczy, a także wytypowane obiekty na terenie swojej działalności a mianowicie: 1 dom pomocy społecznej, 1 internat, 6 hoteli, 2 motele, 1 camping, 3 inne obiekty świadczące usługi noclegowe. W wyniku przeprowadzonych kontroli w 15 obiektach, zły stan instalacji wodociągowej wody ciepłej stwierdzono w 2 przypadkach (ok. 13%).

Dla porównania w 2018 r. na 16 skontrolowanych obiektów ponadnormatywną ilość pałeczek *Legionella sp.* stwierdzono w 4 przypadkach (25%).

Biorąc pod uwagę powyższe jak również przeprowadzoną analizę z poprzednich lat należy stwierdzić, że jakość wody ciepłej użytkowej w instalacjach wodociągowych w nadzorowanych obiektach nie jest stabilna. W porównaniu z poprzednim okresem sprawozdawczym uległa nieznacznej poprawie.

Wykres 18 Ilość skontrolowanych obiektów na obecność pałeczek *Legionella sp.* w latach 2017÷2019

3.1. Badania ciepłej wody użytkowej w podmiotach leczniczych wykonujących stacjonarne i całodobowe świadczenia zdrowotne

W 2019 r. w ewidencji znajdował się 1 zakład opiekuńczo-leczniczy, który wykonuje stacjonarne i całodobowe świadczenia zdrowotne. Do badania laboratoryjnego w ramach nadzoru sanitarnego pobrano 2 - próbki wody ciepłej, które nie uległy zakwestionowaniu.

3.2. Badania ciepłej wody użytkowej w budynkach zamieszkania zbiorowego

W 2019 r. w powiecie sandomierskim przebadano instalację wodociągową wody ciepłej na obecność pałeczek *Legionella sp.* w 14 obiektach zamieszkania zbiorowego, tj.:

- 6 hoteli,
- 2 motele,
- 1 camping,
- 1 dom pomocy społecznej,
- 1 internat,
- 3 inne obiekty świadczące usługi hotelarskie

W w/w obiektach pobrano 16 próbek wody ciepłej użytkowej do badania bakteriologicznego, przekroczenia dopuszczalnych wartości bakterii *Legionella sp.* stwierdzono w 2 obiektach.

W związku ze stwierdzonymi nieprawidłowościami wydano 2 – decyzje administracyjne, które opisano w poniższej tabeli.

Tabela 16 Decyzja administracyjna wydana na poprawę jakości wody ciepłej w obiektach użyteczności publicznej

Lp.	Obiekt	Stwierdzone nieprawidłowości	Termin wykonania zaleceń
1.	Internat Zespołu Szkół Centrum Kształcenia Rolniczego w Sandomierzu	zła jakość wody pod względem bakteriologicznym, liczba bakterii z rodzaju <i>Legionella sp.</i> - 115 j.t.k./100ml	08.06.2019 r.
2.	Dom Pomocy Społecznej „SADYBA” Skwirzowa gm. Łonów	zła jakość wody pod względem bakteriologicznym, liczba bakterii z rodzaju <i>Legionella sp.</i> – 500 j.t.k./100ml (parter); 400 j.t.k./100ml (I piętro)	27.09.2019 r.

Wnioski:

Zaopatrzenie ludności w wodę jest bardzo ważnym elementem zapewnienia właściwego stanu sanitarnego powiatu.

Według analizy powyższych danych liczba stałych mieszkańców powiatu sandomierskiego korzystających z wody dostarczanej z 16 wodociągów będących w ewidencji wynosiła – 70,203 tys. (ok. 93%).

Z wody dostarczanej przez wodociągi spełniającej wymagania w 2019 r. korzystało 100% ludności.

Uległa zmianie w powiecie sandomierskim liczba wodociągów zbiorowego zaopatrzenia w wodę, która w 2019 r. wynosiła 16 (w 2018 r. - 15).

Do ewidencji przybył 1 wodociąg sieciowy (wodociąg Garbów w gminie Dwikozy), zakwalifikowany do grupy wodociągów o produkcji od 101 do 1000 m³/dobę.

Tabela.17 . Liczba poszczególnych rodzajów urządzeń wodnych w latach 2015÷2019

Rodzaj urządzenia		Rok				
		2015	2016	2017	2018	2019
Wodociągi o produkcji [m ³ /d]	≤100	3	3	3	3	3
	101-1000	9	9	10	11	12
	1001-10000	1	1	1	1	1
	10001-100000	0	0	0	0	0
	>100000	0	0	0	0	0
Inne podmioty zaopatrujące w wodę		0	6	5	5	7
Razem		13	19	19	20	23

Głównym źródłem zaopatrzenia ludności w wodę do spożycia w powiecie sandomierskim są wodociągi o produkcji 101-1000 m³/d. W 2019 r. zaopatrywały one o 2032 osoby więcej niż w 2018 r. Wzrost ilości odbiorców wynika z rozbudowy infrastruktury wodociągowej oraz wykonaniem nowych przyłączy a także w związku z tym, że przybył w tej grupie 1 wodociąg (wodociąg Garbów).

Ogólnie zwiększyła się liczba odbiorców wody z nadzorowanych wodociągów o 1554 osób.

Tabela 18 Liczba ludności (tys.) zaopatrywanej w wodę przez poszczególne rodzaje urządzeń w latach 2017 ÷ 2019

Rodzaj urządzenia		Rok		
		2017	2018	2019
Wodociągi o produkcji [m ³ /d]	≤100	1,75	1,77	1,745
	101-1000	38,062	36,163	38,195
	1001-10000	28,837	30,197	30,203
	10001-100000	0	0	0
	>100000	0	0	0
Inne podmioty zaopatrujące w wodę		0	0	0
Razem		67,130	68,649	70,203

W porównaniu z rokiem poprzednim, na tym samym poziomie utrzymała się liczba ludności (100%) korzystającej z wody wodociągowej przydatnej lub warunkowo przydatnej do spożycia.

W dalszym ciągu, podobnie jak w latach ubiegłych w 2 wodociągach utrzymuje się podwyższony (w granicach normy) poziom azotanów. Dotyczy to wodociągów: Koprzywnica i Klimontów.

W 2019 roku uległa nieznacznej poprawie (w odniesieniu do roku poprzedzającego okres sprawozdawczy) jakość wody ciepłej użytkowej z instalacji wewnętrznej w budynkach zbiorowego zamieszkania, gdzie na 14 obiektów objętych badaniami, w 2 stwierdzono skażenie mikrobiologiczne bakteriami *Legionella sp.*

Organy Państwowej Inspekcji Sanitarnej podobnie jak w latach poprzednich prowadziły stały nadzór sanitarny nad jakością wody do spożycia przez ludzi oraz podejmowały stosowne działania w celu wyegzekwowania od zarządzających wodociągami poprawę jej jakości w przypadku zakwestionowanej próbki wody.

III. ZAPOBIEGAWCZY NADZÓR SANITARNY.

Zapobiegawczy Nadzór Sanitarny wykonuje zadania o charakterze profilaktycznym na różnych etapach procesu inwestycyjnego, zmierzających do szeroko pojętej ochrony zdrowia ludzi. Zadania te polegają na kontroli przestrzegania wymagań higienicznych i zdrowotnych w procesie planowania i zagospodarowania przestrzennego, lokalizacji inwestycji oraz jej realizacji do zakończenia i odbioru.

Przedmiotem działalności zapobiegawczego nadzoru sanitarnego w 2019r. było w szczególności uzgadnianie i opiniowanie pod względem wymagań higienicznych i zdrowotnych:

- projektów miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego i projektów studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego,
- warunków realizacji przedsięwzięć na etapie przed wydawaniem decyzji o środowiskowych uwarunkowaniach,
- dokumentacji projektowych dotyczących budowy oraz zmiany sposobu użytkowania obiektów budowlanych,

Brano również udział w odbiorach końcowych nowo-zrealizowanych obiektów budowlanych.

1.Ocena oddziaływania na środowisko

Podstawowe zasady przeprowadzenia oceny oddziaływania na środowisko wynikają z ustawy o udostępnieniu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz o ocenach oddziaływania na środowisko. Stosownie do ww. regulacji, jej przeprowadzenia wymagają planowane przedsięwzięcia mogące znacząco oddziaływać na środowisko, które podzielono na:

- planowane przedsięwzięcia mogące zawsze znacząco oddziaływać na środowisko,
- planowane przedsięwzięcia mogące potencjalnie znacząco oddziaływać na środowisko, jeżeli właściwy organ stwierdził obowiązek przeprowadzenia oceny.

1.1.Warunki realizacji przedsięwzięć

W roku sprawozdawczym zaopiniowano 2 wnioski dotyczące warunków realizacji przedsięwzięcia na etapie przed wydawaniem decyzji o środowiskowych uwarunkowaniach, przy czym postępowanie w przedmiocie wydania decyzji środowiskowej prowadzone było dla inwestycji zaliczanych do przedsięwzięć mogących potencjalnie znacząco oddziaływać na środowisko:

1-wszy wniosek dotyczył: o ponowne wyrażenie opinii w sprawie realizacji przedsięwzięcia pn. „Przebudowa Bulwaru nad Wisłą – etap II Koprzywianka w Sandomierzu” realizowanego

przez Gminę Miejską w Sandomierzu. O wyrażenie opinii wystąpił Regionalny Dyrektor Ochrony Środowiska w Kielcach, w związku z nowymi informacjami dotyczącymi planowanego przedsięwzięcia. Państwowy Powiatowy Inspektor Sanitarny w Sandomierzu po przeanalizowaniu materiału dowodowego uznał, że planowane przedsięwzięcie, przy realizacji i eksploatacji na warunkach określonych w wydawanej ponownie opinii, nie będzie oddziaływać w sposób negatywny na życie i zdrowie ludzi. Opinię opracowano na podstawie art.64 ust.1 pkt.2 w związku z art.78 ust.1 pkt.2 ustawy z dnia 3 października 2008r. o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz o ocenach oddziaływania na środowisko (Dz. U. z 2018r., poz. 2081 z późniejszymi zmianami).

2-gi wniosek dotyczył: o wzajemne ustosunkowanie się do odmiennych uzgodnień dla przedsięwzięcia pn. „Rozbudowa drogi wojewódzkiej nr 758 w granicach gminy Klimontów wraz z budową obwodnicy Klimontowa” w postanowieniu Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska w Kielcach z dnia 14 grudnia 2017r. znak WOO-II.4242.14.2017.AJP.3 a postanowieniem Państwowego Powiatowego Inspektora Sanitarnego w Sandomierzu z dnia 15.12.2017 znak SE.V-4471/1/17 w zakresie zastosowania ekranu akustycznego w okolicy planowanego ronda, na podstawie art. 77 ust. 9 ustawy z dnia 3 października 2008r. o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz o ocenach oddziaływania na środowisko (Dz. U. z 2018r. poz.2081 z późniejszymi zmianami). Państwowy Powiatowy Inspektor Sanitarny w Sandomierzu podtrzymał swoje stanowisko zawarte w wydanej opinii, przy czym w uzasadnieniu podniósł, że postanowienie Państwowego Powiatowego Inspektora Sanitarnego w Sandomierzu z dnia 15.12.2017r. znak SE.V-4471/1/17 nie jest sprzeczne z postanowieniem Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska w Kielcach z dnia 14 grudnia 2017r. znak WOO-II.4242.14.2017.AJP.3; z uwagi na to, że w pkt 4 postanowienia RDOŚ został ujęty zapis o wykonaniu analizy porealizacyjnej, która zdecyduje o potrzebie wykonania ekranów akustycznych. Stanowiska organów nie wykluczają się wzajemnie, gdyż uzgadniają warunki realizacji przedmiotowego przedsięwzięcia. Opinia w powyższej sprawie wydana została na podstawie na podstawie art. 77 ust. 9 ustawy z dnia 3 października 2008r. o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz o ocenach oddziaływania na środowisko (Dz. U. z 2018r., poz.2081 z późniejszymi zmianami).

Można zauważyć, że liczba opinii opracowywanych na etapie wydawania decyzji środowiskowych w roku 2019r. utrzymuje się na podobnym poziomie jak w latach: 2016-2018, tj.: 2016r. - 1 opinia, 2017r. – 1 opinia, 2018 – 1 opinia, 2019r. – 2 opinie.

1.2.Konieczność przeprowadzenia oceny oddziaływania przedsięwzięć na środowisko.

Rozpatrywanie wniosków na etapie – przed wydaniem decyzji o środowiskowych uwarunkowaniach, poprzedzało postępowanie dotyczące obowiązku przeprowadzenia oceny oddziaływania przedsięwzięć na środowisko.

W roku sprawozdawczym zaopiniowano 22 wnioski co do obowiązku przeprowadzenia oceny oddziaływania na środowisko dla przedsięwzięć mogących potencjalnie znacząco oddziaływać na środowisko.

w 6 przypadkach wyrażono stanowisko, że brak jest przesłanek do wydania żądanych opinii; wnioski dotyczyły: budowy studni głębinowej, przebudowy dróg gminnych, budowy zespołu silosów magazynowych rzepaku i ziarna zbóż; rozbudowy budynku gospodarczego i budowy budynku usługowego, przy czym z analizy przedstawionych dokumentów wynikało, że ww. inwestycje nie należały do przedsięwzięć, dla których wymagane było uzyskanie opinii o środowiskowych uwarunkowaniach, wydawanych przez Organ Państwowej Inspekcji Sanitarnej.

w 2 przypadkach, tj. budowy gazociągu w/c oraz przedsięwzięcia polegającego na lokalizacji instalacji do przetwarzania odpadów tworzyw sztucznych; w toku prowadzonego postępowania wystosowano pisma do uzupełnienia, w okresie sprawozdawczym nie zostały nadesłane żądane dokumenty,

dla 14 przedsięwzięć (dotyczy m.in. budowy elektrowni fotowoltaicznych, budowy małej elektrowni wodnej, budowy obory wolnostanowiskowej dla bydła mlecznego, wzmocnienie istniejącego mostu przez rzekę Wisłę, rozbudowy istniejących zakładów przetwórstwa owoców, przebudowy sieci gazowej), po przeanalizowaniu materiałów, odstąpiono od konieczności przeprowadzenia oceny oddziaływania na środowisko. Analiza przedstawionego materiału dowodowego pozwoliła na ustalenie, że przedsięwzięcia te nie będą mieć niekorzystnego wpływu na zdrowie ludzi.

Opinie wydawane były na podstawie art.64 ust.1 pkt.2 w związku z art.78 ustawy z dnia 3 października o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz o ocenach oddziaływania na środowisko.

2.Strategiczna ocena oddziaływania na środowisko

W roku sprawozdawczym w ramach strategicznej oceny oddziaływania na środowisko: zaopiniowano 1 projekt studium i kierunków zagospodarowania przestrzennego. Projekt dotyczył zmiany Nr 5 Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego Miasta Sandomierza. Przy rozpatrywaniu sprawy zwracano szczególną uwagę na:

- właściwe przestrzenne rozplanowanie terenów o różnych funkcjach (mieszkalnictwo, przemysł, rekreacja itd.),
- konieczność przewidywania intensyfikacji gospodarki ściekowej na terenie Miasta (kanalizacja, oczyszczalnia ścieków, w kontekście rozwoju gospodarki wodociągowej).

Rozpatrując projekt oceniano zasady ochrony środowiska określone w dokumentach, w celu zapobiegania, ograniczenia lub kompensacji przyrodniczej negatywnych oddziaływań na środowisko, przeciwdziałania potencjalnym negatywnym skutkom oddziaływań, wynikających z ustaleń studium na poszczególne elementy środowiska przyrodniczego - dotyczące aspektów w zakresie zdrowia ludzi. Podstawą do wyrażania opinii była prognoza skutków wpływu ustaleń przedstawionego projektu na środowisko. Przedłożony projekt został zaopiniowany pozytywnie. Opinię o projekcie wydawano na podstawie art.54

w związku art.58 ustawy z dnia 3 października o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz o ocenach oddziaływania na środowisko,

wydano 1 opinię dot. odstąpienia od przeprowadzenia strategicznej oceny oddziaływania na środowisko. Postępowanie dotyczyło zmiany Nr 1 w miejscowym planie zagospodarowania przestrzennego osiedla „Chwałki I” Miasta Sandomierz. Z analizy przedmiotowego projektu wynikało, że wprowadzona zmiana stanowi niewielką modyfikację istniejącego już dokumentu i w ocenie Państwowego Powiatowego Inspektora Sanitarnego w Sandomierzu ustalenia zmiany Nr 1 planu nie będą mieć negatywnego wpływu na zdrowie i życie ludzi. Opinię wydano na podstawie art.48 ust.2 ustawy z dnia 3 października 2008r. o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz o ocenach oddziaływania na środowisko,

zaopiniowano 3 wnioski o uzgodnienie zakresu i stopnia szczegółowości informacji wymaganych w prognozie oddziaływania na środowisko dla potrzeb sporządzania miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego, oraz studium uwarunkowań w tym: 1 wniosek dot. miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego, tj. zmiany Nr 4 miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego terenu Łoniów i Łoniów Kolonia 2 wnioski dot. studium kierunków zagospodarowania przestrzennego, tj. zmiany Nr 5 w studium kierunków zagospodarowania przestrzennego Miasta Sandomierza oraz zmiany nr 6 studium i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Łoniów.

3.Dokumentacja projektowa (ocena rozwiązań w zakresie wymagań higienicznych i zdrowotnych).

W roku sprawozdawczym uzgodniono 26 projektów budowlanych pod względem wymagań higienicznych i zdrowotnych. Wszystkie ww. dokumentacje uzyskały akceptacje Państwowej Inspekcji Sanitarnej. Wydane opinie dotyczyły inwestycji związanych z infrastrukturą techniczną, tj. budową sieci wodociągowych, kanalizacyjnych, budową zbiornika wody pitnej. Opinie dot. dokumentacji projektowej (wydane zostały na podstawie art. 3 pkt.2 ustawy z dnia 14 marca 1985r. o Państwowej Inspekcji Sanitarnej).

4.Odbiory obiektów, uczestniczenie w dopuszczeniu do użytkowania obiektów budowlanych.

W roku sprawozdawczym dokonano odbiorów końcowych 45 obiektów budowlanych. Podczas czynności kontrolnych, stwierdzano także przypadki, gdy obiekt nie był w pełni przygotowany do użytkowania z uwagi na niedopełnienie wymogów formalnoprawnych lub stwierdzone uchybienia w zakresie wymagań sanitarno-higienicznych.

Z analizy protokołów wynika, że występujące usterki sanitarne to:

- brak prawidłowej wentylacji w obiekcie oraz brak protokołu skuteczności wentylacji,
- brak odpowiednio przystosowanych urządzeń sanitarnych w ustępie dla osób niepełnosprawnych ruchowo (miski ustępowej i umywalki),
- brak zabezpieczenia pomieszczenia przed dopływem nadmiaru zimnego powietrza (wejście bezpośrednio z zewnątrz),

- brak gładkiej łatwej do utrzymania w czystości powierzchni wyposażenia (miejscowe ubytki okleiny w ladzie sprzedażnej),
- brak możliwości przygotowywania c.w.u.,
- brak odpowietrzenia zrealizowanego zbiornika na nieczystości ciekłe,
- brak pozytywnych wyników badania wody z wewnętrznej instalacji wodociągowej oraz wyników pomiaru skuteczności wentylacji.

W toku prowadzonego postępowania działania Państwowego Powiatowego Inspektora Sanitarnego prowadziły do wyeliminowania ewentualnych uchybień i nieprawidłowości. Dla tych obiektów nie wniesiono sprzeciwu na użytkowanie obiektu w trybie art. 28 ustawy z dnia 14.03.1985 Prawo Budowlane ze względu na akceptację uwag PIS i deklarację ich wyeliminowania przez inwestora.

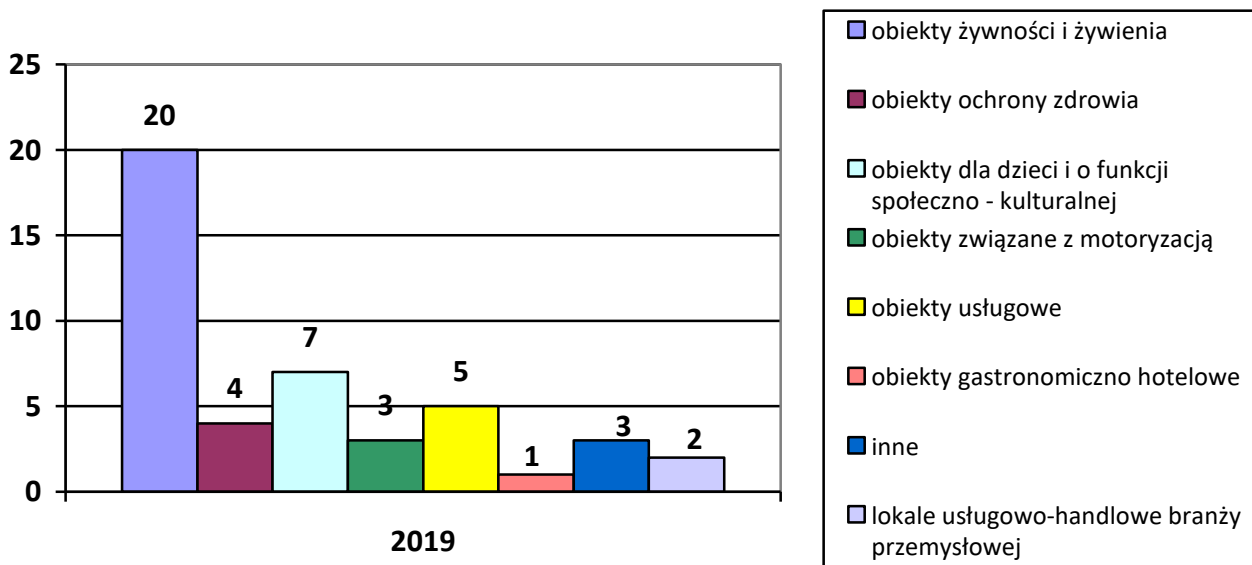
Na dokonane odbiory:

- ok. 38% odbiorów przeprowadzono na podstawie art. 56 ustawy z dnia 7 lipca 1994r. Prawo budowlane. Dla tych inwestycji wydawane były opinie sanitarne w sprawie braku sprzeciwu w dopuszczeniu do użytkowania,
- ok. 33% odbiorów dotyczyło obiektów, na które nie nałożono obowiązku uzyskania pozwolenia na użytkowanie lub inwestycji zrealizowanych w wyniku modernizacji istniejących obiektów w ramach zmiany sposobu użytkowania. Odbiory dotyczyły w większości obiektów żywieniowych, dla których wymagane były decyzje o zatwierdzeniu i wpis do rejestru zakładów podlegających urzędowej kontroli organów Państwowej Inspekcji Sanitarnej. Przeprowadzano też odbiory innych obiektów, w tym głównie podlegających kontroli bieżącego nadzoru sanitarnego. Dla omawianych inwestycji wydawane były opinie na podstawie art.3 pkt.3 ustawy z dnia 14 marca 1985r. o Państwowej Inspekcji Sanitarnej,
- ok. 29% odbiorów dotyczyło nowo wybudowanych lub modernizowanych przechowalni owoców. Opinie wydawano na wiosek podmiotu, w celu przedłożenia w Agencji Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa w Kielcach. W opiniach wyrażano stanowisko w zakresie zgodności inwestycji z warunkami sanitarnymi określonymi przepisami Unii Europejskiej - rozporządzenie / WE / Nr 852 / 2004 Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 29.04.2004r. w sprawie higieny środków spożywczych,

przedmiotem odbioru były:

- obiekty żywności i żywienia, w tym: zakłady gastronomiczne (bar, pizzeria), obiekty handlowe (sklepy), przechowalnie owoców - łącznie 20 obiektów,
- obiekty ochrony zdrowia: apteki, laboratorium analiz medycznych i gabinety lekarskie, rozbudowa budynku OZ Zawichost – łącznie 4 obiekty,
- lokale usługowo-handlowe branży przemysłowej: pawilonu handlowego branży odzieżowej i rozbudowa budynku handlowego – łącznie 2 obiekty,
- obiekty związane z motoryzacją: stacja paliw i diagnostyki samochodowej, myjnia samochodowa, warsztaty samochodowy - łącznie 3 obiekty,

- obiekty dla dzieci i o funkcji społeczno-kulturalnej: Niepubliczna Szkoła Policealna w Sandomierzu, żłobek, świetlice wiejskie, budynek rekreacyjno-sportowy - 7 obiektów,
- obiekty usługowe: zakłady kosmetyczne – łącznie 5 obiektów,
- usługi gastronomiczno-hotelarskie: Pałac w Łoniowie – 1 obiekt,
- inne obiekty: zespół budynków usług kurierskich, ustęp publiczny na terenie targowiska Klimontów, budynek mieszkalny wielorodzinny z usługami - łącznie 3 obiekty,

Wykres 19. Obiekty odbierane w roku 2019.

Z analizy spraw wynika, że w 4 obiektach występowały materiały budowlane, zawierające azbest (dotyczy modernizowanych budynków przechowalni owoców). W każdym z tych przypadków przedstawiono aktualną "ocenę stanu i możliwości bezpiecznego użytkowania wyrobów zawierających azbest", wymaganą stosownie do rozporządzenia Ministra Gospodarki, Pracy i Polityki Społecznej z dnia 2 kwietnia 2004r. w sprawie sposobów i warunków bezpiecznego użytkowania i usuwania wyrobów zawierających azbest.

Przy odbiorach obiektów użyteczności publicznej zwracano uwagę na wykonanie podjazdów dla niepełnosprawnych oraz zapewnienie wewnątrz budynków warunków umożliwiających swobodne poruszanie się tym osobom. Odbiory obiektów, wzorem lat ubiegłych, dokonywane były z udziałem właściwych komórek nadzorów bieżących. Praktykowany odbiór wspólny przez zapobiegawczy nadzór sanitarny i nadzór bieżący sprawdza się w praktyce, bowiem prowadzi do wypracowania wspólnego stanowiska Państwowej Inspekcji Sanitarnej.

Należy zauważyć, że liczba dokonanych odbiorów utrzymuje się na podobnym poziomie co w latach poprzednich (2016r. – 53, 2017r.-56, 2018 – 61, 2019r.- 45).

5. Inne opinie sanitarne

W 2019r. zajęto też 34 stanowisk na pozostałych etapach procesu inwestycyjnego, w tym: uzupełnianie dokumentacji projektowej, wniosków co do potrzeby przeprowadzenia oceny oddziaływania na środowisko oraz w ramach czynności odbiorowych.

Ponadto wydano 47 decyzji dot. wymierzania opłaty za wykonywanie czynności kontrolne w obiektach.

6.Kontrole, w tym: kontrole w trakcie realizacji inwestycji.

Łącznie przeprowadzono 49 kontroli: w tym 4 kontrole zaliczonych zostało do kontroli w trakcie realizacji inwestycji.

Podsumowanie:

Należy wskazać, iż działalność zapobiegawczego nadzoru sanitarnego dotyczyła kontroli pod kątem zapewnienia właściwego stanu sanitarno-zdrowotnego w nowo realizowanych obiektach takich jak: obiekty żywnościowo-żywnościowe, obiekty służby zdrowia, obiekty oświaty, zakłady pracy, obiekty typu komunalnego. Oceniając stan sanitarny obiektów na różnych etapach ich realizacji, należy zauważyć, że ich standardy stale wzrastają. Inwestorzy pozyskują fundusze unijne, wzrasta świadomość inwestorów w zakresie dostosowania obiektów do obowiązujących wymogów.

Mając na uwadze ochronę zdrowia publicznego, w ramach prowadzonych postępowań oraz uzgodnień w zakresie zapobiegawczego nadzoru sanitarnego zwracano szczególną uwagę na następujące zagadnienia:

- właściwe projektowanie i wykonanie instalacji wodociągowych (m.in. sposób zabezpieczenia przewodów wodociągowych przebiegających w pobliżu sieci kanalizacyjnych oraz zbiorników na nieczystości płynne i gnojowników, wyposażenie przyłączy wodociągowych w zawory antyskażeniowe, dezynfekcja nowo-wykonanych sieci wodociągowych, wyniki badania wody),
- właściwe projektowanie i wykonywanie pod kątem sanitarno-higienicznym instalacji wentylacyjnych i klimatyzacyjnych (m.in. na podstawie protokołów sprawności instalacji),
- prawidłowe usuwanie, gromadzenie i unieszkodliwianie odpadów niebezpiecznych, w tym pochodzenia medycznego, w sposób nie zagrażający życiu i zdrowiu ludzi,
- zabezpieczenie środowiska wodnego i gleby przed wodami opadowymi, potencjalnie zanieczyszczonymi substancjami ropopochodnymi (urządzenia oczyszczające),
- zapewnienie właściwych warunków sanitarno-zdrowotnych w miejscach pobytu ludzi (zamieszkania i przebywania), a także odpowiednich warunków pracy osobom zatrudnionym w zakładach pracy,
- ochronę ludzi przed nadmiernym oddziaływaniem czynników środowiska pracy (hałas, zanieczyszczenie powietrza) poprzez egzekwowanie rozwiązań technicznych i odpowiednich materiałów budowlanych w celu dotrzymania normatywnych wartości dopuszczalnych stężeń i natężeń czynników szkodliwych dla zdrowia w środowisku pracy,
- ochronę ludzi przed uciążliwościami środowiskowymi poprzez oddzielenie obszarów przeznaczonych pod budownictwo mieszkaniowe od obszarów przemysłowych, egzekwowanie skutecznych rozwiązań z zakresu ochrony środowiska, w tym:
  - zabezpieczenie ludności przed uciążliwością hałasową, promieniowaniem elektromagnetycznym (np. zapewnienie odpowiednich odległości),

- zabezpieczenie ludności przed wpływem zanieczyszczenia powietrza (prawidłowe parametry emitorów, urządzenia oczyszczające),
- właściwą gospodarkę wodno-ściekową (zaopatrzenie ludności w wodę do picia),

Tabela 19 .Dane liczbowe dotyczące działalności Państwowego Powiatowego Inspektora Sanitarnego w Sandomierzu w dziedzinie zapobiegawczego nadzoru w 2019r.

Lp.	wyszczególnienie	Liczba zajętych stanowisk
<u>Strategiczna ocena oddziaływania na środowisko</u>		
1.	Uzgodnienie dot. odstąpienia od przeprowadzania strategicznej oceny oddziaływania na środowisko	1
2.	Uzgodnienie zakresu i stopnia szczegółowości informacji wymaganych w prognozie oddziaływania na środowisko	3
3.	Opiniowanie projektu dokumentu wraz z prognozą oddziaływania na środowisko	1
Ocena oddziaływania na środowisko		
5.	Opinia co do potrzeby przeprowadzenia oceny oddziaływania na środowisko, a w przypadku stwierdzenia takiej potrzeby – co do zakresu raportu o oddziaływaniu na środowisko	22
6.	Wydawanie opinii w sprawie zakresu raportu o oddziaływaniu przedsięwzięcia na środowisko	-
7.	Wydawanie opinii w sprawie uzgodnienia warunków realizacji przedsięwzięcia przed wydaniem decyzji o środowiskowych uwarunkowaniach.	1
8.	Wydanie opinii przed wydaniem postanowienia przez regionalnego dyrektora ochrony środowiska w sprawie uzgodnienia warunków realizacji przedsięwzięcia w ramach ponownej oceny oddziaływania na środowisko	1
Opinie dotyczące innych spraw		
9	Opiniowanie projektów gminnych planów programów rewitalizacji	-
10.	Uzgodnianie dokumentacji projektowej, pod względem wymagań higienicznych i zdrowotnych.	26
11.	Zastosowanie rozwiązań innych niż określone w obowiązujących przepisach prawnych, w tym w zakresie warunków technicznych	-
12.	Uczestniczenie w dopuszczeniu do użytkowania obiektu budowlanego w trybie ar. 56 ustawy Prawo Budowlane	16
13.	Sprzeciw przeciwko uruchomieniu wybudowanego lub przebudowanego zakładu pracy lub innego obiektu budowlanego, w tym wobec dopuszczenia do użytkowania	-
14	Inne sprawy	60
	<u>RAZEM 1÷14</u>	131
15	Postanowienia	5
15.	Decyzje opłatowe	47
16.	Kontrole – wizje lokalne – ogółem	49
17.	w tym: obiektów w trakcie realizacji	4

Tabela 20. Dane liczbowe dotyczące formy wydanych opinii

Lp.	Forma opinii sanitarnej	Liczba wydanych opinii
1.	Forma – opinia sanitarna	129
2.	Forma – decyzja opłatowa	47
3.	Forma – decyzja merytoryczna	2
4.	Forma - postanowienie	5
	Razem: 1 – 4	183
5	Kontrole ogółem	49
6	W tym kontrole w trakcie realizacji	4

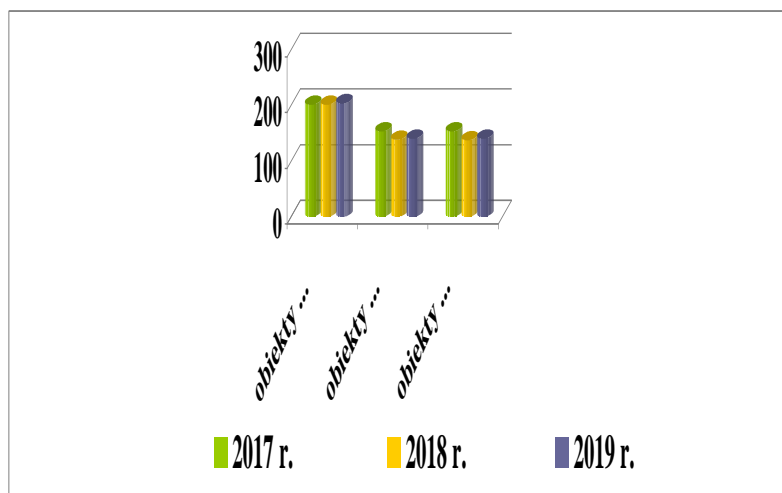

IV. STAN SANITARNY OBIEKTÓW UŻYTECZNOŚCI PUBLICZNEJ I MIEJSC WYKORZYSTYWANYCH DO KĄPIELI.

1. Wprowadzenie

W 2019 r. Państwowa Inspekcja Sanitarna w powiecie sandomierskim na 203 obiekty użyteczności publicznej, które znajdują się w ewidencji, skontrolowała 140, co stanowiło 68% wszystkich obiektów użyteczności publicznej i miejsc okazjonalnie wykorzystywanych do kąpeli. Powyższa liczba nie obejmuje urządzeń wodnych oraz zakładów ochrony zdrowia. Na koniec 2019r. skontrolowane obiekty oceniono jako dobre. W porównaniu z rokiem ubiegłym stan sanitarny kontrolowanych obiektów utrzymuje się na tym samym poziomie.

Obiekty użyteczności publicznej należą do najliczniejszej i najbardziej zróżnicowanej grupy, zarówno pod względem przeznaczenia oraz wymagań sanitarnych i technicznych.

Wykres 20 Liczba obiektów w latach 2017 ÷ 2019

W 2019 roku Państwowy Powiatowy Inspektor Sanitarny w Sandomierzu wydał 19 decyzji zezwalających na przeprowadzenie ekshumacji zwłok/szczątków ludzkich. Przedstawiciele Państwowej Inspekcji Sanitarnej sprawowali nadzór nad prawidłowym przebiegiem czynności ekshumacyjnych i warunkami sanitarnymi przewozu zwłok. Nie stwierdzono nieprawidłowości w tym zakresie.

Na wniosek Starosty Sandomierskiego, Państwowy Powiatowy Inspektor Sanitarny w Sandomierzu wydał 11- opinii w formie postanowienia na sprowadzenie zwłok z zagranicy.

2. Stan sanitarny wybranych obiektów i urzędzeń

2.1. Ustępy publiczne

Na terenie powiatu sandomierskiego bieżącym nadzorem sanitarnym w roku 2019 r. objęto 8 ustępów publicznych, skontrolowano 8, przeprowadzono 14 kontroli. Mandatów karnych nie nakładano.

Stan sanitarno-techniczny ustępów publicznych w porównaniu z rokiem ubiegłym utrzymuje się na tym samym poziomie. W tej grupie obiektów 4 przystosowane są dla osób niepełnosprawnych, w tym 2 posiada stanowisko z przewijakiem dla niemowląt.

Udostępniane są również ubikacje w innych obiektach użyteczności publicznej (np. na stacjach paliw dostępne dla podróżnych przez całą dobę lub w innych obiektach w godzinach pracy).

Obiekty te nie budzą większych zastrzeżeń, zaopatrzone w wystarczającą ilość środków higienicznych, czystościowych i dezynfekcyjnych, sprzątane na bieżąco.

2.2. Obiekty pomocy społecznej

W roku 2019 w ewidencji Państwowej Inspekcji Sanitarnej znajdował się 1 dom pomocy społecznej oraz 1 schronisko dla bezdomnych mężczyzn. Skontrolowano 2 obiekty, w których przeprowadzono 2 kontrole, mandatów karnych nie nakładano.

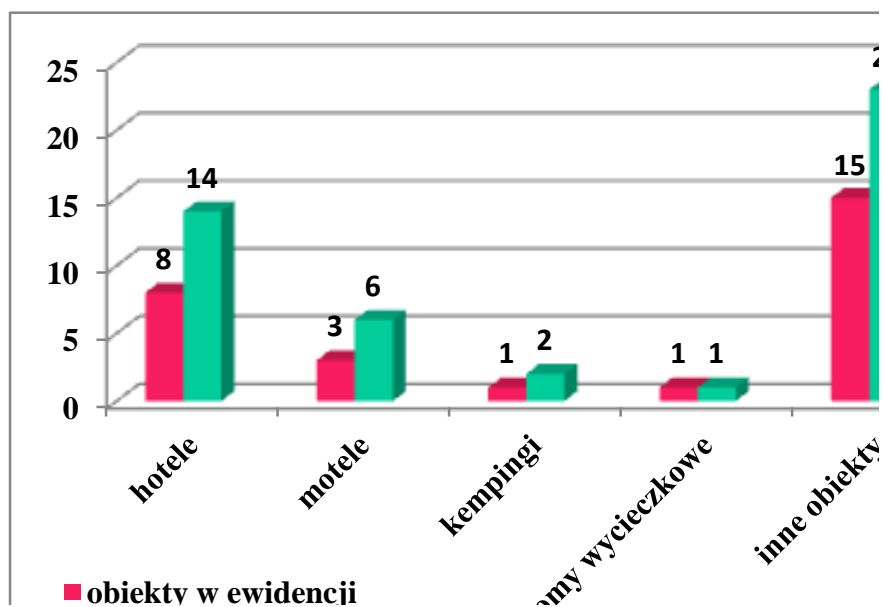
Dom Pomocy Społecznej w Skwirzowej, gm. Łoniów zapewnia całodobową opiekę, całodzienne wyżywienie, udział w programach rehabilitacyjnych i terapii zajęciowej, dostosowany jest dla osób niepełnosprawnych ruchowo. Stan sanitarno-techniczny kontrolowanego obiektu nie budził zastrzeżeń.

Schronisko dla Bezdomnych Mężczyzn w Sandomierzu administrowane przez Caritas Diecezji Sandomierskiej zapewnia całodobową opiekę osobom bezdomnym. Podczas przeprowadzonej kontroli nie stwierdzono nieprawidłowości dotyczących stanu sanitarno-technicznego.

Stan sanitarny w/w obiektów w porównaniu do 2018 roku nie uległ zmianie.

2.3. Obiekty hotelarskie

W 2019 r. w ewidencji znajdowało się 28 obiektów hotelarskich świadczących usługi noclegowe, skontrolowano 28 (100%). Do tej grupy obiektów należą: 8 hoteli, 3 motele, 1 kemping, 1 dom wycieczkowy, 15 innych obiektów, w których świadczone są usługi hotelarskie, łącznie przeprowadzono 43 kontrole. Nie wydawano decyzji administracyjnych, mandatów karnych nie nakładano.

Wykres 21 Struktura obiektów hotelarskich w 2019 r.

Większość w/w obiektów oferuje wysoki standard świadczonych usług dysponuje pokojami z węzłami sanitarnymi, które są prawidłowo wyposażone, dobrze zorganizowane funkcjonalnie, zapewniają miejsca parkingowe.

Stan sanitarny w tej grupie obiektów nie budził zastrzeżeń.

W 2019 roku ewidencją objętych było 15 innych obiektów, w których świadczone są usługi hotelarskie. Do tej grupy obiektów zaliczono: pokoje gościnne, zajazd, dom noclegowy, ośrodek szkoleniowo-wypoczynkowy itp. Grupa ta jest zróżnicowana pod względem standardu i wyposażenia. Dla osób korzystających z tego typu usług przygotowane są pokoje mieszkalne wraz z węzłami sanitarnymi bądź w nieznacznej ilości z odrębnymi zespołami higieniczno-sanitarnymi. Bieżący stan sanitarny w tych obiektach nie budził zastrzeżeń. Postępowanie z bielizną czystą i brudną prawidłowe.

Nie wszystkie obiekty hotelarskie przystosowane są dla osób niepełnosprawnych (stawianym wymaganiom odpowiada 8 z 28 nadzorowanych, co stanowi ok. 29 %).

W odniesieniu do 2019 r. stan sanitarny innych obiektów, w których są świadczone usługi hotelarskie pozostał na tym samym poziomie.

2.4. Zakłady fryzjerskie, kosmetyczne i odnowy biologicznej

W tej grupie obiektów ewidencją objętych było 49 zakłady, spośród których skontrolowano wszystkie (100 %), przeprowadzono 54 kontrole. Nie wydawano decyzji administracyjnych, mandatów karnych nie nakładano.

W odniesieniu do 2018 r. liczba nadzorowanych zakładów usługowych uległa zmianie (2018 r. - 42, 2019 r. - 49), z ewidencji ubyło 2 zakłady, w tym 1 zakład fryzjerski, i 1-fryzjersko - kosmetyczny a przybyło 9 zakładów tj.: 2 zakłady fryzjerskie, 6 zakładów kosmetycznych oraz 1 zakład fryzjersko-kosmetyczny

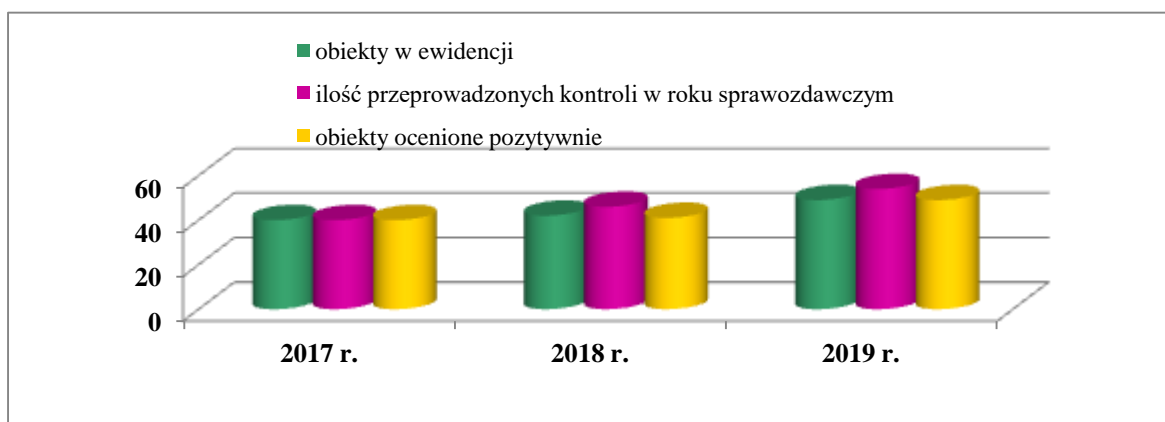
Stan sanitarno-techniczny w tej grupie obiektów nie budził większych zastrzeżeń. Podczas kontroli zwracano uwagę na właściwe wdrażanie obowiązujących procedur mających na celu

ochronę przed zakażeniami i chorobami zakaźnymi w czasie wykonywania usług. Postępowanie z bielizną zarówno w aspekcie prania oraz prawidłowego przechowywania było prawidłowe. Bielizna wielokrotnego użycia prana jest poza zakładem. Większość zakładów stosuje bieliznę jednorazowego użycia (ręczniki, prześcieradła, kołnierzyki fryzjerskie, peleryny).

Bieżący stan sanitarny w kontrolowanych obiektach był zadowalający. Odpady stałe gromadzone były w oznakowanych pojemnikach a następnie usuwane do zbiorczych pojemników lub kontenerów znajdujących się poza zakładem. Sprzęt porządkowy przechowywany w wydzielonych miejscach bądź pomieszczeniach, sposób postępowania z nim po użyciu był prawidłowy.

Do tej grupy obiektów należy: 31 zakładów fryzjerskich, 11 zakładów kosmetycznych, 1 zakład tatuażu, 6 innych zakładów, w których są świadczone łącznie więcej niż jedna usługa.

Na uwagę zasługuje fakt podwyższania świadomości wśród personelu świadczącego usługi fryzjerskie, kosmetyczne lub tatuażu, co do zachowania szczególnego reżimu sanitarnego podczas wykonywania usług.

Wykres 22 Zakłady fryzjerskie, kosmetyczne i odnowy biologicznej w latach 2017÷ 2019

W w/w zakładach, z uwagi na stosowanie narzędzi mogących naruszać ciągłość tkanki istnieje wysokie ryzyko narażenia na przeniesienie zakażeń (np. HIV, WZW typu B, grzybica). Dlatego też podczas sprawowania bieżącego nadzoru nad tymi zakładami wiele uwagi poświęcono sposobom mycia i dezynfekcji, sterylizacji wykorzystywanego sprzętu. W dalszym ciągu w ramach programu "Zapobieganie Zakażeniom HCV" udzielano instruktażu osobom wykonującym zabiegi fryzjersko – kosmetyczne, oraz pozostawiano ulotki edukacyjne w tym zakresie.

Ponadto zwracano szczególną uwagę w zakresie ochrony zdrowia przed następstwami korzystania z solarium m.in. na właściwe informacje dotyczące szkodliwości korzystania z solarium, o zakazie udostępniania solarium małoletnim oraz reklamach bądź promocji usług. W tym zakresie nie stwierdzono naruszenia obowiązującej ustawy.

2.5. Obiekty komunikacji publicznej

Powyższą grupę stanowią obiekty związane z obsługą osób podróżujących komunikacją publiczną. Należą do niej: 1 - dworzec autobusowy, 1 - przystań żeglugi śródlądowej i 1 -

przystań jednostek pływających rekreacyjnie i sportowo. Skontrolowano wszystkie obiekty, przeprowadzono 5 kontroli, nie wydawano decyzji administracyjnych, nie nałożono mandatów karnych.

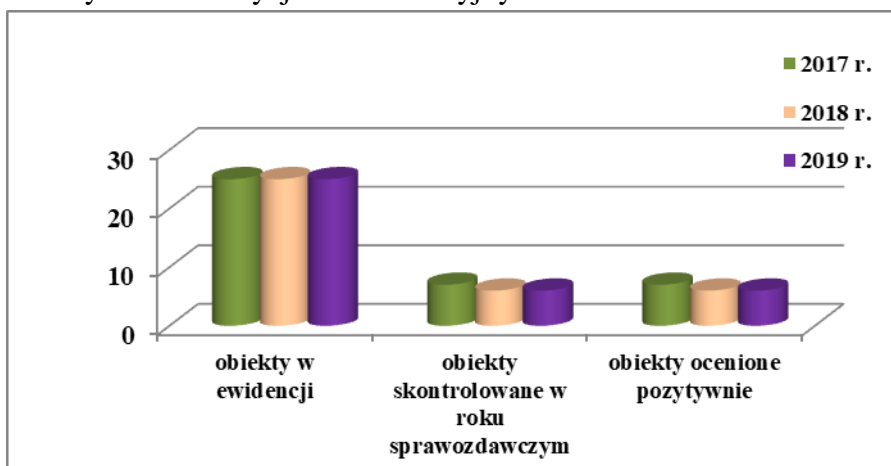
Ponadto Państwowa Inspekcja Sanitarna w roku sprawozdawczym nadzorem sanitarnym objęła 21 – środków transportu publicznego, tj.: 8 - autobusów miejskich, 2 - statki pasażerskie żeglugi śródlądowe, 11 – samochodów do przewozu zwłok i szczątków ludzkich. Przeprowadzone kontrole nie wykazały uchybień w zakresie bieżącego stanu sanitarnego.

Dodatkowo przeprowadzono 12 kontroli parkingów miejskich znajdujących się na terenie miasta Sandomierza, w których nie stwierdzono nieprawidłowości. Stan sanitarny w trakcie kontroli oceniono jako dobry.

2.6. Cmentarze

W roku 2019 w ewidencji Państwowej Inspekcji Sanitarnej w Sandomierzu było 25 cmentarzy, skontrolowano 6, co stanowi 24% obiektów uwzględnionych w ewidencji.

Nie wydawano decyzji administracyjnych oraz nie nakładano mandatów karnych.

Wykres 23 Cmentarze w latach 2017÷2019 r.

Przeprowadzone kontrole oceny stanu sanitarno - technicznego cmentarzy dotyczyły głównie: utrzymania czystości i porządku w ich obrębie, właściwego postępowania w zakresie gromadzenia i usuwania odpadów komunalnych, stanu technicznego ogrodzenia cmentarza, utwardzenia alejek, zapewnienia źródła wody na cele cmentarne.

2.7. Domy przedpogrzebowe

Na nadzorowanym terenie znajduje się 1 zakład prowadzący kompleksowe usługi pogrzebowe, skontrolowano 1, przeprowadzono 1 kontrolę, decyzji administracyjnej nie wydawano, mandatów karnych nie nakładano.

Obiekt ten prowadzi kompleksowe usługi pogrzebowe, pełni funkcję domu pogrzebowego w zakresie przetrzymywania, przygotowania, transportu i obsługi ceremonii pogrzebowych.

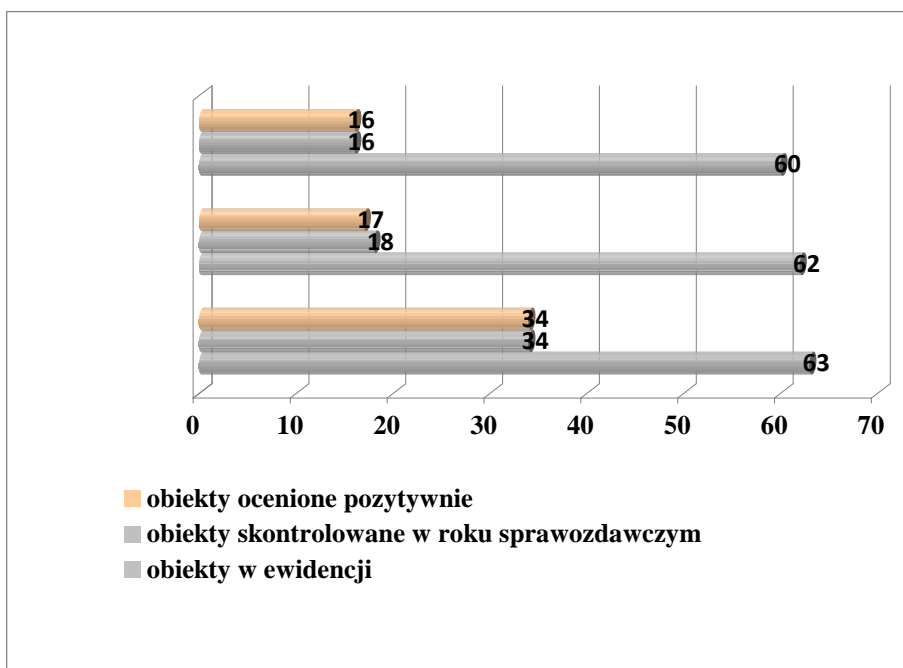
2.8. Inne obiekty użyteczności publicznej

W 2019 r. w ewidencji znajdowało się 60 obiektów użyteczności publicznej, skontrolowano 16 co stanowi 26%.

Do grupy innych obiektów użyteczności publicznej zaliczono m.in. apteki, punkty apteczne, sklepy zielarskie, urzędy miast i gmin, stacje paliw, obiekty sportowe, itp.

W odniesieniu do 2018 r. liczba obiektów użyteczności publicznej uległa zmniejszeniu (2018 r.- 62, 2019 r. - 60), z ewidencji ubył: 1 - punkt apteczny i 2 - apteki, a przybyła 1 - apteka. Przeprowadzone kontrole oceny stanu sanitarno – technicznego obiektów użyteczności publicznej nie wykazały większych zastrzeżeń. Decyzji administracyjnych nie wydawano, mandatów karnych nie nakładano.

W porównaniu z rokiem ubiegłym stan sanitarny kontrolowanych obiektów utrzymuje się na tym samym poziomie.

Wykres 24 Struktura innych obiektów użyteczności publicznej w latach 2017-2019*

Ponadto Państwowa Inspekcja Sanitarna w sezonie letnim kontynuowała nadzór nad terenami rekreacyjnymi m.in. piaskownicami. W 2019 r. w ewidencji było 24 obiekty zakwalifikowanych jako tereny rekreacyjne (z ewidencji ubyła 1 piaskownica), kontrolowano (100%), nie wydawano decyzji administracyjnych, mandatów karnych nie nakładano. Podczas kontroli zwracano uwagę na systematyczność wymiany piasku w piaskownicach, zabezpieczenie terenu przed dostępem zwierząt oraz na właściwe oznakowanie terenu. W związku z powyższym w tej grupie obiektów wydano 2 – zalecenia pokontrolne, które zostały wykonane w ustalonym terminie.

2.9. Kąpieliska, miejsca okazjonalnie wykorzystywane do kąpeli i baseny kąpielowe

W 2019 r. w ewidencji znajdowały się 2 miejsca okazjonalnie wykorzystywane do kąpeli, tj.: w Koprzywnicy i Szymanowicach Dolnych, oba zostały skontrolowane, wydano 1 opinię sanitarną w sprawie wyrażenia zgody na utworzenie miejsca okazjonalnie

wykorzystywanego do kąpieli oraz 4 oceny bieżące o jakości wody na podstawie których oceniono przydatność wody do kąpieli.

W obu przypadkach za sprawy związane z urządzeniem i zapewnieniem bezpieczeństwa kąpielowym odpowiedzialni byli organizatorzy czyli Urząd Miasta i Gminy w Koprzywnicy oraz Urząd Gminy w Klimontowie.

Organizatorzy w ramach kontroli wewnętrznej przeprowadzili badania jakości wody (przed rozpoczęciem oraz w trakcie trwania sezonu). Organizatorzy w/w miejsc wywiązali się z prowadzenia kontroli wewnętrznej. Przez cały sezon funkcjonowało miejsce okazjonalnie wykorzystywane do kąpieli w Koprzywnicy natomiast z drugim tj. w Szymanowicach Dolnych organizator miał problemy z utrzymaniem właściwej jakości wody, jak również problemy związane z napełnieniem niecki.

Nadzorem sanitarnym objęty był: kompleks basenowy - Pływalni krytej w Sandomierzu przy ul. Zielnej 7 (czynny cały rok), a także w okresie letnim baseny napowierzchniowe w Sandomierzu przy ul. Portowej 24 oraz basen w Hotelu „Mały Rzym” w Sandomierzu, ul. Okrzei 9. Na podstawie przekazanych sprawozdań z badań laboratoryjnych wydano 4 pozytywne oceny bieżące o przydatności wody do kąpieli.

W roku sprawozdawczym w ramach nadzoru sanitarnego Inspekcji Sanitarnej pobrano 15 próbek wody z pływalni krytej (8 próbek wody basenowej i 7 próbek wody ciepłej w kierunku *Legionella* sp.), 5 próbek wody z basenów napowierzchniowych oraz 10 próbek wody z basenu Hotelu „Mały Rzym” t.j.: 5 próbek wody basenowej i 5 próbek wody ciepłej w kierunku *Legionella* sp., które nie zostały zakwestionowane.

Ponadto nadzór laboratoryjny jakości wody z urządzeń basenowych prowadzony był przez administratorów basenu tj.: Miejski Ośrodek Sportu i Rekreacji w Sandomierzu oraz Restauracja i Hotel „Mały Rzym” Sp. z o.o. w Sandomierzu, w ramach kontroli wewnętrznej.

Wydano 1 decyzję administracyjną na poprawę jakości wody w jacuzzi, cyrkulacji jacuzzi oraz cyrkulacji brodzika w Hotelu „Mały Rzym” Sp. z o.o. (decyzję przedstawiono w poniższej tabeli). W związku z powyższym administrator przeprowadził działania naprawcze, które skutkowały pozytywnymi wynikami badania wody.

Tabela 21 Decyzja administracyjna wydana na poprawę jakości wody na Restaurację i Hotel „Mały Rzym” Sp. z o.o. w Sandomierzu.

L.p.	Obiekt	Stwierdzone nieprawidłowości	Termin wykonania zaleceń
1.	Restauracja i Hotel „Mały Rzym” Sp. z o.o. w Sandomierzu	zła jakość wody pod względem bakteriologicznym w urządzeniach wodnych: jacuzzi, cyrkulacji jacuzzi oraz cyrkulacji brodzika z powodu stwierdzonego przekroczenia liczby bakterii z rodzaju <i>Pseudomonas aeruginosa</i> > 100 j.t.k./100ml	29.05.2019 r.

Przeprowadzone kontrole stanu sanitarnego w w/w obiektach nie wykazały uchybień w zakresie stanu sanitarno-technicznego.

Pracownicy Sekcji Nadzoru Higieny Środowiska wspólnie z Sekcją Nadzoru Zapobiegawczego dokonali odbioru w zakresie wymagań higieniczno-sanitarnych w 11 obiektach w tym: 8 – zakładów fryzjerskich i kosmetycznych, 1 – pomieszczenie magazynowe, 1 – ustęp publiczny, 2 – apteki).

W dalszym ciągu kontynuowano nadzór sanitarny w zakresie zagrożenia afrykańskim pomorem świń - ASF nad obiektami zlokalizowanymi na szlakach przemieszczania się podróżnych (parkingi, stacje paliw, obiekty noclegowe), w których przeprowadzono 13 kontroli.

Wnioski

Analizując wyniki przeprowadzonych kontroli w trakcie roku sprawozdawczego z zakresu higieny środowiska należy stwierdzić, że w opisanych wyżej obiektach nie było uchybień stanowiących zagrożenie dla zdrowia i życia ludzi a stan sanitarny w tym zakresie oceniono jako dobry.

Podobnie jak w latach ubiegłych nie stwierdzono występowania zagrożeń sanitarno-epidemiologicznych dla osób korzystających z usług w obiektach użyteczności publicznej. W porównaniu do lat poprzednich stan sanitarny w/w obiektów ulega systematycznej poprawie, następuje modernizacja obiektów oraz prowadzone są systemy kontroli wewnętrznej, w celu zapewnienia jakości świadczonych usług i bezpieczeństwa klientów korzystających z usług. Poprawia się estetyka pomieszczeń, następuje sukcesywna wymiana sprzętu i wyposażenia. Rynek konkurencyjny, większa świadomość klientów i przedsiębiorców, wymusza na właścicielach poprawę warunków sanitarno-technicznych, wzrost standardów higienicznych a w konsekwencji polepszenie jakości usług.

W celu zapewnienia właściwego poziomu bezpieczeństwa zdrowotnego klientów kontynuowany będzie nadzór sanitarny w zakresie: przestrzegania obowiązujących procedur i instrukcji podczas świadczonych usług kosmetyczno-fryzjerskich oraz ochrony zdrowia przed następstwami korzystania z solarium.

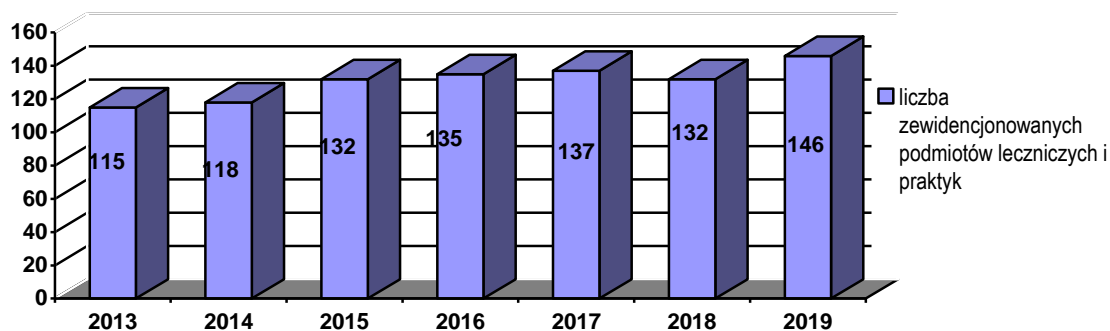

V. STAN SANITARNY PODMIOTÓW, W KTÓRYCH WYKONYWANA JEST DZIAŁALNOŚĆ LECZNICZA

W 2019 r. PPIS w Sandomierzu nadzorował 146 podmioty wykonujące działalność leczniczą i praktyki lekarskie. W roku sprawozdawczym przeprowadzono ogółem 143 kontrole w 121 podmiotach znajdujących się w ewidencji PSSE.

Realizacja ustawowych zadań PIS odbywała się poprzez sprawowanie nadzoru nad warunkami higieniczno-sanitarnymi, jakie powinien spełniać personel medyczny, pomieszczenia i urządzenia podmiotu wykonującego działalność leczniczą. Zakres przedmiotowy kontroli

obejmował sprawdzenie należytego stanu sanitarno-technicznego obiektu, funkcjonalności pomieszczeń, czystości bieżącej i porządku w obiekcie, prawidłowości prowadzonych procesów dekontaminacji powierzchni i sprzętu wielokrotnego użytku, gospodarki odpadami medycznymi i komunalnymi, postępowania z bielizną, przestrzegania procedur zapobiegających zakażeniom, realizacji obowiązkowego programu szczepień ochronnych.

Wykres 25 . Liczba zewidencjonowanych podmiotów leczniczych w latach 2013-2019.

1. Szpitale

W roku 2019 nie oceniono Specjalistycznego Szpitala Ducha Świętego Sandomierzu, ul. Schinzla 13 z uwagi na fakt, iż obiekt jest pod nadzorem Wojewódzkiej Stacji Sanitarno – Epidemiologicznej w Kielcach.

2. Stan sanitarny zakładów opiekuńczo – leczniczych

W ewidencji PSSE w Sandomierzu znajduje się 1 zakład opiekuńczo – leczniczy. Kontrolę w zakładzie opiekuńczo – leczniczym przeprowadzono w ramach bieżącego nadzoru sanitarnego. Zakład ten ocenia się jako dobry. Jest on w pełni dostosowany do wymogów rozporządzenia Ministra Zdrowia z dnia 26.06.2012r. w sprawie szczegółowych wymagań, jakim powinny odpowiadać pomieszczenia i urządzenia podmiotu wykonującego działalność leczniczą. Obiekt wyposażony w instalacje wodociągowe i kanalizacyjne. Jakość wody jest monitorowana.

Placówka zaopatrzona w dostateczną ilość sprzętu jednorazowego użytku. Odzież ochronna i środki ochrony indywidualnej są odpowiednie i w wystarczającej ilości. W zakładzie wytwarzane są odpady medyczne, odbierane przez uprawnioną firmę, z którym zakład ma podpisaną umowę. Odpady segregowane są w miejscu ich powstawania. Ostre narzędzia składowane są w pojemnikach twardych, plastikowych, bez możliwości otwarcia. Do czasu odbioru przez specjalistyczną firmę odpady przechowywane są w wydzielonych chłodziarkach przeznaczonych na ten cel. Odpady komunalne gromadzone są w plastikowych, zamykanych pojemnikach wyłożonych workami foliowymi. Usuwane są do ogólnych kontenerów na odpady komunalne. Zakład posiada opracowane i wdrożone procedury p/epidemiczne, w tym postępowania z odpadami medycznymi, dezynfekcji i mycia narzędzi oraz sprzętu medycznego, sprzątnięcia i dezynfekcji pomieszczeń, postępowania z bielizną brudną i czystą. Przeprowadzona kontrola sanitarna w obiekcie nie wykazała nieprawidłowości

3.Podmioty lecznicze realizujące ambulatoryjne świadczenia zdrowotne.

W 2019r. Państwowy Powiatowy Inspektor Sanitarny w Sandomierzu sprawował nadzór nad podmiotami działalności leczniczej obejmujący m.in. zagadnienia utrzymywania bieżącej czystości i właściwego stanu sanitarnego (w tym m.in. prawidłowości wykonywania zabiegów dezynfekcji, dezynsekcji, przestrzegania zasad profilaktyki zakażeń zakładowych, postępowania z odpadami, kontrolą wdrożenia procedur zapobiegających zakażeniom i chorobom zakaźnym związanych z udzielaniem świadczeń zdrowotnych, realizacji obowiązkowego programu szczepień ochronnych)

W 2019 roku w w/w obiektach podmiotów leczniczych przeprowadzono 143 kontrole, zarówno w poradniach nowo uruchamianych jak i obiektach istniejących.

Wydano 2 decyzje administracyjne :

- NZOZ Nasze Zdrowie – błędnie prowadzenie dokumentacji medycznej – zmazanie wpisu w karcie uodpornienia,
- NZOZ Gabinet Medycyny Rodzinnej Goźlice – brak przestrzegana procedury sanitarno-higienicznej).

Stan sanitarno-techniczny placówek prowadzących szczepienia nie budził zastrzeżeń. Pomieszczenia były właściwie wyposażone i zabezpieczone przed dostępem osób nieuprawnionych.

4. Zaopatrzenie w wodę

Podmioty lecznicze działające w powiecie sandomierskim zaopatrywane są w wodę z podległych terenowo wodociągów sieciowych. Badania prób wody pod względem bakteriologicznym i fizykochemicznym z poszczególnych wodociągów nie budziły zastrzeżeń.

4.1. Postępowanie z odpadami medycznymi i komunalnymi

W zakresie nadzoru nad odpadami, szczególną uwagę zwracano na postępowanie z odpadami medycznymi niebezpiecznymi (segregacja, stosowane opakowania, oznakowanie, przetrzymywanie, transport, utylizacja, stosowanie środków ochrony osobistej podczas zajmowania się odpadami itp.) W trakcie kontroli nie stwierdzono uchybień, dotyczących postępowania z odpadami medycznymi.

Wszystkie podmioty lecznicze posiadają stosowne dokumenty gospodarowania odpadami niebezpiecznymi (m.in. zawarte umowy ze specjalistycznymi firmami, uprawnionymi do odbioru i transportu do utylizacji odpadów medycznych, karty przekazania odpadów do utylizacji).

W zakładach ochrony zdrowia lecznictwa otwartego prowadzi się segregację odpadów zgodnie z obowiązującymi przepisami prawnymi, na podstawie których są opracowane i wdrożone procedury. Odpady podlegały segregacji w miejscu ich wytworzenia, następnie przy pomocy pojemnika transportowego wynoszone do pomieszczeń wyposażonych w urządzenia chłodnicze służące wyłącznie do ich przetrzymywania. Transport odpadów wewnątrz placówek zgodnie z opracowanymi procedurami. Czynności te wykonuje przeszkolony i odpowiednio wyposażony w środki ochrony osobistej personel. Do czasu odbioru odpadów przez uprawnione firmy przetrzymuje się je w wydzielonych

pomieszczeniach lub wydzielonych miejscach wyposażonych w urządzenia chłodnicze nie dłużej niż 1 miesiąc.

Gospodarowanie odpadami medycznymi i komunalnymi w kontrolowanych obiektach nie budziło zastrzeżeń. Usługę odbioru odpadów medycznych świadczyły uprawnione firmy tj:

- Przedsiębiorstwo Usługowo Handlowe Grzegorz Lipowicz ul. Dwie Topole 23, 21-040 Kalinówka
- Firma Usług Transportowe Jerzy Krzyszkowski ul. Rzeszowska 30B 36-110 Majdan Królewski,
- RAF-EKOLOGIA Sp. z o. o. ul. Trzecielskiego 16, 38-460 Jedlicze,
- ECO-ABC Sp. z o. o. ul. Przemysłowa 7, 97-400 Bełchatów,
- Remondis Medison Sp. z o.o. ul. Puszkina 41, 42-530 Dąbrowa Górnicza.

4.2. Gospodarka bielizną

W porównaniu do 2018 roku postępowanie z czystą i brudną bielizną nie uległo zmianie i nie budzi zastrzeżeń. W zakładach używana jest przede wszystkim bielizna jednorazowego użytku, a z bielizny wielorazowej stosuje się tylko fartuchy ochronne.

Bielizna wielorazowego użycia z zakładów leczenia otwartego prana jest w pralni zewnętrznej, tj. w Pralni szpitalnej w Sandomierzu, ul. Schinzla 13 (zgodnie z posiadanymi umowami). Transport bielizny odbywa się własnymi środkami transportu z zachowaniem reżimu sanitarnego. Bielizna czysta przechowywana jest w wydzielonych miejscach (szafy) lub w wyznaczonych pomieszczeniach. Zachowany jest rozdział między bielizną brudną a czystą.

4.3. Dezynfekcja i sterylizacja

W ramach nadzoru nad procesami dezynfekcji, przedstawiciele PPIS sprawdzali, czy w zakładzie używane były środki dezynfekcyjne dopuszczone do stosowania i czy środki były właściwie dobrane w stosunku do występujących w danym obszarze zagrożeń. Sprawdzano ponadto, czy stężenie robocze środków, czas użytkowania roztworu roboczego, czas trwania procesu dezynfekcji, były prawidłowe. Przedmiotem kontroli w zakresie dezynfekcji był jednocześnie sposób i czas przechowywania koncentratów środków dezynfekcyjnych.

W podmiotach leczniczych i praktykach lekarskich wykonujących ambulatoryjne świadczenia zdrowotne do przeprowadzania procesów sterylizacji narzędzi i sprzętu medycznego wykorzystywano 52 autoklawy.

Środki dezynfekcyjne stosowane przez ww. podmioty były prawidłowe – dostosowane spektrum działania, stężeniem i czasem dezynfekcji do rodzaju zagrożenia. Pojemniki na roztwory użytkowe preparatów dezynfekcyjnych były wyposażone w sita i pokrywy oraz prawidłowo oznakowane. Roztwory użytkowe preparatów sporządzane były wg zaleceń producentów, oraz prawidłowo stosowane jak również przechowywane. Postępowanie ze środkami dezynfekcyjnymi (sposób przechowywania, przestrzeganie przepisów bhp podczas sporządzania roztworów, czas trwania dezynfekcji itp.) prawidłowe. Procesy dezynfekcji w

nadzorowanych placówkach prowadzone są w oparciu o procedury i przy użyciu preparatów dezynfekcyjnych posiadających wpis do rejestru prowadzonego przez Urząd Rejestracji Produktów Leczniczych, Wyrobów Medycznych i Produktów Biobójczych oraz znak zgodności CE. Preparaty dobrane były właściwie do rodzaju powierzchni, stopnia zabrudzenia, możliwości organizacyjnych. Pojemniki na roztwory użytkowe środków dezynfekcyjnych posiadały właściwe oznakowanie tj. nazwę preparatu, stężenie, datę przygotowania z uwzględnieniem godziny, kod osoby przygotowującej roztwór, sito do narzędzi, szczelną pokrywę. Personel przeprowadzający dezynfekcję był odpowiednio zabezpieczony w środki ochrony indywidualnej.

Postępowanie ze sprzętem jednorazowym i wielorazowym po jego użyciu oraz dezynfekcja i sterylizacja narzędzi lekarskich prowadzona jest prawidłowo.

VI. WARUNKI SANITARNO – HIGIENICZNE ŚRODOWISKA PRACY

1. Warunki sanitarno-higieniczne środowiska pracy

Działalność Sekcji Nadzoru Środowiska Pracy opiera się na ochronie zdrowia pracowników przed niekorzystnym wpływem szkodliwości występujących w środowisku pracy. Nadzór nad przestrzeganiem przepisów BHP realizowany był w oparciu o plany pracy sporządzone na podstawie wytycznych Głównego Inspektora Sanitarnego.

2. Analiza narażenia zawodowego pracowników

W 2019 roku w ewidencji znajdowało się 251 podmiotów gospodarczych, przeprowadzono 146 kontroli w 114 obiektach. We wszystkich skontrolowanych obiektach pracowało łącznie 2788 osób. W wyniku przeprowadzonych kontroli do podmiotów gospodarczych wystosowano 5 decyzji administracyjnych, zawierających ogółem 11 nakazów, w tym: 1 nakaz dotyczący przedstawienia do wglądu aktualnych pomiarów czynników szkodliwych dla zdrowia w środowisku pracy, 10 nakazów dotyczących doprowadzenia do należytego stanu sanitarno-technicznego pomieszczeń produkcyjnych i sanitarno-socjalnych.

Podczas analizy środowiska pracy stwierdzono, że 98 osób pracowało w przekroczeniach Najwyższych Dopuszczalnych Natężeń hałasu i mikroklimatu gorącego. W przypadkach gdzie bariera technologiczna uniemożliwiała obniżenie poziomu czynników szkodliwych poniżej NDN pracodawcy wprowadzali rozwiązania organizacyjne, których celem było zmniejszenie narażenia.

3. Nadzór środowiska pracy

Do podmiotów gospodarczych będących w ewidencji należą: zakłady produkcyjne, zakłady usługowe, dystrybutorzy substancji chemicznych i ich mieszanin.

Największy odsetek pracowników zatrudniają zakłady z przedziału zatrudnienia do 9 osób oraz od 10 do 49. Szczegółowe dane przedstawiono w tabeli poniżej.

Tabela 22. Struktura zatrudnienia w zakładach pracy na terenie powiatu sandomierskiego w 2019 roku.

Liczba zatrudnionych pracowników w zakładach pracy	Liczba nadzorowanych zakładów pracy	Odsetek całkowitej liczby nadzorowanych zakładów
	2019 r.	2019 r.
9	188	74,9 %
10 - 49	50	19,92 %
50 - 249	12	4,78 %
250 i więcej	2	0,79 %

Głównym celem prowadzenia bieżącego nadzoru sanitarnego oraz kontroli przestrzegania przepisów higieny i warunków środowiska pracy była ochrona zdrowia pracowników przed niekorzystnym wpływem czynników szkodliwych występujących w środowisku pracy, ze szczególnym uwzględnieniem prowadzenia nadzoru nad warunkami pracy pracowników zatrudnionych w zakładach sektora gospodarki odpadami i ściekami. Ilość kontroli w poszczególnych zakładach różnicowana była na podstawie oceny ryzyka zawodowego.

W oparciu o obowiązujące przepisy prawne prowadzono także nadzór nad substancjami chemicznymi i ich mieszaninami, produktami biobójczymi oraz detergentami.

W związku z tym przeprowadzano kontrole tematyczne mające na celu sprawdzenie m.in.:

- zgodności kart charakterystyki i produktów,
- oznakowania opakowań wybranych produktów,
- wymagań ogólnych dotyczących wprowadzania do obrotu substancji chemicznych i ich mieszanin.

PSSE w Sandomierzu od 2009 roku bierze czynny udział w „Programie oczyszczania kraju z azbestu na lata 2009 – 2032” poprzez prowadzenie nadzoru nad pracownikami i pracami związanymi z usuwaniem i zabezpieczeniem materiałów zawierających azbest.

Kontynuowano monitoring bazy danych, dotyczących narażenia pracowników na szkodliwe czynniki rakotwórcze lub mutagenne w środowisku pracy.

Poza standardowym nadzorem środowiska pracy oraz wszelkich czynników z tym związanych prowadzono także przeciwdziałania wprowadzania do obrotu i wytwarzania środków zastępczych (tzw. dopalaczy). W tym zakresie podejmowano działania profilaktyczne, oświatowo – szkoleniowe, mające na celu ochronę zdrowia i życia ludzkiego. Współpracując ze Szpitalnym Oddziałem Ratunkowym Szpitala Świętego Ducha w Sandomierzu oraz Komendą Powiatową Policji w Sandomierzu monitorowano podejrzenia zatruc środkówami zastępczymi na terenie powiatu sandomierskiego.

4. Choroby zawodowe

Zgodnie z załącznikiem do rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 30.06.2009 r. w sprawie chorób zawodowych, za chorobę zawodową można uznać 26 jednostek chorobowych. W roku 2019 przeprowadzono 11 postępowań w zakresie chorób zawodowych.

Wydano ogółem 4 decyzje administracyjne stwierdzające chorobę zawodową.

Decyzje o stwierdzeniu choroby zawodowej wydane przez Państwowego Powiatowego Inspektora w Sandomierzu dotyczyły następujących jednostek chorobowych:

- pylica azbestowa oraz pozostałe pylice krzemianowe – poz. 3.5 wykazu chorób zawodowych,
- choroby opłucnej lub osierdzia wywołane pyłem azbestu: rozległe zgrubienia opłucnej – poz. 4.1 wykazu chorób zawodowych,
- choroby zakaźne lub pasożytnicze albo ich następstwa – borelioza – poz. 26.

Podsumowanie

Działalność kontrolno – nadzorcza PSSE w Sandomierzu w 2019 roku zaowocowała poprawą warunków bezpieczeństwa i higieny pracy. Pracodawcy podejmowali działania mające na celu ochronę zdrowia pracowników przed zagrożeniami występującymi w środowisku pracy poprzez: dokonywanie wymiany parków maszynowych, odnawianie pomieszczeń produkcyjnych, technologicznych i higieniczno-sanitarnych, dbanie o prawidłowe wyposażenie i urządzenie tych pomieszczeń, zapewnianie pracownikom odpowiedniej odzieży ochronnej, roboczej i środków ochrony indywidualnej, przestrzeganie terminowości przeprowadzania badań profilaktycznych pracowników oraz pomiarów czynników szkodliwych na stanowiskach pracy.

Zakłady stosujące i wprowadzające produkty do obrotu wykazują coraz większą znajomość przepisów dotyczących substancji chemicznych i ich mieszanin oraz produktów biobójczych.

Prowadzenie dalszej działalności kontrolnej, połączonej z doradztwem w dziedzinie zapewniania bezpiecznych warunków pracy jest niezbędne w celu dalszej poprawy warunków pracy, zwłaszcza w małych przedsiębiorstwach i w nowo powstałych podmiotach gospodarczych.

VII. STAN SANITARNY PLACÓWEK NAUCZANIA I WYCHOWANIA.

Nadzór nad placówkami nauczania i wychowania oraz placówkami wypoczynku dzieci i młodzieży.

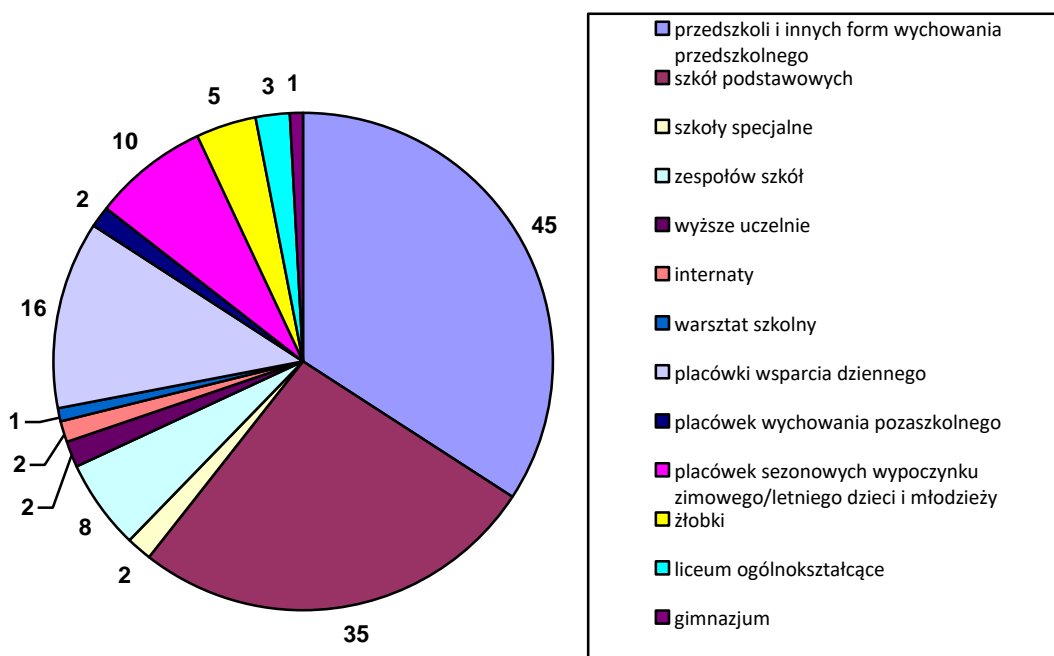
W roku sprawozdawczym nadzorem objęto 121 stałych placówek nauczania i wychowania oraz 10 placówek wypoczynku zimowego/ letniego.

Liczebny rozkład nadzorowanych placówek w roku 2019 w rozbiciu na rodzaje placówek:

- 5 żłobków
- 45 przedszkoli i innych form wychowania przedszkolnego,
- 35 szkół podstawowych

- 3 licea ogólnokształcące
- 2 szkoły specjalne
- 8 zespołów szkół
- 2 wyższe uczelnie
- 2 internaty
- 1 warsztat szkolny
- 16 placówek wsparcia dziennego
- 2 placówek wychowania pozaszkolnego
- 10 placówek sezonowych wypoczynku zimowego/letniego dzieci i młodzieży.

Wykres26 Liczbowy rozkład nadzorowanych placówek oświatowo-wychowawczych w rozbiciu na rodzaje placówek.

1.Stan sanitarno-higieniczny oraz techniczny placówek oświatowo-wychowawczych oraz wypoczynku.

W nadzorowanych placówkach oświatowo-wychowawczych oraz placówkach wypoczynku letniego przeprowadzono 225 kontroli, w tym: 131 kontroli sanitarnych, 59 kontroli tematycznych, 22 kontrole sprawdzające, 5 kontroli interwencyjnych oraz 8 kontroli wypoczynku zimowego/ letniego.

Podczas przeprowadzanych kontroli zwracano uwagę na:

- stan sanitarno-higieniczny oraz techniczny budynków i otoczenia, placów zabaw, terenów rekreacyjnych, boisk sportowych,
- ochronę placów zabaw, terenów rekreacyjnych i sportowych przed zanieczyszczeniami środowiskowymi,

- warunki sanitarno-higieniczne w żłobkach,
- warunki sanitarno-higieniczne dla dzieci 6-letnich,
- posiadanie przez placówki substancji chemicznych i ich mieszanin,
- ergonomię mebli szkolnych i przedszkolnych,
- posiadanie przez placówki oświatowo-wychowawcze infrastruktury do prowadzenia zajęć wychowania fizycznego,
- możliwość pozostawienia przez uczniów części podręczników i przyborów szkolnych w placówce,
- prowadzenie dożywiania w szkołach,
- warunki do utrzymania higieny osobistej w placówkach nauczania i wychowania,
- warunki sanitarno-higieniczne wypoczynku dzieci i młodzieży.

W roku sprawozdawczym do placówek oświatowo-wychowawczych uczęszczało 12071 dzieci i młodzieży, ze zorganizowanych form wypoczynku zimowego/ letniego skorzystało 356 osób.

Wydano 21 decyzji merytorycznych i 12 decyzji płatniczych.

Z lat ubiegłych wyegzekwowano 14 decyzji administracyjnych

Nakazy decyzji dotyczyły zastrzeżeń w zakresie:

- stanu sanitarno-higienicznego i technicznego podłóg, posadzek, ścian, sufitów sal lekcyjnych i innych pomieszczeń,
- doprowadzenia do należytego stanu sanitarno-higienicznego mebli szkolnych,
- stanu sanitarno-higienicznego i technicznego placów zabaw, boisk sportowych,
- zabezpieczenia lub osłonięcia elementów grzejnych na grzejnikach c.o.,
- zapewnienia odpowiednich warunków sanitarno-higienicznych do prowadzenia zajęć wychowania fizycznego,

Zaopatrzenie placówek w wodę:

- 119 placówek posiada podłączenie do wodociągu miejskiego/gminnego
- 2 placówki posiadają własne ujęcie wody ze studni głębinowych (1 szkoła podstawowa i 1 oddział przedszkolny).

Istniejące placówki nauczania i wychowania podłączone są do sieci kanalizacyjnej centralnej (miejskiej/gminnej), oraz zbiorników bezodpływowych (szamba) i zbiorników z własną oczyszczalnią.

2. Warunki pracy ucznia

W celu oceny warunków nauczania wykonano 859 badań ogółem tj.:

- w 14 placówkach przeprowadzono badanie mebli szkolnych - badania dotyczyły dostosowania mebli do wzrostu uczniów. Przeprowadzono 716 badań , w 58 przypadkach stwierdzono niedostosowanie mebli szkolnych do wzrostu uczniów.

- w 34 placówkach dokonano higienicznej oceny rozkładów zajęć lekcyjnych. Przeprowadzono 143 oceny, nieprawidłowości nie odnotowano.

Posiadanie przez szkoły i placówki certyfikatów na meble szkolne oceniono w 96 placówkach. 96 placówek posiada 100% mebli z certyfikatami.

Posiadanie przez szkoły i placówki certyfikatów na urządzenia i sprzęt sportowy.

Oceniono 96 placówek: -96 placówek posiada 100% certyfikatów na urządzenia i sprzęt sportowy.

Wspólnie z Sekcją Nadzoru Środowiska Pracy przeprowadzono 14 kontroli w zakresie prowadzonego nadzoru nad substancjami i preparatami chemicznymi w szkolnych pracowniach chemicznych. Nie stwierdzono uchybień w tym zakresie.

We wszystkich skontrolowanych placówkach nauczania w pomieszczeniach szkoły zapewnia się uczniom możliwość pozostawienia części podręczników i przyborów szkolnych.

Warunki do prowadzenia zajęć wychowania fizycznego w szkołach

Na 50 skontrolowanych placówek stwierdzono, że:

- wystarczające warunki do prowadzenia zajęć odnotowano w 40 placówkach,- niewystarczające warunki do prowadzenia zajęć posiada 10 placówek:

W 3 placówkach zajęcia prowadzone są w sali gimnastycznej pełnowymiarowej, placówki te nie posiadają boisk sportowych – w okresie letnim dzieci i młodzież szkolna korzystają z gminnych/wiejskich boisk sportowych, 6 placówek posiada tylko boiska sportowe, a w okresie jesienno -zimowym zajęcia wychowania fizycznego odbywają się na korytarzach szkolnych, a w 1 placówce zajęcia prowadzone są tylko w sali rekreacyjnej.

Pozostałe placówki posiadają sale gimnastyczne z boiskiem , zastępcze sale gimnastyczne z boiskiem i szkolny zespół sportowy.

3.Zmiany w infrastrukturze nadzorowanych placówek.

W 2019 r. w nowych obiektach utworzono:

- Żłobek, ul. Długa, 27-600 Sandomierz
- Żłobek Sióstr Imienia Jezus w Klimontowie, gm. Klimontów

Placówki uzyskały pozytywną opinię sanitarną.

W roku sprawozdawczym w obiektach istniejących utworzono następujące placówki:

- Liceum Ogólnokształcące dla Dorosłych, ul. Wojska Polskiego, Sandomierz
- Świetlicę Środowiskową w Słupczy, gm. Dwikozy
- Dworek Koćmierzów, Koćmierzów, 27-600 Sandomierz
- Przełącznik „Twórczy Zaulek”, ul. Żółkiewskiego 7b-c, 27-600 Sandomierz
- Port Kultury, Sandomierz
- Ośrodek Promocji i Aktywności Kulturalnej, Sandomierz

Ponadto w roku sprawozdawczym przeniesiono do nowych obiektów następujące placówki:

- Przedszkole Samorządowe Nr 6 w Sandomierzu do nowo wybudowanego budynku przedszkola,
- Publiczną Szkołę Podstawową w Dwikozach przeniesiono do budynku po wygasłym Gimnazjum w Dwikozach,
- Liceum Ogólnokształcące funkcjonujące w Zespole Szkół Ponadgimnazjalnych w Klimontowie przeniesiono do budynku po wygasłym gimnazjum.

W roku sprawozdawczym likwidacji uległy następujące placówki:

- Szkoła Podstawowa w Radoszkach, gm. Wilczyce,
- Punkt Przedszkolny w Wilczycach, gm. Wilczyce
- Zespół Szkół Ogólnokształcących w Zawichoście.

W roku sprawozdawczym przeprowadzono generalny remont pomieszczeń w następujących placówkach:

- Szkoła Podstawowa w Goźlicach, gm. Klimontów,
- Szkoła Podstawowa w Ossolinie, gm. Klimontów,
- Szkoła Podstawowa w Łoniowie, gm. Łoniów,
- Szkoła Podstawowa w Gierszowicach, gm. Łoniów.

W roku sprawozdawczym przeprowadzono generalny remont sali gimnastycznej wraz z zapleczem w następujących placówkach:

- Szkoła Podstawowa w Łoniowie, gm. Łoniów,
- Szkoła Podstawowa w Sulisławicach, gm. Łoniów,
- Szkoła Podstawowa w Gierszowicach, gm. Łoniów
- Szkoła Podstawowa w Łążku, gm. Łoniów,
- Zespół Szkoły i Przedszkola w Świniarach , gm. Łoniów

4. Dożywianie dzieci i młodzieży

Z różnych form dożywiania w placówkach oświatowo-wychowawczych korzystało 2944 dzieci i młodzieży. Z dofinansowania posiłków przez Ośrodki Pomocy Społecznej skorzystało 1040 dzieci i młodzieży.

Formy dożywiania to : trzy posiłki dziennie, jeden ciepły posiłek, ciepły napój, II śniadania w formie kanapek z masłem, wędliną, sałatką.

5. Organizacja dojazdów do placówek nauczania i wychowania

17 placówek oświatowo-wychowawczych zorganizowało dojazdy dzieci i młodzieży szkolnymi środkami transportu. Łącznie ze zorganizowanej formy dojazdu skorzystało 470 dzieci i młodzieży.

6. Profilaktyczna opieka zdrowotna

Tylko 20 placówek nauczania i wychowania posiada gabinety profilaktyki zdrowotnej i pomocy przedlekarskiej. W placówkach które nie posiadają gabinetów, badania profilaktyczne odbywają się w innych pomieszczeniach np. w pokojach nauczycielskich.

7. Ocena warunków sanitarno-higienicznych w oddziałach „0”

W 49 placówkach oświatowo-wychowawczych funkcjonują oddziały „0”. Liczba dzieci w oddziałach wynosiła 672.

Stan sanitarno-higieniczny placówek w których funkcjonują oddziały „0” nie budził zastrzeżeń.

8. Warunki wypoczynku i rekreacji

Na terenie powiatu sandomierskiego w elektronicznej bazie danych wypoczynku zarejestrowano 10 zorganizowanych wypoczynków dla dzieci i młodzieży.

Z różnych form wypoczynku skorzystało 356 uczestników.

W celu zachowania higieny wypoczynku i rekreacji przeprowadzono 8 kontroli sanitarnych. Szczególną uwagę zwracano na stan sanitarnohigieniczny i techniczny placówek. Podczas przeprowadzonych kontroli nieprawidłowości nie odnotowano.

9. Zagadnienia problemowe

Problemy wynikające z nadzoru nad placówkami to:

- brak podstawowej opieki lekarskiej i stomatologicznej w szkołach,
- prowadzenie zajęć wychowania fizycznego na korytarzach szkolnych.

10. Inne działania

Podczas kontroli bezwzględnie sprawdzano, czy przestrzegane są zapisy ustawy z dnia 9 listopada 1995r. o ochronie zdrowia przed następstwami używania tytoniu i wyrobów tytoniowych.

Wspólnie ze Stanowiskiem Pracy ds. Promocji Zdrowia i Oświaty Zdrowotnej prowadzono działania promujące zachowania prozdrowotne w formie prezentacji multimedialnych oraz stoisk edukacyjnych.

Samorządy miast i gmin informowano na bieżąco o stanie sanitarnym placówek oświatowo-wychowawczych poprzez przesyłanie do ich wiadomości decyzji administracyjnych.

Podsumowanie

Na prośbę zarządzających lub jednostek organizacyjnych odpowiedzialnych za przestrzeganie wymagań wydano 9 decyzji przedłużających.

Decyzje dotyczyły przede wszystkim remontów i konserwacji sal lekcyjnych, sal gimnastycznych, urządzeń i wyposażenia szkolnego oraz remontów elewacji zewnętrznej.

Przyczyną przedłużania terminów realizacji zaleceń wynikających z wydanych decyzji administracyjnych był brak środków finansowych.

Wnioski

Na zapewnienie zdrowej i bezpiecznej placówki nauczania i wychowania, a także wypoczynku i rekreacji ma wpływ wiele czynników obejmujących infrastrukturę techniczną, wyposażenie, zapewnienie odpowiedniej opieki medycznej, żywienia, właściwe warunki nauczania, wypoczynku i rekreacji.

Przeprowadzone kontrole sanitarne miały na celu uzyskanie poprawy warunków sanitarno-higienicznych w placówkach oświatowo-wychowawczych i zapewnienie bezpieczeństwa zdrowotnego uczniom, jak również pracownikom.

VIII. STAN SANITARNY OBIEKTÓW ŻYWNOŚCI ŻYWIENIA I PRZEDMIOTÓW KOSMETYCZNYCH

1. Charakterystyka ogólna obiektów nadzorowanych przez pion HŻ,Ż i PK.

W 2019r. pod nadzorem organów Państwowej Inspekcji Sanitarnej na terenie powiatu sandomierskiego znajdowało się 1762 obiekty żywności, żywienia, obrotu materiałami i wyrobami przeznaczonymi do kontaktu z żywnością oraz wyrobami kosmetycznymi (w 2018 r.- 1644), w tym:

- 951 zakładów produkcji żywności tj: 21 przetwórnicy owocowo-warzywnych, 9 piekarni, 11 automatów do produkcji lodów (w tym: 5 usytuowanych przy zakładach żywienia), 2 wytwórnie lodów, 1 wytwórnia makaronów, 907 to inne wytwórnie żywności (906 producenci produkcji pierwotnej w tym: 1 RHD i 2 produkcja w kuchniach domowych), 1 inkubator przedsiębiorczości;
- 600 obiektów obrotu żywnością, w tym: 254 sklepy spożywcze (4 supermarkety), 7 kiosków, 26 magazynów hurtowych, 29 obiektów ruchomych i tymczasowych (autosklepy, ruchome zakłady małej gastronomii i ruchome punkty sprzedaży lodów), 118 środków transportu, 166 inne obiekty obrotu żywnością (apteki, punkty apteczne, sklepy zielarskie, punkty skupu owoców i warzyw, inne obiekty obrotu owocami i warzywami, obiekty obrotu niewielką ilością żywności trwałej mikrobiologicznie, automaty do sprzedaży żywności, punkt sprzedaży internetowej);
- 127 zakładów żywienia zbiorowego typu otwartego, w tym 56 zakładów małej gastronomii;
- 66 zakładów żywienia zbiorowego typu zamkniętego, tj: stołówki pracownicze, stołówki szkolne i przedszkolne, stołówki w internatach, stołówki w domach opieki społecznej, stołówki w żłobkach, świetlicach środowiskowych i placówkach wsparcia dziennego;
- 12 obiektów obrotu materiałami i wyrobami przeznaczonymi do kontaktu z żywnością;
- 6 obiektów obrotu wyrobami kosmetycznymi.

W porównaniu do 2018r., w powiecie sandomierskim nastąpił wzrost liczby obiektów objętych nadzorem. Dotyczy on głównie zakładów produkcji żywności, w tym nadzorowanych przez Państwową Inspekcję Sanitarną podmiotów produkcji pierwotnej – gospodarstw sadowniczych i ogrodniczych, podlegających wyłącznie rejestracji, zgodnie z obowiązkiem określonym w art. 63 ust. 2 ustawy z dnia 25 sierpnia 2006 r. o bezpieczeństwie żywności i żywienia (Dz. U. z 2019 r., poz. 1252 z późn. zm.). Stanowią one obecnie 51,42 % ogólnej liczby zarejestrowanych obiektów produkcji żywności. Ponadto wzrost liczby zakładów odnotowano w grupie punktów skupu owoców i warzyw.

Niewielki spadek liczby zakładów odnotowano w grupie obiektów obrotu, co spowodowane było głównie likwidacją mniejszych sklepów spożywczych, magazynów hurtowych i środków transportu żywności. Tendencja ta utrzymuje się na przestrzeni ostatnich lat pomimo uruchamiania nowych obiektów w różnych grupach, w tym zakładów żywności i żywienia.

W 2019 roku zatwierdzono 81 zakładów produkcji i obrotu środkami spożywczymi. Były to obiekty nowo powstające lub po zmianie podmiotów prowadzących działalność i przeprowadzonych modernizacjach, w tym: 53 obiekty obrotu środkami spożywczymi (sklepy spożywcze, magazyny hurtowe, kioski, inne obiekty obrotu żywnością, obiekty ruchome i tymczasowe), 8 zakładów produkcji żywności (przetwórnice owocowo-warzywne, wytwórnie i automaty do lodów, piekarnie, produkcja w warunkach domowych), 17 zakładów żywienia zbiorowego typu otwartego i 3 zakłady żywienia zbiorowego typu zamkniętego.

Część ruchomych obiektów handlowych i gastronomicznych funkcjonuje sezonowo, w okresie nasilonego ruchu turystycznego.

Spośród 1762 obiektów znajdujących się w ewidencji, skontrolowano 287.

W skontrolowanych zakładach:

- przeprowadzono łącznie 385 kontroli i rekontroli sanitarnych i tematycznych, w tym 33 kontrole interwencyjne (27 dotyczyło interwencji konsumentów);
- wydano 181 decyzji;
- nie wydawano decyzji dotyczących unieruchomienia zakładów lub ich części;
- nałożono 13 mandatów karnych na kwotę 1550,00 złotych;
- nie kierowano wniosków o nałożenie kar pieniężnych do Świętokrzyskiego Państwowego Wojewódzkiego Inspektora Sanitarnego;
- nie kierowano spraw do prokuratury.

Tabela 23. Podstawowe wskaźniki działalności w 2018 i 2019 r.

Rodzaj danych	2018 r.	2019 r.
Liczba obiektów wg. rejestru w ciągu roku	1644	1762
Liczba kontroli, w tym kontrole interwencyjne	394/32	385/33
Liczba obiektów skontrolowanych	293	287
Odsetek obiektów skontrolowanych	17,82	16,29
Odsetek obiektów niezgodnych, ocenionych na podstawie arkuszy oceny stanu sanitarnego	0	0
Liczba wydanych decyzji ogółem	142	181
Liczba decyzji administracyjnych	9	5
Liczba decyzji wstrzymujących działalność zakładu	0	0
Liczba decyzji zakazujących wprowadzania produktu do obrotu	1	1
Liczba nałożonych mandatów karnych/ kwota mandatów (zł)	26/4500	13/1550
Liczba wniosków skierowanych do sądu	0	0
Liczba wniosków o nałożenie kar pieniężnych skierowanych do ŚPWIS	0	0

2. Ogólna ocena obiektów żywności i żywienia

Stan sanitarny znajdujących się pod nadzorem obiektów oceniany był zgodnie z jednolitymi procedurami urzędowej kontroli żywności oraz materiałów i wyrobów przeznaczonych do kontaktu z żywnością, uwzględniającymi przepisy w zakresie wymagań higieniczno-sanitarnych. Spośród 287 obiektów skontrolowanych, 95 oceniono na podstawie ujednoliconych „arkuszy oceny zakładu” tj. 20,55 % obiektów (w 2018 r. – 33,10 %). Stan sanitarny obiektów na terenie powiatu sandomierskiego, w latach 2018 - 2019 został oceniony jako „zgodny” z wymaganiami.

Podczas kontroli zakładów oceniono, że zasady GHP, GMP wdrożyło w 2019r. 1017 zakładów, tj. 57,88 % obiektów nadzorowanych (w 2018 r.- 61,31 %) a procedury oparte na zasadach systemu HACCP – 595 zakładów (33,86 %) objętych nadzorem (w 2018 r. – 37,16 %). Niewielki spadek liczby zakładów, które wdrożyły zasady GHP/GMP spowodowany był wpisaniem do rejestru w roku 2019 producentów produkcji pierwotnej, którzy nie byli kontrolowani i u których nie oceniano stanu wdrożenia bezpieczeństwa żywności, a także wykreśleniem z rejestru obiektów takich jak sklepy. Dane dotyczące wdrożenia systemu HACCP odnoszą się do ogólnej liczby zakładów objętych nadzorem i obejmują producentów produkcji pierwotnej (906 podmiotów), których ten obowiązek nie dotyczy.

Postępująca poprawa stanu wdrożenia przez przedsiębiorców systemów samokontroli gwarantujących bezpieczeństwo żywności świadczy o coraz większej świadomości osób odpowiedzialnych za prawidłową jakość zdrowotną produkowanych lub wprowadzanych do obrotu środków spożywczych.

Podczas kontroli zakładów stwierdzano wprawdzie uchybienia w zakresie stanu sanitarno-technicznego czy bieżącego stanu sanitarnego, ale nieprawidłowości były usuwane w krótkich terminach, a nieprawidłowy stan sanitarny zakładów nie utrzymywał się na przestrzeni dłuższego czasu.

Miejsca obrotu materiałami i wyrobami przeznaczonymi do kontaktu z żywnością.

Na terenie powiatu sandomierskiego nie funkcjonują wytwórnice materiałów i wyrobów przeznaczonych do kontaktu z żywnością.

W ewidencji zakładów nadzorowanych znajdowało się 12 obiektów, tj. 12 sklepów zajmujących się obrotem materiałami i wyrobami przeznaczonymi do kontaktu z żywnością. Skontrolowano 4 sklepy, tj. 33,33% (w 2018 r.- 25,00%), w tym 2 w oparciu o „arkusze oceny zakładu” i uzyskały ocenę „zgodny” z wymaganiami. W 2019 roku stan sanitarny kontrolowanych sklepów był prawidłowy. W tej grupie zakładów nie przeprowadzono kontroli interwencyjnych. W kontrolowanych obiektach nie nakładano mandatów karnych i nie wydawano decyzji administracyjnych.

W roku sprawozdawczym do badań laboratoryjnych pobrano 4 próbki wyrobów przeznaczonych do kontaktu z żywnością (wyroby ceramiczne, z melaminy, wyroby z tworzyw sztucznych), które nie były kwestionowane. Próbki badane były w kierunku zanieczyszczeń metalami ciężkimi dla zdrowia: ołów i kadm, migracji specyficznej formaldehydu i migracji globalnej. Próbki pobrane w 2018r. również nie były kwestionowane.

Obiekty obrotu kosmetykami

Pod nadzorem znajdowało się 6 zakładów obrotu kosmetykami (w 2018r. również 6 zakładów), w tym 1 hurtownia i 5 sklepów specjalistycznych. Na terenie powiatu sandomierskiego nie ma zakładów produkcji kosmetyków. W roku 2019 nie przeprowadzono kontroli w obiektach obrotu kosmetykami (w 2018 r.- 3 kontrole). W roku sprawozdawczym pobrano do badań laboratoryjnych w kierunku zawartości formaldehydu 1 próbkę wyrobu kosmetycznego (szampon i żel 2 w 1), nie była zakwestionowana. W roku 2018 r. pobrano do badań laboratoryjnych 1 próbkę kosmetyku, która również nie była kwestionowana.

Działania podejmowane w zakresie zapewnienia bezpieczeństwa zdrowotnego żywności, materiałów i wyrobów przeznaczonych do kontaktu z żywnością oraz kosmetyków.

W sezonie turystycznym (letnim) skontrolowano 79 obiektów żywnościowo-żywnościowych zlokalizowanych w miejscowościach turystycznych, na stacjach paliw, przy dworcach PKS i przy głównych drogach komunikacji publicznej, w tym stołówki w miejscach letniego wypoczynku dzieci i młodzieży. W obiektach tych przeprowadzono 90 kontroli i rekontroli. Za stwierdzone uchybienia w 4 sklepach spożywczych i 4 zakładach żywienia zbiorowego otwartego nałożono 8 mandatów karnych na kwotę 1050zł. Przeprowadzone kontrole sprawdzające potwierdziły usunięcie nieprawidłowości.

W sezonie turystycznym wpłynęło 6 interwencji konsumentów, które dotyczyły nieprawidłowości:

- występujących w 3 sklepach spożywczych tj: niewłaściwa jakość oferowanych do sprzedaży cukierków zanieczyszczonych larwami szkodników, niewłaściwe cechy organoleptyczne kaszki dla dzieci i sprzedaż środków spożywczych po upływie daty minimalnej trwałości;
- występujących w 3 zakładach żywienia zbiorowego otwartego – restauracjach,tj: oferowanie konsumentom nieświeżych potraw, po stwierdzeniu których występowały dolegliwości żołądkowe, nieprawidłowy stan sanitarny obiektu. Podjęte czynności kontrolne potwierdziły zasadność 3 interwencji, w tym 2 dot. sklepów spożywczych i 1 zakładu żywienia zbiorowego w zakresie nieprawidłowego stanu sanitarnego. W przypadku niewłaściwych cech organoleptycznych kaszki dla dzieci pobrano do badania laboratoryjnego produkt, będący przedmiotem interwencji – próbka nie została zakwestionowana – interwencja nie potwierdzona. Pozostałe interwencje również nie były zasadne. W wyniku podjętych działań stwierdzone nieprawidłowości w krótkim terminie zostały usunięte, na osoby odpowiedzialne za stwierdzone uchybienia nałożone zostały mandaty karne.

- w ramach urzędowej kontroli i monitoringu, pobrano do badań laboratoryjnych 280 próbek: żywności z różnych grup środków spożywczych, wyrobów do kontaktu z żywnością i wyrobów kosmetycznych. Do badań laboratoryjnych pobierane były próbki środków spożywczych polskich producentów, pochodzące z Unii Europejskiej i krajów trzecich. Próbki badane były w następujących kierunkach: zanieczyszczenia mikrobiologiczne, zanieczyszczenia metalami szkodliwymi dla zdrowia, pozostałości pestycydów, zanieczyszczenia azotanami/azotynami, poziom mikotoksyn, zawartość

substancji dodatkowych w żywności, WWA, napromieniowanie, zawartość kwasu erukowego, obecność organizmów modyfikowanych oraz identyfikacji modyfikacji genetycznej GMO, obecność glutenu, zawartość witamin i składników mineralnych w środkach spożywczych wzbogaconych w witaminy i składniki mineralne oraz w suplementach diety, oporność na środki przeciwdrobnoustrojowe u bakterii zoonotycznych i komensalnych, zawartość: sodu, tłuszczu, karbaminianu etylu, 3-MCPD, zawartość kwasów tłuszczowych omega – 3, błonnika, białka w suplementach diety, ocena organoleptyczna, znakowanie, migracja ołowiu i kadmu, migracja globalna i specyficzna formaldehydu.

W wyniku przeprowadzonych badań zakwestionowaniu uległo 6 próbek:

- 1 próbka zestawu rosółowego z indyka pobrana w sklepie będącym pod nadzorem Państwowej Inspekcji Sanitarnej, z uwagi na stwierdzone zanieczyszczenia mikrobiologiczne, tj. obecność *Campylobacter jejuni* w 10g, podjęto natychmiastowe działania, przesłano formularz powiadomienia informacyjnego do Świętokrzyskiego Państwowego Wojewódzkiego Inspektora Sanitarnego. Wynik badania produktu został przekazany do Powiatowego Lekarza Weterynarii właściwego ze względu na lokalizację producenta mięsa. Pomimo upływu terminu przydatności do spożycia produktu, podjęto działania w sprawie informowania konsumentów (poprzez sklep) o możliwości zwrotu kwestionowanego środka spożywczego;
- 5 próbek lodów pobranych z nadzorowanego automatu do produkcji lodów, w których wykryto obecność *Enterobacteriaceae* w 1g, świadczące o nieprawidłowo prowadzonej kontroli wewnętrznej. W wyniku podjętych czynności wyjaśniających przez pracowników Państwowego Powiatowego Inspektora Sanitarnego w Sandomierzu właściciel zakładu podjął decyzję o natychmiastowym unieruchomieniu obiektu na czas wyeliminowania zagrożeń. Przeprowadzona kontrola sprawdzająca i pobrane ponownie próbki do badań laboratoryjnych wykazały poprawę higieny procesu produkcji. W 2018 roku zakwestionowano 1 próbkę z uwagi na stwierdzone przekroczenia pozostałości pestycydów w grupie produktów - warzywa.

- w ramach realizacji planu nadzoru nad produkcją pierwotną przeprowadzono we współpracy z przedstawicielami Państwowej Inspekcji Ochrony Roślin i Nasiennictwa 7 kontrole u producentów produkcji pierwotnej, podczas których pobrano 10 próbek owoców i warzyw do badań laboratoryjnych w kierunku zanieczyszczeń mikrobiologicznych, 1 próbkę owoców w kierunku zanieczyszczeń metalami ciężkimi oraz 1 próbkę warzyw w kierunku zanieczyszczeń azotanami i azotynami. Próbki nie uległy zakwestionowaniu. Stan sanitarno - techniczny gospodarstw również nie budził zastrzeżeń;
- w sprawie przestrzegania wymagań w zakresie legalności wprowadzanej do obrotu żywności pochodzenia zwierzęcego oraz zagospodarowywania odpadów na przestrzeni roku 2019 – prowadzono 3 kontrole ruchomych punktów sprzedaży mięsa i wędlin na targowiskach. Skontrolowano 2 obiekty, sporządzono 3 protokoły w tym (1 z kontroli interwencyjnej, 1 z kontroli tematycznej i 1 z kontroli sprawdzającej). Za stwierdzone uchybienia nałożono 1 mandat karny na kwotę 100,00 zł i przekazano informacje do

właściwego (ze względu na lokalizację zakładu przedsiębiorcy) powiatowego lekarza weterynarii oraz państwowego powiatowego inspektora sanitarnego.

W obiektach obrotu mięsem, wędlinami i w zakładach żywienia zbiorowego sprawdzano przestrzeganie przepisów prawnych w zakresie identyfikowalności ww. produktów pochodzenia zwierzęcego i prawidłowość postępowania z odpadami kategorii trzeciej – nieprawidłowości nie stwierdzono,

- w związku z akcją kontrolną, mającą na celu szczegółową ocenę opakowań transportowych przeznaczonych dla owoców i warzyw przeprowadzono 10 kontroli ruchomych punktów sprzedaży owoców i warzyw na placu targowym w Sandomierzu, nieprawidłowości nie stwierdzono;
- podczas bieżących kontroli sanitarnych w nadzorowanych zakładach zakwestionowano i wycofano z obrotu środki spożywcze po upływie daty minimalnej trwałości i o nieprawidłowej jakości zdrowotnej ze względu na zmienione cechy organoleptyczne na kwotę 236,80 zł. (w 2018 r. – 17107,58 zł.),
- przy użyciu szybkich testów zbadano jakość 10 próbek tłuszczów smaźalniczych używanych do przygotowywania potraw: 2 w zakładach małej gastronomii i 8 w zakładach żywienia zbiorowego otwartego. Próbkę nie były kwestionowane,
- w nadzorowanych zakładach wykonano 443 pomiary kontrolne w zakresie oceny zachowania ciągłości łańcucha chłodniczego. Nieprawidłowości nie stwierdzono,
- podczas kontroli zakładów żywienia zbiorowego zamkniętego przeprowadzono ocenę teoretyczną 18 jadłospisów dekadowych bez danych z zestawienia dekadowego. W stołówkach zlokalizowanych w placówkach oświatowo-wychowawczych sprawdzano czy przestrzegane są wymogi określone w przepisach prawnych dotyczące jakości środków spożywczych stosowanych w ramach żywienia dzieci i młodzieży. Jadłospisy oceniono jako prawidłowe,
- skontrolowano 4 sklepy wielkopowierzchniowe - supermarkety (w 2018r.- 4), w których przeprowadzono 19 kontroli i rekontroli, w tym 5 interwencyjnych – 3 z nich to interwencje konsumentów, 1 dot. powiadomienia alarmowego zgłoszonego w systemie RASFF - biszkoptów zanieczyszczonych pleśnią (nie stwierdzono w obrocie kwestionowanej partii), 1 dotycząca prawidłowości wycofywania kosmetyku pn. Bevola żel pod prysznic Wild 500 ml., w którym wykryto zwiększoną ilość bakterii rodzaju *Pluralibacter gergoviae* - nie stwierdzono w obrocie. W związku z powyższym w jednym z obiektów nałożono 1 mandat karny za brak kontroli wewnętrznej. Kontrola sprawdzająca wykazała zastosowanie się do zaleceń pokontrolnych (usunięte w krótkim czasie) - nie wydawano decyzji administracyjnych;
- w związku z powiadomieniami w ramach systemu RASFF prowadzono postępowania, podczas których sprawdzano prawidłowość wycofywania z obrotu niebezpiecznych partii żywności i przedmiotów użytku. W wyniku kontroli nie stwierdzono nieprawidłowości w wycofywaniu tych produktów. Osoby odpowiedzialne właściciele/kierownicy obiektów w ramach własnych procedur byli informowani przez centrale bądź dostawców o konieczności wycofywania z obrotu środków spożywczych objętych powiadomieniami;

- w ramach prowadzonego nadzoru nad żywnością prozdrowotną przeprowadzono 26 kontroli sanitarnych (w 2018r. - 33 kontrole), podczas których oceniono znakowanie 11 wprowadzanych do obrotu suplementów diety, nieprawidłowości nie stwierdzono. Na terenie powiatu sandomierskiego nie funkcjonują zakłady produkcji suplementów diety. Nie ujawniono również podmiotów wprowadzających po raz pierwszy do obrotu środki spożywcze z art. 29 ust. 1 ustawy z dnia 25 sierpnia 2006 r. o bezpieczeństwie żywności i żywienia (tekst jednolity – Dz. U. z 2019r, poz. 1252 z późn. zm.) oraz prowadzących sprzedaż internetową tych artykułów spożywczych;
- w 2019 r. żaden z nadzorowanych producentów na terenie powiatu sandomierskiego nie deklarował produkcji „nowej żywności” oraz środków spożywczych z jej udziałem, jak również produkcji z udziałem materiału genetycznie zmodyfikowanego;
- w 2019 r. nie zgłaszano do oceny grzybów z zamiarem wprowadzania ich do obrotu, lub zbieranych na własny użytek. W latach 2018 - 2019 na terenie powiatu sandomierskiego nie wystąpiły przypadki zatruc pokarmowych po spożyciu grzybów. Informacja o dyżurach klasyfikatorów grzybów jest corocznie umieszczana na stronie internetowej Powiatowej Stacji Sanitarno-Epidemiologicznej w Sandomierzu,
- rozpatrzono 27 interwencji konsumentów (w 2018r. – 20), z których 10 zostało potwierdzonych (w 2018 r. - 11). Dotyczyły: niewłaściwej jakości oferowanego do sprzedaży mięsa surowego i wyrobów wędlin, napoju pepsi w którym stwierdzono obecność ciał obcych, musli owocowego zanieczyszczonego robakami, soku jabłkowo-wiśniowego o niewłaściwych cechach organoleptycznych, kaszki zbożowej dla niemowląt, wprowadzania do obrotu artykułów spożywczych po upływie daty minimalnej trwałości i po upływie terminu przydatności do spożycia, niewłaściwej jakości wydawanych potraw, obecności gryzoni, uciążliwości wynikających ze specyfiki pracy pizzerii – dymu wydobywającego się z pieca, w którym pieczona jest pizza, usuwania nieczystości płynnych. W związku z potwierdzonymi interwencjami na osoby odpowiedzialne nałożono 8 mandatów karnych na kwotę 900,00 zł. W wyniku podjętych działań uzyskano poprawę stanu sanitarnego i jakości wprowadzanych do obrotu środków spożywczych. W związku z 3 interwencjami dotyczącymi niewłaściwych cech organoleptycznych: kaszki zbożowej dla niemowląt, soku jabłkowo-wiśniowego, napoju gazowanego pepsi pobrano do badania laboratoryjnego 4 próbki środków spożywczych będących przedmiotami interwencji, badania produktów nie wykazały nieprawidłowości. W związku z dwoma interwencjami dot. musli owocowego i uciążliwości wynikających z pracy pizzerii skierowano pisma do wykorzystania wg kompetencji do Państwowego Powiatowego Inspektora Sanitarnego w Rzeszowie i do Powiatowego Inspektora Budowlanego w Sandomierzu;
- prowadzono postępowanie i działania wyjaśniające w związku z otrzymanymi z Państwowej Inspekcji Ochrony Roślin i Nasiennictwa informacjami dotyczącymi kwestionowanych próbek owoców (pochodzących od producentów z terenu powiatu sandomierskiego) ze względu na przekroczenie najwyższych dopuszczalnych poziomów pozostałości pestycydów lub stwierdzenie substancji czynnych nie dopuszczonych do stosowania w danej uprawie. W wyniku podjętych działań ustalono,

że kwestionowane owoce w 3 przypadkach nie trafiły do obrotu z uwagi na zbyt małą opłacalność, nie zostały zerwane z drzew, w przypadku 2 partii moreli, 1 partii porzeczek czarnej i 1 partii jabłek, owoce bezpośrednio po zbiorze zostały sprzedane, bez możliwości identyfikacji dalszych odbiorców. Podczas kontroli pouczano właścicieli produkcji pierwotnej o postępowaniu zgodnym z zasadami dobrej praktyki rolniczej, przestrzeganiu podanych na etykiecie środka ochrony roślin informacji, tj. dawki oraz gatunku roślin, na których można wykonać zabieg ochrony danym preparatem, przestrzeganiu okresu karencji i zobowiązano do podjęcia skutecznych działań zapobiegawczych, jak również prowadzenia identyfikacji odbiorców;

- w obiektach na podległym terenie kontrolowano przestrzeganie wymagań dotyczących informowania konsumentów na temat składu żywności nieopakowanej, w tym o obecności składników alergicznych. Stwierdzono, że w odniesieniu do roku poprzedniego nastąpiła znaczna poprawa w powyższym zakresie;
- w sklepikach szkolnych przeprowadzono kontrole w zakresie przestrzegania wymagań przepisów rozporządzenia Ministra Zdrowia z dnia 26 lipca 2016 r. w sprawie grup środków spożywczych przeznaczonych do sprzedaży dzieciom i młodzieży w jednostkach systemu oświaty oraz wymagań jakie muszą spełniać środki spożywcze stosowane w ramach żywienia zbiorowego dzieci i młodzieży w tych jednostkach - uchybień nie stwierdzono;
- przeprowadzono 4 graniczne kontrole sanitarne środków spożywczych, importowanych z krajów trzecich i 8 kontroli granicznych żywności eksportowanej do krajów trzecich na wniosek eksportera. Podczas kontroli oceniono 18 partii żywności i wydano 18 świadectw, w tym: 17 świadectw spełnienia wymagań zdrowotnych przez środek spożywczy, 1 świadectwo dla partii nie spełniającej wymagań ze względu na nieprawidłowe oznakowanie - wydano decyzję nakazującą prawidłowe oznakowanie środka spożywczego, zgłoszonego do granicznej kontroli sanitarnej zgodnie z jego składem i właściwościami.

Wnioski

Na przestrzeni ostatnich kilku lat nie stwierdza się pogorszenia stanu sanitarnego nadzorowanych zakładów żywności i żywienia. Wszystkie kontrolowane zakłady zostały ocenione jako „zgodne” z wymaganiami. Jest to wynikiem działań podejmowanych przez właścicieli zakładów w zakresie sukcesywnej poprawy we wdrażaniu systemów samokontroli (GHP/GMP oraz procedur opartych na zasadach systemu HACCP), a także realizacji zaleceń zawartych w wydanych decyzjach administracyjnych. Ponadto, w 2019 roku 81 zakładów uzyskało decyzje zatwierdzające, w tym obiekty po modernizacji, co było wynikiem poprawy ich stanu sanitarno-technicznego.

Działania nadzоровe w zakresie oceny wdrożonych i stosowanych systemów kontroli właścicielskiej w obiektach produkcji i obrotu żywnością, a także w zakładach żywienia

zbiorowego powinny być nadal prowadzone w celu zapewnienia dalszej poprawy bezpieczeństwa żywności.

Coraz szerszym nadzorem należy obejmować producentów produkcji pierwotnej, głównie zajmujących się uprawą owoców miękkich z uwagi na zagrożenia wynikające z nieprzestrzegania zasad higieny na etapie zbioru, transportu, przechowywania owoców. Ponadto należy kontynuować działania mające w celu objęcie nadzorem sanitarnym podmiotów produkcji pierwotnej, które nie dopełniły wymaganego przepisami prawa obowiązku rejestracji.

Pozytywnie należy ocenić brak prób kwestionowanych w zakresie parametrów fizykochemicznych i mikrobiologicznych dla żywności produkowanej na terenie powiatu sandomierskiego, w tym pobieranej u producentów produkcji pierwotnej.

W dalszym ciągu wzmożonych działań nadzorowych wymagają sklepy spożywcze, gdzie najczęściej stwierdza się w obrocie żywność po upływie daty minimalnej trwałości lub po terminie przydatności do spożycia i wpływają interwencje klientów na nieprawidłowości związane z przestrzeganiem higieny przy sprzedaży mięsa i wędlin.

Podobnie jak w latach ubiegłych wzmożonym nadzorem należy objąć zakłady żywienia zbiorowego otwartego zlokalizowane w miejscowościach turystycznych, stacjach paliw i przy głównych szlakach komunikacyjnych w okresie nasilonego ruchu turystycznego. W tym okresie częściej występują przypadki uchybień w zakresie stanu sanitarnego.

IX. ODDZIAŁ LABORATORYJNY.

Oddział Laboratoryjny PSSE w Sandomierzu posiada Certyfikat Akredytacji przyznany przez Polskie Centrum Akredytacji w Warszawie. Jest on potwierdzeniem wdrożonego systemu zarządzania zgodnie z normą PN-EN ISO/IEC 17025:2018-02 „Ogólne wymagania dotyczące kompetencji laboratoriów badawczych i wzorcujących”.

Dodatковым potwierdzeniem kompetencji Oddziału Laboratoryjnego jest udział w międzylaboratoryjnych badaniach porównawczych, organizowanych przez referencyjne laboratoria w Polsce i na świecie.

Badania laboratoryjne wykonywane są zgodnie z polskimi normami, normami europejskimi i własnymi procedurami badawczymi.

W Oddziale Laboratoryjnym wykonuje się:

- **badania jakości zdrowotnej środków spożywczych**

W 2019 r. wykonano badania 185 próbek żywności w ramach kontroli urzędowej i monitoringu. Próbkę badano w dwóch kierunkach: mikrobiologia i znakowanie. W zakresie mikrobiologii próbki badano na wykrywanie bakterii takich jak: *Salmonella*, *Listeria monocytogenes*, *Bacillus cereus*, *Escherichia coli*, *Enterobacteriaceae*.

Do badań pobierano próbki krajowe oraz próbki pochodzące z importu.

Przebadano według asortymentu:

- mięso i przetwory mięsne 20 próbek
  - drób i produkty drobiarskie 20 próbek
  - ryby i owoce morza i ich przetwory 5 próbek
  - mleko i przetwory mleczne 25 próbek
  - wyroby cukiernicze i ciastkarskie 35 próbek
  - owoce i ich przetwory 40 próbek
  - zioła, przyprawy 5 próbek
  - wyroby garmażeryjne i kulinarne 10 próbek
  - warzywa i ich przetwory 15 próbek
  - woda mineralna 5 próbek
  - proszek jajeczny 5 próbek
- **badania bakteriologiczne wykrywające czynniki etiologiczne chorób zakaźnych oraz monitorujące skuteczność procesów sterylizacji**

W ramach badań profilaktycznych do książeczki zdrowia w kierunku nosicielstwa *Salmonella* i *Shigella* przebadano 3471 próbek od 1157 osób.

Wykonano również badania 114 próbki od 38 osób ze styczności ze źródłem zakażenia, ozdrowieńców i nosicieli w kierunku *Salmonella* i *Shigella*.

W Pracowni Bakteriologii wykonano ponadto 201 badań skuteczności sterylizacji urządzeń sterylizujących stosowanych w obiektach służby zdrowia.

• **badania fizykochemiczne i bakteriologiczne wody**

Wykonano badania 149 próbek w ramach kontroli urzędowej: wody do spożycia, wody w basenach kąpielowych, naturalnych wód butelkowanych, ciepłej wody użytkowej. Badania prowadzono w zakresie analiz chemicznych (żelazo, azotany, mangan, utlenialność) oraz fizycznych (mętność, barwa, zapach, smak, pH, przewodność). Pod względem mikrobiologicznym sprawdzano parametry takie jak: ogólna liczba bakterii w 36°C i 22°C, bakterie z grupy coli, *E. coli*, *Legionella*, *Pseudomonas aeruginosa*, *Clostridia*, *enterokoki kałowe*, *gronkowce*).

Podsumowanie

Jakość zdrowotna środków spożywczych pobranych do badań w ramach kontroli urzędowej i monitoringu pozostaje na zadowalającym poziomie. Sporadycznie stwierdzano przekroczenie liczby Enterobacteriaceae w lodach.

W zakresie oceny jakości wody próbek badanych w ramach kontroli urzędowej sporadycznie występowały przekroczenia ogólnej liczby drobnoustrojów w 22°C i 36°C, liczby bakterii z grupy coli, *Legionella* oraz przekroczenia dopuszczalnego poziomu żelaza, mętności, azotanów, manganu.

W badaniach bakteriologicznych wykrywających czynniki etiologiczne chorób zakaźnych wyhodowano:

Salmonella Enteritidis – 9

X.PROMOCJA ZDROWIA I OŚWIATA ZDROWOTNA

W 2019 roku realizowano ogólnopolskie programy edukacyjne, a także prowadzono kampanie informacyjne. Podejmowano również działania wynikające z potrzeb środowiskowych. Działania w zakresie promocji zdrowia i oświaty zdrowotnej realizowane były w oparciu o Narodowy Program Zdrowia i zalecenia Światowej Organizacji Zdrowia (WHO). Podczas realizacji powyższych zadań współpracowano z organizacjami samorządowymi oraz użyteczności publicznej.

W 2019 r. realizowano następujące programy edukacyjne oraz interwencje nieprogramowe.

1. Ogólnopolskie programy edukacyjne.

1.1. „Trzymaj Formę”

Głównym celem programu jest zwiększenie świadomości dotyczącej wpływu żywienia i aktywności fizycznej na zdrowie. Skierowany do objawów gimnazjalnych i szkół podstawowych klas V-VIII oraz ich rodziców. Program dotyczy promocji zdrowego stylu życia. Wdraża zasady zbilansowanej diety, aktywności fizycznej, odpowiedzialności za własne zdrowie poprzez dokonywanie właściwych wyborów. W programie uczestniczyło 25 placówek oświatowo-wychowawczych.

Inauguracja programu rozpoczęła się szkoleniem dla szkolnych koordynatorów programu. W programie szkolenia odbył się wykład Dietetyka inż. Aleksandry Pawlica z Centrum Dietetycznego NATURHOUSE w Sandomierzu pt: „Zasady zdrowego żywienia dzieci i młodzieży”. Przedstawiono założenia programu edukacyjnego na rok szkolny 2018/19. W ramach realizacji programu propagowano ogólnopolski „Konkurs wiedzy o zdrowym stylu życia”. Uczniowie wraz z opiekunem Panią Agnieszką Werstler nauczycielem WF w Gimnazjum w Samborcu zaprezentowali wyniki badań przeprowadzonych wśród uczniów w roku szkolnym 2016/2017 pt: „Czy systematyczna aktywność fizyczna wpływa na poprawę ogólnej sprawności fizycznej”. Wniosek był tylko jeden każda aktywność fizyczna wpływa pozytywnie na organizm.

W programie edukacją objęto 1112 uczniów z 25 oddziałów gimnazjalnych i szkół podstawowych.

1.2. Program edukacyjny: „ARS, czyli jak dbać o miłość?”

W ramach w/w projektu realizowano program edukacyjny dla uczniów szkół ponadgimnazjalnych pt: „**ARS, czyli jak dbać o miłość?**”. Głównym celem programu jest ograniczenie używania substancji psychoaktywnych przez młodzież (np. alkoholu, tytoniu, narkotyków i dopalaczy), także w kontekście przyszłych ról rodzicielskich. Program realizowany był w 7 placówkach ponadgimnazjalnych z terenu powiatu sandomierskiego. Edukacją objęto 229 uczniów. W 2019 roku. **Uczniowie z Zespołu Szkół Ekonomicznych im. Eugeniusza Kwiatkowskiego w Sandomierzu zajęli II miejsce w etapie wojewódzkim**

konkursu na film krótkometrażowy pt: „Szkoła wolna od używek”. Edukacją objęto 229 uczniów i 98 rodziców.

1.3. Przedszkolny Program Edukacji Antytytoniowej „Czyste powietrze wokół nas”

Głównym celem programu jest zwiększenie wiedzy rodziców w zakresie ochrony dzieci przed narażeniem na działanie dymu tytoniowego oraz kształtowanie świadomych, asertywnych postaw wśród dzieci dotyczących ochrony własnego zdrowia w przypadku bezpośredniego kontaktu z osobami palącymi. Program ten jest adresowany do dzieci przedszkolnych, z udziałem rodziców i opiekunów. Stanowi on pierwsze ogniwo w cyklu programów antytytoniowych. Program ma charakter profilaktyczny, ale przede wszystkim ma na celu wykształcenie u dzieci świadomej postawy ochrony własnego zdrowia w sytuacjach, gdy są skazane na bezpośredni kontakt z palącymi. Celem priorytetowym jest ochrona dzieci przed szkodliwym wpływem dymu tytoniowego.

Program odebrany bardzo pozytywnie z dużym zaangażowaniem i zainteresowaniem dzieci i akceptacji rodziców. Program przyniósł efekty - dzieci poznały czynniki mające wpływ na zdrowie, nabyły wiedzę dotyczącą szkodliwości dymu tytoniowego i skutków jego działania na organizm ludzki co pozwala przyjąć właściwą postawę wobec zagrożenia nikotynowego (biernego palenia). Temat palenia jest zawsze aktualny i zawsze na czasie więc warto do niego wracać co roku aby umożliwić dzieciom rozwój w środowisku wolnym od dymu tytoniowego.

Dzieci przekazywały wiedzę rodzicom na temat szkodliwości palenia- efektem tego dwie mamy ograniczyły palenie a jedna mama nie pali i próbuje rzucić palenie.

Na terenie powiatu program realizowany był w przedszkolach oraz szkołach podstawowych. W realizacji programu uczestniczyło 18 placówek z terenu powiatu sandomierskiego, edukacją objęto edukacją objęto 497 dzieci i 362 rodziców.

1.43. Program Zwalczania AIDS i Zapobiegania Zakażeniom HIV

Profilaktyka HIV / AIDS - odbyła się w ramach „Krajowego Programu Zwalczania AIDS i Zapobiegania Zakażeniom HIV”.

Działania PSSE w Sandomierzu w ramach obchodów Światowego Dnia AIDS miały na celu przypomnieć, że epidemia HIV/AIDS to problem wciąż aktualny. Podjęto działania na rzecz jego rozwiązania upowszechniając informacje na temat HIV/AIDS, sposobów ograniczania ryzyka zakażenia oraz propagowanie symbolu „Czerwonej kokardki” jako znaku solidarności z osobami, które cierpią z tego powodu.

W II LO w Sandomierzu podczas którego prowadzono: rozdawnictwo materiałów edukacyjnych zorganizowano stoisko informacyjno-edukacyjne w holu szkoły gdzie prowadzono kolportaż materiałów edukacyjnych na temat HIV/AIDS. Odbył się konkurs wiedzy na temat HIV/AIDS, podczas którego młodzież wykazała się dużą wiedzą z zakresu zapobiegania zakażeniom wirusem HIV i zachorowań na AIDS. Drobne gadżety dla zwycięzców ufundował PPIS w Sandomierzu.

Prowadzona edukacja stanowi pierwszy krok na drodze upowszechnienia problematyki HIV i AIDS przez co pozwoli młodym ludziom wykorzystać zdobytą wiedzę na temat ryzykownych zachowań oraz uchroni przed zakażeniem na HIV oraz zachorowaniem na AIDS.

Ponadto w ramach realizacji programu prowadzono rozdawnictwo materiałów edukacyjnych podczas imprez masowych w placówkach oświatowo- wychowawczych oraz Placówkach Podstawowej Opieki Zdrowotnej.

1.5. „Bieg po zdrowie”

„Bieg po zdrowie” - program edukacji antytytoniowej opracowany przez Główny Inspektorat Sanitarny we współpracy z ekspertami. Odbiorcami programu byli uczniowie klas IV szkoły podstawowej. W realizacji programu brało udział 12 szkół podstawowych.

Główne cele programu:

- opóźnienie lub zapobiegnięcie inicjacji tytoniowej wśród dzieci i młodzieży,
- pokazanie atrakcyjności życia w środowisku wolnym od dymu tytoniowego,
- zwiększenie wiedzy i umiejętności uczniów na temat zdrowia w kontekście szkodliwości palenia papierosów.

Szkolni koordynatorzy programu bardzo pozytywnie odbierają program "Bieg po zdrowie". Program bardzo podobał się dzieciom, angażowały się w wykonywanie zadań, bardzo pomocne były zeszyty ćwiczeń i filmiki. Dzieci były bardzo zainteresowane i aktywnie uczestniczyły w lekcjach szczególnie chętnie pracowały nad elementami dotyczącymi zachowań asertywnych. Działania zyskały aprobatę rodziców. Wykazywali zaangażowaniem i zainteresowaniem. Sami dostrzegli potrzebę rozmawiania na temat szkodliwości palenia papierosów i e-papierosów. Czwartoklasiści nie pochwalają palenia ani przez osoby dorosłe, ani tym bardziej przez nastolatków. Podczas lekcji odbywały się dyskusje o tym, czy w ich otoczeniu ktoś pali, poszukiwane były rozwiązania jak temu zaradzić. Uczniowie chętnie wykonali komiksy, które miały na celu przestrzeganie przed sięganiem po papierosy oraz nakłaniały do bycia asertywnym w tej kwestii. Dzieci opowiadały, że dorośli palą w ich obecności papierosy - nauczyły się zachowań asertywnych. Zdobytą wiedzę i umiejętności uczniowie będą mogli stosować w życiu codziennym.

Zamierzone cele zostały osiągnięte, wujek jednego ucznia w trakcie realizacji programu rzucił palenie.

Edukacją objęto brało udział 18 szkół podstawowych, uczestniczyło 302 uczniów i 282 rodziców.

2. Wojewódzkie programy edukacyjne:

2.1. „Nie pal przy mnie proszę”

Program edukacji antytytoniowej dla uczniów klas I-III szkół podstawowych w ramach edukacji antytytoniowej odnosi się do problemu biernego palenia wśród dzieci. Kształtuje u

najmłodszych postawy odpowiedzialności za własne zdrowie i umiejętności radzenia sobie w sytuacjach, gdy inni ludzie przy nich palą.

Działania w ramach tego programu powiązane były z działaniami zdrowotnymi realizowanymi na terenie szkoły. Uczniowie chętnie angażowali się podczas zajęć, dyskutowali, odpowiadali na pytania, opowiadali o sytuacjach z najbliższego otoczenia, pojawiały się komentarze, że dzieci często muszą przebywać w miejscach, w których bliscy palą papierosy. Uczniowie zwrócili uwagę na szkodliwe działanie dymu papierosowego oraz na stronę finansową i wydatków związanych z paleniem. Zwracano uwagę na sposób reagowania dziecka, gdy w jego otoczeniu ktoś pali. Rodzice chętnie uczestniczyli w proponowanych zajęciach: spotkaniach edukacyjnych czy prelekcjach. Szkoły angażowały rodziców w działania dodatkowe w ramach realizacji programu. Przy realizacji programu wsparcia udzielali: pielęgniarki szkolne, samorządy lokalne, rodzice.

Założenia profilaktyczne programu przyniosły zamierzony efekt, rodzice deklarują niepalenie i zaprzestają palenia w obecności dzieci. Jeden uczeń wyznał, że jego tata przestał palić papierosy, czynnikiem sprzyjającym temu była kontynuacja tematyki antytytoniowej - w kl."0" uczeń uczestniczył w programie „Czyste powietrze wokół nas”.

W realizacji programu uczestniczyło 13 placówek z terenu powiatu sandomierskiego, edukacją objęto uczestniczyło 450 uczniów i 296 rodziców.

2.2.,,Znajdź właściwe rozwiązanie”

Program profilaktyki palenia tytoniu dla uczniów starszych klas szkół podstawowych i gimnazjów, którego celem jest zwiększanie odpowiedzialności za własne zdrowie wśród uczniów oraz kształtowanie postawy wspierania ludzi, którzy pragną zerwać z nałogiem. Konstrukcja programu uwzględnia zajęcia, podczas których młodzież uczy się asertywności. Nadrzędnym celem programu jest zapobieganie paleniu tytoniu wśród uczniów.

Program spotkał się z pozytywnym odbiorem zarówno wśród uczniów szkoły podstawowej i młodzieży gimnazjalnej jak również rodziców. Niejednokrotnie wsparcia udzielił OPS i Kościół. Rodzice z zaangażowaniem włączyli się w realizację programu, są bardziej zainteresowani co dzieci robią po zajęciach szkolnych.

Uczniowie uświadomili sobie, że zaprzestanie palenia przynosi korzyści natychmiastowe oraz korzyści w przyszłości. Dużym plusem programu jest wzmacnianie pozytywnych zachowań i postaw wśród młodzieży. Program uświadomił uczestnikom, że również przebywanie w towarzystwie osób palących jest szkodliwe dla zdrowia. Zdobyli wiedzę, że większość dzieci, młodzieży i dorosłych nie pali.

Wśród młodzieży coraz większą popularnością cieszą się e-papierosy stanowiące nowe zagrożenie zdrowotne!!!

Do programu przystąpiło 3 oddziały gimnazjalne i 10 szkół podstawowych. W realizacji programu uczestniczyło 530 uczniów i 256 rodziców.

2.3. Program edukacyjny „Podstępne WZW”

Program edukacyjny „Podstępne WZW” - program adresowany do uczniów klas II szkół ponadgimnazjalnych. Celem tych działań było: upowszechnienie wśród młodzieży szkół ponadgimnazjalnych wiedzy na temat wirusowego zapalenia wątroby typu B i C, przekazanie wiedzy na temat ryzyka zakażenia HBV i HCV, uświadomienie zagrożeń i zasad profilaktyki w tym zakresie oraz pobudzenie do refleksji nad odpowiedzialnością dot. zachowań zdrowotnych własnych i innych ludzi. W roku szkolnym 2018/2019 program profilaktyki wirusowego zapalenia wątroby pt: „Podstępne WZW” realizowany był wśród 254 uczniów w 4 szkołach ponadgimnazjalnych. Edukacją objęto 183 uczniów.

2.4. Program edukacyjny pt. „Znamię! Znam je?”

Program edukacyjny pt. „Znamię! Znam je?” mający na celu upowszechnienie wiedzy o czerniaku – nowotworze złośliwym skóry, adresowany był do uczniów szkół ponadgimnazjalnych. W roku szkolnym 2018/2019 na terenie powiatu sandomierskiego program zrealizowało 6 szkół ponadgimnazjalnych. W programie uczestniczyło 359 uczniów szkół ponadgimnazjalnych. Dzięki realizacji zajęć programowych, wśród uczniów upowszechniono wiedzę na temat czerniaka i skutecznych metod zabezpieczania się przed tym nowotworem skóry. Uczniowie, dzięki specjalnie przygotowanemu filmowi oraz materiałom informacyjnym dowiedzieli się, jak prawidłowo sprawdzać skórę i uchronić się przed czerniakiem. Edukacją objęto 359 uczniów.

2.5. Program edukacyjny „Wybierz Życie - Pierwszy Krok”

Celem głównym jest zmniejszenie występowania i umieralności na raka szyjki macicy. Zadaniem programu jest zachęcanie do odpowiedzialności za zdrowie swoje i najbliższego otoczenia. Zwiększenie poziomu wiedzy na temat profilaktyki raka szyjki macicy i roli HPV w jego powstawaniu, motywowanie kobiet do regularnego poddawania się badaniom profilaktycznym przez całe życie, przygotowanie młodzieży do roli liderów edukacji zdrowotnej w środowisku lokalnym.

Na terenie powiatu sandomierskiego realizację programu w roku szkolnym 2018/2019 podjęło 9 szkół ponadgimnazjalnych, edukacją objęto 442 uczniów i 138 rodziców.

3. Interwencje Nieprogramowe

3.1. Światowy Dzień Zdrowia - ramach obchodów Światowego Dnia Zdrowia zorganizowano dla pracowników Powiatowej Stacji Sanitarno-Epidemiologicznej w Sandomierzu spotkanie edukacyjne na temat zasad zdrowego odżywiania. Wykład przeprowadziła Pani Agnieszka Chmielewska – psychodietetyk.

Edukacją objęto 79 osób.

3.2. Interwencja nieprogramowa „Zdrowe Wakacje”- 2019

W ramach interwencji nieprogramowej „Zdrowe Wakacje” Powiatowa Stacja Sanitarno-Epidemiologiczna w Sandomierzu w okresie wypoczynku zimowego i wakacyjnego skierowała swoje działania do dzieci i młodzieży korzystającej z wypoczynku zorganizowanego na terenie powiatu sandomierskiego.

PSSE w Sandomierzu brała udział w rozstrzygnięciu konkursu na największych czyścioszków i rozstrzygnięciu quizu wiedzy zdobytej na podstawie broszury pt: „Zdrowe i Bezpieczne Wakacje” podczas trwania turnusów wakacyjnych w Bursie Szkolnej w Sandomierzu. Zwycięzcom przekazano dyplomy i nagrody ufundowane przez PSSE w Sandomierzu

Informacje na tematy zdrowotne udzielane były uczestnikom imprez plenerowych. Podczas „XX Europejskiego Święta Jabłka *Jabłkobranie, Obrazów 2019*” w Obrazowie. Uczestnicy imprezy z zainteresowaniem podchodzili aby uzyskać informacje na tematy zdrowotne, zainteresowani otrzymywali materiały edukacyjne oraz drobne gadżety.

Na stronie internetowej PSSE zamieszczono informacje: na temat bezpiecznego grzybobrania oraz bezpiecznych i zdrowych wakacji.

Prowadzono dystrybucję materiałów edukacyjnych dla organizatorów wypoczynku letniego i zimowego na temat: szkodliwości palenia, szkodliwości nadmiernego promieniowania UV, profilaktyki HIV/AIDS, dopalaczy-środków zastępczych, zagrożeń związanych z ukąszeniem przez kleszcza, podstawowe zasady bezpiecznego grzybobrania, bezpieczeństwa podczas wakacji, upałów, barszczu Sosnowskiego, 5 kroków do bezpiecznej żywności, WZW A, zalecenia dotyczące spożywania soli.

Przygotowano gazetkę tematyczną dla interesantów w budynku PSSE w Sandomierzu. Edukacją objęto 2171 osób.

3.3. Światowy Dzień bez Tytoniu

W 2019 roku obchodzony był pod hasłem: „**Tytoń a zdrowe płuca**” - w dniu 31.05.2019 roku w Młodzieżowym Ośrodku Wychowawczym w Zawichoście odbyły się obchody Światowego Dnia bez Tytoniu, których celem była edukacja wychowanków poprzez zachęcanie do zdrowego stylu życia wolnego od palenia papierosów.

Program prezentował się następująco:

- wprowadzenie w tematykę obchodów Światowego Dnia bez Tytoniu,
- występ artystyczny i wokalny wychowanków z MOW w Zawichoście,
- rozdawanie ulotek przygotowanych przez wychowanków MOW o tematyce antytytoniowej.

- prezentacja prac plastycznych (plakaty) wykonanych przez wychowanków MOW oraz nagrodzenie wychowanków którzy przyczynili się do uświetnienia obchodów ŚDbT.

Zwycięzcy otrzymali drobne gadżety (plecaki) ufundowane przez PPIS w Sandomierzu. Edukacją objęto 364 osób.

3.4.Światowy Dzień Rzucania Palenia Tytoniu

W ramach obchodów w 2019 zorganizowano:

Stoisko informacyjno-edukacyjne w II LO w Sandomierzu podczas którego prowadzono: rozdawnictwo materiałów edukacyjnych dot. szkodliwości palenia, odbyły się porady indywidualne, pomiar tlenku węgla w wydychanym powietrzu u osób palących. Odbył się test wiedzy na temat profilaktyki antynikotynowej. Drobne gadżety dla zwycięzców ufundował PPIS w Sandomierzu.

Odbyło się spotkanie edukacyjne w Szkole Podstawowej w Garbowie dla uczniów podczas którego przekazano informacje na temat szkodliwości palenia oraz prowadzono rozdawnictwo materiałów edukacyjnych. Edukacją objęto 819 osób.

3.5. Profilaktyka używania narkotyków w tym środków psychoaktywnych:

W 2019 roku realizowano projekt pt: „Profilaktyczny program w zakresie przeciwdziałania uzależnieniu od alkoholu, tytoniu i innych środków psychoaktywnych”, współfinansowanego w ramach Szwajcarsko-Polskiego Programu Współpracy.

Działania skierowane były do osób dorosłych do których docierano organizując stoiska informacyjno-edukacyjne podczas imprez plenerowych oraz działań edukacyjnych w szkołach ponadgimnazjalnych w czasie których prowadzono rozdawnictwo materiałów edukacyjnych jak również udzielano informacji gdzie można otrzymać porady dotyczące profilaktyki uzależnień ponadto wykonywano pomiary zawartości tlenku węgla w wydychanym powietrzu u palaczy. W celach edukacyjnych prezentowano algogogle i narkogogle, które pozwalają zobaczyć świat po zażyciu środków psychoaktywnych. Edukacją objęto 1134 osób.

„Dopalacze - nowe narkotyki”

Działania skierowane były w 2019 roku do młodzieży podczas prowadzonej „Akcji letniej i zimowej”. Prowadzono spotkania edukacyjne dla uczniów, dystrybucję materiałów edukacyjnych o zagrożeniach związanych z zażywaniem tzw. „dopalaczy”. PPIS był współorganizatorem II POWIATOWEJ KONFERENCJI PROFILAKTYKI ZDROWOTNEJ pt: „ Pedagogiczno-zdrowotne aspekty uzależnień dzieci i młodzieży”. Konferencja skierowana była do przedstawicieli placówek zajmujących się nauczaniem i wychowaniem dzieci i młodzieży. Edukacją objęto 847 osoby.

3.6. Promocja szczepień ochronnych

Celem przedsięwzięcia jest wzmoczenie działań o charakterze edukacyjno-informacyjnym w zakresie promowania szczepień ochronnych oraz zachowań z zakresu higieny indywidualnej mających na celu ograniczenie szerzenia zakażeń.

W ramach obchodów Europejskiego Tygodnia Szczepień przekazano zaproszenia dla lekarzy i pielęgniarek na Konferencję pt. „Szczepię się – chronię zdrowie swoje i innych”, której organizatorem było Polskie Towarzystwo Higieniczne Oddział w Kielcach i Świętokrzyski Państwowy Wojewódzki Inspektor Sanitarny. Kluczowym celem tych działań jest podkreślanie znaczenia szczepień dla ochrony przed chorobami zakaźnymi, którym można zapobiegać poprzez stosowanie szczepień ochronnych. Ponadto prowadzono dystrybucję ulotek o tematyce szczepień ochronnych. Akcja informacyjna prowadzona przez ekspertów w dziedzinie szczepień dostępna jest na stronach internetowych: WHO, GIS, NIZP-PZH, PTW i MZ.

3.7. Promocja zdrowia zdrowy styl życia

Festiwal piosenki o zdrowiu „Zdrowe Nutki 2019”

Celem konkursu było zainteresowanie dzieci i ich opiekunów tematyką zdrowia ze szczególnym uwzględnieniem zdrowego żywienia i aktywności fizycznej, zainspirowanie uczestników do poszukiwań treści prozdrowotnych i nowych form wyrazu, aktywizacja środowisk szkolnych w zakresie działań prozdrowotnych. Tematem utworów wokalnie – muzycznych był zdrowy styl życia, zdrowe odżywianie oraz znaczenie aktywności fizycznej. Organizatorem konkursu było Polskie Towarzystwo Higieniczne, Wojewódzka Stacja Sanitarno – Epidemiologiczna w Kielcach.

Publiczna Szkoła Podstawowa w Obrazowie reprezentowała powiat sandomierski w Etapie Wojewódzkim Festiwalu w dniu 29.10.2019r. w Wojewódzkim Domu Kultury w Kielcach - dzieci z kl. III wykonały utwór pt: „Za zdrowiem krok”.

Uczestnicy Festiwalu otrzymali dyplomy i podziękowania oraz nagrody i poczęstunek ufundowane przez Polskie Towarzystwo Higieniczne.

Propagowano kampanie profilaktyczne:

- Oszczędź dziecku ospy – Kampania edukacyjna PTH, która miała na celu zwiększenie świadomości społeczeństwa na temat zagrożenia tą chorobą i możliwości ochrony przed nią.
- „Poznaj grzyby – unikniesz zatrucia” dotycząca zasad bezpiecznego grzybobrania,
- Uwaga kleszcze! Główny Inspektor Sanitarny ostrzega! – nt. zagrożeń związanych z ukąszeniem przez kleszcze – prowadzono dystrybucję materiałów edukacyjnych.

- Pedikuloza to inaczej wszawica - choroba pasożytnicza wywołana przez wesz głową (Pediculus humanus capitis) – prowadzono dystrybucję materiałów edukacyjnych.
- Profilaktyka grypy – Prowadzono dystrybucję materiałów edukacyjnych do placówek oświaty i wychowania.
- Profilaktyka chorób nowotworowych – prowadzono dystrybucję materiałów edukacyjnych.
- Europejski Dzień Wiedzy o Antybiotykach – prowadzono dystrybucję materiałów edukacyjnych.

PSSE w Sandomierzu wielokrotnie uczestniczyła w spotkaniach edukacyjnych skierowanych do szerokiej społeczności lokalnej tj: dzieci, młodzieży oraz osób dorosłych których tematem były zasady zdrowego odżywiania, przeciwdziałanie otyłości, higiena osobista, zdrowy styl życia, przeciwdziałanie uzależnieniom, szkodliwości palenia, zagrożeń związanych z zażywaniem „dopalaczy” (środków zastępczych).

Ponadto PSSE w Sandomierzu uczestniczyła w imprezach masowych tj. Wojewódzkie Święto Kwitnącej Jabłoni w Samborcu, „Europejskie Święto Jabłka – Obrazów 2019, SANDOMIERSKIE SENIORALIA SANDOMIERZ 2019, Dniu bezpieczeństwa w Zakładach NSG Group w Polsce-hala magazynowa Pilkington Automotive Poland.

Państwowy Powiatowy Inspektor Sanitarny w Sandomierzu wielokrotnie podejmował wspólne działania z:

- Starostwo Powiatowe w Sandomierzu,
- Urzędami Miast i Gmin z terenu powiatu sandomierskiego,
- Zarząd Rejonowy PCK w Sandomierzu
- Zespół Szkół Gastronomicznych i Hotelarskich im. KEN w Sandomierzu,
- Młodzieżowy Ośrodek Wychowawczy w Zawichoście,
- Komenda Powiatowa Policji w Sandomierzu,
- Ośrodkiem Pomocy Społecznej w Sandomierzu,
- Polski Czerwony Krzyż Oddział Rejonowy w Sandomierzu,
- Centrum Dietetyczne NATURHOUSE w Sandomierzu
- Świetlice Środowiskowe Sandomierzu,
- Pilkington Automotive Poland w Sandomierzu,
- Placówkami oświatowo-wychowawczymi,
- Podmiotami działalności leczniczej.

Na 100-lecie Obchodów Inspekcji Sanitarnej odbyły się spotkania edukacyjne pt: „Zapobieganie uchybieniom w procedurach higienicznych stosowanych w podmiotach wykonujących działalność leczniczą, w tym w gabinetach stomatologicznych” oraz „Higiena

(dezynfekcja, mycie, sterylizacja) w gabinetach kosmetycznych, salonach fryzjerskich, tatuażu i odnowy biologicznej, zapobieganie uchybieniom w procedurach higieniczno – sanitarnych”.

Podsumowanie:

Na stronie internetowej Powiatowej Stacji Sanitarno-Epidemiologicznej w Sandomierzu <http://www.psse-sandomierz.pl/> zamieszczano informacje na temat prowadzonych akcji profilaktycznych. Prowadzono dystrybucję materiałów edukacyjnych. Współpracowano z placówkami oświatowo-wychowawczymi, podmiotami leczniczymi w ramach prowadzonych programów edukacyjnych i akcji prozdrowotnych.

Państwowy Powiatowy Inspektor Sanitarny w Sandomierzu wielokrotnie uczestniczył w prowadzonych działaniach profilaktycznych udzielając zarówno wsparcia merytorycznego jak i finansowego np. wydruk materiałów edukacyjnych.